

"Beş gazetenin arşivinden 460 bin sayfa taradım. Sırf arşiv taraması 1.5 senemi aldı. İsim Şehir Hayvan ve İsim Şehir Bitki gibi köşe yazılarımdan derleme değil... Sıfırdan yazıldı. 3 Kasım 2002'de başlıyor. Bugüne kadar geliyor. Çıraklık, kalfalık, ustalık diye üç bölümden oluşuyor."

Yılmaz Özdil

Yılmaz Özdil

Beraber Yürüdük
Biz Bu Yıllarda

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Bütün Dünya 2000

Başkent Üniversitesi

Adına Sahibi:

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Yayın Genel Yönetmeni

Mete Akyol

Görsel Yönetmen

ve Yayın Genel Yönetmeni

Yardımcısı :

Turgut Keskin

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Gülçin Orkut Akyol

Yayın Danışmanı:

Yaşar Öztürk

Türk Dili Danışmanı:

Haydar Göfer

Sanat Danışmanı:

Süheyla Dinç

Redaksiyon:

Fatma Ataman

Düzeltilme Sorumlusu:

Nühket Alicikoğlu

Başkent Üniversitesi'nin bir kültür hizmeti olan Bütün Dünya 2000, Başkent Üniversitesi kuruluşlarından

1. Cadde, No: 77, Bahçelievler, Ankara adresindeki Aküm Reklamcılık, Danışmanlık ve Yayıncılık Ajansı Sanayi ve Ticaret A. Ş.'nin 3. Cadde, No: 2, Yenimahalle, Ankara adresindeki tesislerinde basılmıştır.

Seçiciler Kurulu:

Prof. Dr. Nevzat Bilgin (*Anısal Başkan*)

Prof. Dr. Ahmet Mumcu

Prof. Dr. Solmaz Doğanca

Prof. Dr. Sevil Öksüz

Prof. Dr. Ender Varinlioğlu,

Prof. Dr. Okay Eroskay

Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu,

Prof. Dr. Sedefhan Oğuz,

Prof. Dr. Levent Peşkiricioğlu,

Gürbüz Atabek, Necmi Tanyolaç, Mete Tizer,

Kaya Karan, Alaettin Giray, Ayhan Erten, İlhan Banguoğlu,

Ahmet Aydede, Manuel Bilos, Cengiz Dolunay

Sürekli Yazarlar:

Yücel Aksoy, Pelin Hazar Aliabbasi, Sabriye Aşır,

Dr. Sıtkı Aydın, Nuray Bartoschek, Sadi Bülbül,

Haluk Cansın, Yılmaz Dağdeviren, Haluk Erdemol,

Sema Erdoğan, Konur Ertop, Gürbüz Evren,

Metin Gören, İlyas Halil, Mümtaz İdil, Çetin İmir,

Muzaffer İzgü, Sinan Meydan, Mehmet Muhsinoğlu,

Filiz Leloğlu Oskay, Cengiz Önal, Sebahat Önen,

Cengiz Özakıncı, Saniye Özden, Tekin Özertem,

Bekir Özgen, Nergis Öztürk, Yaşar Öztürk, Sezin San,

Rifat Serdaroğlu, Mete Tizer, İzlen Şen Toker, İzmir Tolga,

Suat Türker, Engin Ünsal, Mehmet Ünver, Dr. Mehmet Uhri,

Orhan Velidedeoğlu, Mustafa Yıldız

Yönetim Merkezi:

10. Sokak No: 45, Bahçelievler, Ankara

Tel: (0312) 215 51 27-313

Faks: (0312) 222 90 07

İletişim Adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok,

Kat: 3, Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul

Tel: (0216) 456 27 27 (pbx)

Faks: (0216) 456 27 29

Dağıtım: Yaysat

Basım Tarihi: 20 / 09 / 2013

www.butundunya.com.tr

butundunya@butundunya.com.tr

- 3 Mes'uduz, Bahtıyarız**
Mete Akyol
- 5 Cumhuriyet'in 10. Yılı**
Cengiz Önal
- 11 Hakimiyeti Milliye Yazıları**
- 13 Cumhuriyet'in Temel Niteliklerini Değiştirme Girişimleri**
Dr. Sıtkı Aydınel
- 17 Cumhuriyet ve Uçan Kağınının Sırrı**
Sinan Meydan
- 23 Atatürk ve Sanat**
Hatice Kumbaracı Gürsöz

26 Kurtuluş Savaşı Zaferini ve Cumhuriyeti Simgeleyen Onur Anıtı *Sabriye Aşır*

- 29 "Suriye Savaşı"nın Gizlenen Nedenleri**
Cengiz Özakıncı
- 35 Rosa Parks**
D. Kemal Tarım
- 39 Feyyaz Kayacan**
Konur Ertop
- 45 Ah, Güzel İstanbul!**
Metin Gören
- 49 Truva'nın Düşüşü, Tahta At ve Laokoon**
Haluk Erdemol
- 55 Santorini Külleri**
Yusuf Rıza Düvenci
- 60 Hayat Dört Mevsim**
Demir Aytaç
- 63 Tahliye Olmak**
Orhan Velidedeoğlu
- 66 Bir Seçimin Yol Açtığı Felaket**
Sabriye Aşır

- 71 İki Sopyayla Dünyanın Çevresini Ölüştü**
Prof. Dr. Carl Sagan
- 75 Aphrodite**
Çetin İmir
- 81 Tom Amca'nın Kulübesi**
Tekin Özertem
- 87 Rothenburg**
İzlen Şen Toker
- 91 Kim Kimdi?**
Sabriye Aşır
- 97 Kirpi Derisinden İlaç**
Mustafa Tokyay
- 101 Neler Olmuyor ki Dünyada**
Sezin San
- 105 Papa ve Şeyhülislam Kahveyi Neden Yasakladı**
Gürbüz Evren
- 110 Deniz Gençliği Çağırıyor**
Can Pulak
- 113 Evimizdeki Yabancı**
Nergis Öztürk
- 118 Agatha Christie**
Mümtaz İdil
- 122 Boethius**
Mete Tizer
- 125 Gezgin**
Muzaffer İzgü
- 129 Kuşkonmaz Sokağı**
Bekir Özgen
- 133 Göçmen Kuşlar**
Yahya Aksoy
- 137 Çocuk ve Baloncu**
Yücel Aksoy
- 140 Pencere Kenarında**
Mehmet Ünver
- 145 Benim Derdim Bana Yeter mi?**
Sadi Bülbül
- 148 Kağıt ve Kelebek**
Mehmet Uhri
- 48 Fırçalayarak**
- 86 İlk Dersimiz**
Türkçe
- 96 Bilginizi Denetleyin**
- 116 Ufak Tefek Bilgiler**
- 124 Sudoku**
- 151 Çözümler**
- 152 Yarının Büyükleri**
- 154 Bulmaca**
- 156 Satranç**
- 158 Ayın Kitapları**
- 160 Bir Fotoğraf Bin Sözcük**

Bütün Dünya 'DAN SİZE

Mete Akyol

Türkiye Cumhuriyeti'nin
90'ıncı Yıldönümünde...

Mes'uduz, Bahtiyarız

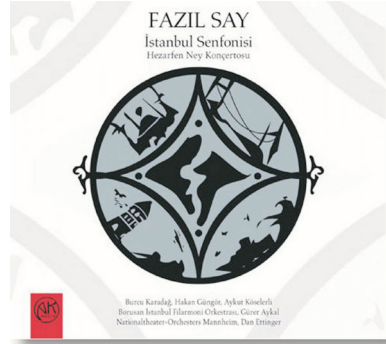
Cumhuriyet'imizin 90'ıncı yıldönümü, onun anlamını ve değerini kavrayan Türk Ulusu'nun tüm bireylerine kutlu olsun.

Bu mutlu günün, mutlu yıldönümünde, bir mutlu olayın daha sevinç ve gururuna sahip olduk.

Türk Ulusu'nu Batı'nın düşünce yürüngesinde ve çağdaş uygarlık düzeyinin üstünde görmek umut ve dileğini yaşamı süresince dile getiren Mustafa Kemal Atatürk'ün izinden ayrılmayan bir Türk genci, "Doğu ile Batı arasındaki köprüleri sanatsal olarak büyük bir başarıyla kurması" nedeniyle, Batı müziğinin en büyük ödülüyle ödüllendirildi.

Kendini, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kuruluşundaki Atatürk ilkeleri ve hedefleri doğrultusunda yetiştiren uluslararası üne sahip sanatçımız Fazıl Say'a, "İstanbul Senfonisi adlı yapıtında, Doğu ve Batı arasındaki köprüleri sanatsal olarak büyük bir başarıyla kurduğu" gerekçesiyle, Batı müziğinin en büyük zafer simgesi "ECHO" ödülü verildi.

Derinliğindeki anlamıyla değerlendirildiğinde bu ödül, Fazıl Say aracılığıyla özünde Mustafa Kemal Ata-

türk'e verilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin "kadir bilir" bireyleri, Mustafa Kemal Atatürk'ün bu büyük zaferiyle de "mes'ut ve bahtiyardır"...

Klasik müzik dalında bir ödül kazanmayı hak etmenin anlamı, Mustafa Kemal Atatürk'ün kendi ufuk çizgisinin sınırsızlığı içinde bile çok özel bir anlam taşıyan eşsiz bir zafer değerindedir.

O, bütün ömrünü hizmetine vakfettiği Yüce Türk Milleti'ni çağın uygarlık düzeyinin de üstünde görmeyi önce düşlemiş, sonra hedeflemiş, dahili ve harici bedhahlarının tüm engellemelerine karşın, bizim ilke olarak benimsediğimiz bu düşünüyü gerçekleştirmiş, hedefine ulaştırmıştır.

Mustafa Kemal Atatürk'ün, müzik

kültürümüzde “Türk beşleri” olarak anılan Ahmet Adnan Saygun’la, Ulvi Cemal Erkin’le, Cemal Reşit Rey, Hasan Ferit Alnar ve Necil Kazım Akses’le yapımına başladığı “Doğu ile Batı arasındaki sanatsal köprü”den geçen sanatçılarımız, Batı’nın çok sesli müziğinin ilk meyvelerini Türkiye’de birkaç yıl içinde “Sultan Cem” operası, “Özsoy” operası, “Köyde Bir Facia” ve “Zeybek” operası gibi yapıtlarla vermeye başlamışlar, çeşitli senfoniler, operetler ve konçertolarla, “Çeşme Başı”, “Koroğlu” operası, “Atatürk Oratoryosu”, “Yunus Emre Oratoryosu” gibi dev yapıtlarla sürdürmüştür.

Mustafa Kemal Atatürk’ün Doğu ve Batı kültürleri arasında kurduğu köprü, onun ölümünden sonra da özenle değerlendirilmiş, haklarında çıkarılan özel yasayla bu köprü üzerinden yurtdışına gönderilen İdil Biret, Suna Kan gibi harika çocuklarımız, yurda birer uluslararası sanatçı olarak dönmüşlerdir.

Türk kültür yaşamı giderek, Semiha Berksoy, Leyla Gencer, Ferhunde Erkin, Ferit Tüzün, Nevit Kodallı, Muammer Sun, Gürel Aykal düzeyinde sanatçılara sahip olmuştur.

Mustafa Kemal Atatürk’ün Türkiye coğrafyasında oluşturduğu bu iklim, yeni yeni sanatçıların doğmalarını sağlamış, ülkede zaman zaman esen aykırı rüzgarlara karşın, onlar da yetişip, gelişmelerini sürdürerek, kültür yaşamımızdaki yerlerini almışlardır.

Fazıl Say, bu çağdaş iklimde doğan, fakat sanatının en verimli yılları-

nı, doğduğu coğrafyanın fırtınalı bir döneminde, bir Atatürk gencine yaraşır dimdik duruşuyla geçiren sıra üstü bir sanatçımızdır. İstanbul Erkek Lisesi Matematik öğretmenlerinden dedesi merhum Fazıl Say, Lozan’a giderken Darülfünun’u ziyaret eden İsmet Paşa’ya “Barış Anlaşması”nı imzalaması dileğiyle dolmakalem armağan eden matematik bölümü öğrencilerinden biriydi.

O günlerin Darülfünun öğrencisi Fazıl Say’ın torunu, bugün uluslararası en büyük klasik müzik ödülü ECHO’yu kazanan ünlü sanatçımız Fazıl Say’dır. Fazıl Say’ın kazandığı ödülün büyüklüğü denli, ödül jürisinin kararının gerekçesi de, özellikle Atatürk Türkiye için, en az ödülün kendi denli üstün değerdedir:

“İstanbul Senfonisi adlı yapıt, Doğu ile Batı arasındaki köprüleri sanatsal olarak büyük bir başarıyla kurmaktadır.”

Yabancı gazetelerin müzik otoritelerinin kendisini, “Fazıl Say yalnızca çok üstün bir piyanist değil, gerçekte bir müzik dahisidir” tanımıyla övdükleri Fazıl Say, bu ödülünü 6 Ekim’de Almanya’da büyük bir törenle alacak ve onu...

“Atatürkiye’ye getirecektir.”

Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin kuruluşunun 90’ıncı yıldönümünde Fazıl Say aracılığıyla aldığımız bu armağanımız nedeniyle, başta Mustafa Kemal Atatürk olmak üzere, “kadir bilir” yurttaşlar kimliğimizle biz, hepimiz, Atatürkçe söyleyelim, “mes’uduz, bahtiyarız”...•

Atütürk'ün Dünyası Cengiz Önal

Türk Ulusu'nun doğasına ve geleneklerine en uygun yönetim biçimi Cumhuriyettir. Cumhuriyet ahlâki erdeme dayanan bir idaredir. Cumhuriyet erdemdir. Cumhuriyetin bir zorbanın eline geçeceğini mezarımda bile duysam, Türk Ulusu'na karşı haykırmak isterim. Cumhuriyetin, Türk Ulusu'nun kalbinde kök saldığını görmek tek amacımdır. ”

Gazi Mustafa Kemal Atatürk

46

Cumhuriyetin 10. Yılı

Cumhuriyet'in 29 Ekim 1923 tarihinde ilan edilmesinden sonra, bir hayli sıkıntılar yaşandı ve atlatıldı. Bunların en acılarından biri de Gazi Mustafa Kemal'e İzmir'de düzenlenmek istenen suikastı. Sonuçta buna teşebbüs edenler tespit edilip, yargılandı ve gereken cezaya çarptırıldılar.

Yaşanan süreçte nice Devrimler gerçekleştirildi. Türk Ulusu ne güçlüklerle göğüs girmek zorunda kaldı. Çok yoksulluk çekildi. Çünkü Osmanlı'nın yıkıntısından sonra kurulan yeni Türkiye Cumhuriyeti Devleti, birçok sorunları, Anadolu'nun geri bırakılmışlığını ve daha nicelerini karşısında buldu. Ama ulusumuz bütün bu yaşananlar karşısında, Gazi Mustafa Kemal'in etrafında birleşerek, adeta birbirlerine kenetlendiler. Birlik olunca daha diri

ve güçlü oldular. Sonuçta, on yıllık süre geride kaldı ve 29 Ekim 1933 günü Cumhuriyet onuncu yaşına ulaştı.

Her sene Cumhuriyet Bayramlarında, ülkenin her yanında, yurtdışı temsilciliklerinde ve Kıbrıs'ta çeşitli kutlamalar yapılarak bugünlere gelindi. Ancak, Cumhuriyetin onuncu yılı

kutlamaları bir başka oldu.

Özellikle, Temmuz-1933 ayının başından itibaren oldukça önemli bir çalışma programı hazırlanmaya başlandı. İllerde de kutlama işleriyle ilgili komisyonlar oluşturuldu. Bütün çalışmaların koordinasyonu, Ankara'daki bir üst komisyon marifetiyle yapılıyordu. Bu komisyon yurt içindeki programa ek olarak, yurt dışında da elçilikler ve konsolosluklarla gereken teması sağlayarak radyo, gazete, dergiler, konferanslar ve başkaca iletişim yolları ile Cumhuriyet Bayramı'nın tüm

da konuyla doğrudan ilgili tiyatro oyunları oynanması öngörüldü. Kutlamalar için çeşitli sloganlar belirlendi ve marşlar yazılması önerildi. Bunun en çarpıcı ve günümüzde bile büyük heyecanla dinlenen örneği Onuncu Yıl Marşı'dır...

Cumhuriyet'in Onuncu Yılı için yurdun dört bir yanında halk kürsüleri açıldı. Bu kürsüde söz söylemek isteyen herkes, duygu, düşünce ve dileklerini ifade etmek için konuştu. İkinci günün gazetelerinde, konuşanların sayısının neredeyse on bine ulaştığı yazılıyordu. Gazeteler, 29 Ekim günü daha kapasiteli ve eski boyutlarına göre daha hacimli çıktı. Atatürk Devrimleri'ne geniş yer verildiği görüldü. Cumhuriyet'in ilanından buyana yapılan atılımların dile getirildiği izlendi.

İstanbul Beyazıt Meydanı'nda yüz elli binden fazla insan kutlamalar için

toplandı. Bayram geçit törenine bir Tümen Asker, yüze yakın Okul ve yüzden fazla Esnaf Kuruluşu katıldı. Yurdun birçok yerinde gece fener alayları düzenlendi. Geçit Töreni'ni izlemek için sokaklarda yer bulamayan insanımız, sokağın kenarındaki evlerin damlarını doldurdu.

Ankara'da ise oldukça yoğun bir kalabalık vardı. Şehre dışarıdan gelenlerin sayısının yüz bine dayandığı konuşuluyordu. Sokakları dolduranların

Atatürk Cumhuriyet Bayramında Meclis'e geliyor

dünyaya duyurulabilmesi ve kutlamaların en iyi şekilde yapılabilmesi için çalışmalar yaptı.

On yıllık sürede yapılanlar ile Osmanlı döneminde yapılanlar en doğru şekilde tespit edilerek karşılaştırması yapılacaktı. Radyo konuşmalarının dışında meydanlarda yüzlerce konferans ve bir o kadar

Sokakları dolduranların sayısı, gelenlerle birlikte, yüz elli bini geçmişti.

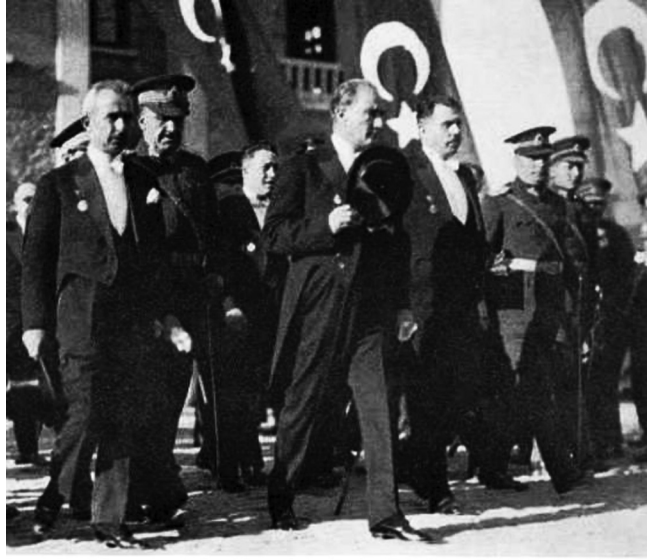
sayısı, gelenlerle birlikte, yüz elli bini geçmişti. Sıkıntılar baş gösterdi. Sular yeterli olmadı. Otellerde tek kişilik odalarda üç-dört kişi konaklamak zorunda kaldı. Konaklama sıkıntılarını biraz hafifletebilmek adına okullar ile çeşitli kurumlar yatakhane haline getirildi. Ulusumuz öylesine mutluydu ki, olanaksızlıkları dert etmiyor, elde edebildiğiyle yetiniyor ve mutluluğunu sürdürmeye çalışıyordu...

29 Ekim 1933 günü radyo sabah 10.00 gibi canlı yayına başladı. Sokaklara yerleştirilen hoparlörler vasıtasıyla radyo canlı yayını anında halka ulaştırılıyordu. Gazi'nin, askerleri, izcileri ve sporcuları teftişini duyurdukça, sokaklardaki insanlar kendilerinden geçercesine coştı.

Gazi Mustafa Kemal nereye gitse yer yerinden oynuyordu. Üzerinde frak vardı ve sol yakasında, Halk Fırkası'nın sembolü olan altı okun yer aldığı ufak kırmızı kumaş bir bayrakmendil asılıydı. Türk Ulusu'na ve de dünyaya seslenmek amacıyla tören alanının şeref locasındaki yerini aldı-

ğında; yüz binlerce göz sevinçten parlıyor, Anadolu insanı ona olan minnettarlıklarını göstermek için sevgi gösterilerinde bulunuyordu.

Bu ortam Mustafa Kemal'i çok etkilemiş ve duygulandırmıştı. Türk Ulusu, onun, "En büyük eserimdir!" dediği Cumhuriyet'e büyük bir coşku, heyecan ve onurla sahip çıkmış, bunu sürdürmeye de kararlı

Atatürk halkın Cumhuriyetini kutluyor

gözüküyordu. İşte böylesi bir atmosferde Mustafa Kemal Onuncu Yıl Nutku'nu söylemeye başladı.

10.YIL NUTKU (29 Ekim 1933)

Türk Milleti;

Kurtuluş savaşına başladığımızın on beşinci yılındayız. Bugün, Cumhuriyetimizin onuncu yılını doldurduğu, en büyük bayramdır. Kutlu olsun!

Bu anda, büyük Türk milletinin bir ferdi olarak, bu kutlu güne kavuşmanın, en derin sevinci ve heyecanı içindeyim.

Yurttaşlarım;

Az zamanda çok ve büyük işler yaptık. Bu işlerin en büyüğü, temeli Türk kahramanlığı ve yüksek Türk Kültürü olan, Türkiye Cumhuriyeti' dir. Bundaki başarıyı Türk Milleti'nin ve onun değerli ordusunun bir ve beraber olarak, azimle yürütmesine borçluyuz. Fakat yaptıklarımızı asla kâfi göremeyiz. Çünkü daha çok ve daha büyük işler yapmak mecburiyetinde ve azmindeyiz. Yurdumuzu, dünyanın en mamur ve en medeni memleketleri seviyesine çıkaracağız. Milletimizi en geniş refah vasıta ve kaynaklarına sahip kılacağız. Millî kültürümüzü, muasır medeniyet seviyesinin üstüne çıkaracağız. Bunun için bizce zaman ölçüsü geçmiş asırların gevşetici zihniyetine göre değil; asrımızın sürat ve hareket mefhumuna göre düşünülmelidir.

Geçen zamana nispetle, daha çok çalışacağız. Daha az zamanda, daha büyük işler yapacağız. Bunda da muvaffak olacağımıza şüphem yoktur. Çünkü Türk Milleti'nin karakteri yüksektir.

Türk Milleti çalışkandır,

Türk Milleti zekidir.

Çünkü Türk Milleti, millî birlik ve beraberlikle güçlükleri yenmesini bilmiştir ve çünkü Türk Milleti'nin yürümekte olduğu terakki ve medeni-

Atatürk Cumhuriyetin 10. yılı konuşması için kürsüde

yet yolunda, elinde ve kafasında tuttuğu meşale, müspet ilimdir.

Şunu da ehemmiyetle belirtmeliyim ki, yüksek bir insan toplumu olan Türk Milleti'nin tarihi bir özelliği de, güzel sanatları sevmek ve onda yükselmektir.

Bunun içindir ki, Milletimizin yüksek karakterini, yorulmaz çalışkanlığını, fitri zekâsını, ilme bağlılığını, güzel sanatlara sevgisini, millî birlik duygusunu mütemadiyen ve her türlü vasıta ve tedbirlerle besleyerek inkişaf ettirmek, millî ülkümüzdür.

Türk Milleti'ne çok yaraşan bu ülkü, onu, bütün beşeriyette hakiki huzurun temini yolunda, kendine düşen medeni vazifeyi yapmakta, muvaffak kılacaktır.

Büyük Türk Milleti!

On beş yıldan beri girdiğimiz işlerde muvaffakiyet vadeden çok sözlerimi işittiniz. Bahtıyarım ki, bu sözlerimin hiçbirinde, Milletimin hakkımdaki

itimadını sarsacak bir isabetsizliğe uğramadım.

Bugün, aynı iman ve katiyetle söylüyorum ki, millî ülküye tam bir bütünlükle yürümekte olan Türk Milleti'nin, büyük millet olduğunu bütün medeni âlem, az zamanda, bir kere daha tanıyacaktır.

Asla şüphem yoktur ki, Türklüğün unutulmuş büyük medeni özelliği ile geleceğin yüksek medeniyet ufkunda, yeni bir güneş gibi doğacaktır.

Türk Milleti;

Ebediyete akıp giden her on senede, bu büyük millet bayramını, daha büyük şereflerle, saadetlerle, huzur ve refah içinde kutlamayı, gönülden dileirim.

Ne mutlu Türkün diyene!

Gazi'nin konuşması tören alanında bulunanları öylesine etkilemiş ve mutlu kılmıştı ki; halk adeta sevinç gözyaşlarına boğulmuş, birbirlerine sarılarak bu mutlu anı kutlarcasına, rüzgârda sallanan başaklar örneği, sağa-sola dalgalanıyordu. Sonradan edinilen bilgilerden, nutkun canlı olarak dünyanın bir kısım ülkelerdeki yayının ardından neredeyse aynı coşku oralarda da yaşanmıştı.

Mustafa Kemal'in, Cumhuriyet'in Onuncu Yılı münasebetiyle söylediği Onuncu Yıl Nutku, o güne değin bütün gerçekleştirilenleri özetlediği gibi, o tarihten buyana yapılanlara ışık tutmuş ve bundan sonrası için de ışık olmaya devam edecektir...

Cumhuriyet kutlamaları bütün coşkusuyla sürüyordu. İstanbul'da halkın düzenlediği ve hiçbir taşkınlığın

olmadığı kalabalık eğlenceler sabaha kadar devam etti. Herkes bir kardeşlik havasıyla her fırsatta birbirine sarılıp sevinç gözyaşları döküyor, bazıları yöresel oyunlarını oynuyor, bilebildikleri bütün maharetlerini gösteriyordu.

Cumhurbaşkanlığı'na, Başbakanlığa ve daha birçok resmi kurumlara, kısacası Anadolu insanı Ankara'da nerelere ulaşabiliyorsa oralara, Cumhuriyet'in Onuncu Yılı'nı kutlama dileklerini, bu konudaki güzel düşüncelerini ve ileriye yönelik başarı ve iyi niyet temennilerine binlerce telgraflara işleyerek göndermişlerdi. Telgrafların ağırlıklı olarak gönderildiği yerlerin içinde özellikle Düzce, Fatsa, Erzu-

Herkes bir kardeşlik havasıyla her fırsatta birbirine sarılıyor, kimileri sevinç gözyaşları döküyor, bazıları yöresel oyunlarını oynuyor vb bilebildikleri bütün maharetlerini gösteriyordu.

rum, İzmir, Mudanya, İnebolu, Antep, Devrek, İnegöl, Diyarbakır, Hacıbektaş, Sivas, Geyve, Mersin, Keskin, Samsun, Kastamonu, Urfa ve Adana gibi merkezler öne çıkmaktaydı. Emet'te büyük bir tören düzenlendi.

10. Yıl kutlama törenlerinde Atatürk, Başbakan İsmet İnönü ve Genelkurmay Başkanı Fevzi Çakmak

Yurdun çeşitli yerlerindeki törenlerde söylenen söylevlerde Gazi Mustafa Kemal'e olan bağlılık, sevgi ve minnettarlık ifade ediliyordu.

Cumhuriyet Bayramı'nı takip eden 30 ve 31 Ekim günleri de, gerek İstanbul ve Ankara, gerekse yurdun her tarafında coşku, eğlence ve gösterilere devam edildi. Türk Ulusu, ulaştığı bugünün yarattığı mutlulukla her türlü eğlencesini sergiliyor, sevgisini de bilebildiği şekilde ifade ediyordu. Çin'deki Müslümanlar bile Cumhuriyet Bayramı'nı ve Cumhuriyet'in Onuncu Yılı'nı kutlayan telgraflar göndermişlerdi.

Ankara'da, Cumhuriyet Bayramı'nın daha ilk gününde ve günün ilk saatlerinde Hâkimiyeti Milliye Gazetesi tükendi. Sonraki bir-iki gün de aynı şeyler oldu. Bir

kısım Vatandaşlar Gazeteleri'ni bulamadılar...

Yurt dışındaki ve özellikle de Avrupa Gazeteleri, Türkiye'de on yılda yapılan işleri, Devrimleri, çeşitli atımları övmekte sanki birbiriyile yarıştı. Ulusal gazetelerin, on yılda yapılan işlerin ayrıntılı olarak anlatıldığı ekler çıkardıkları görüldü. Türk Ulu-

su'na hak vermemek elde değildi... Çünkü gerçekten de Cumhuriyet'in ilanından buyana yaşanan on yılda çok işler yapıldı. Demiryolları, Eğitim, Adliye, Sanayi ve daha birçok alanda önemli projeler gerçekleştirildi. Büyük atılımlar yapıldı. Bunların tamamının altında, Türk Ulusu'nun Devrimci Büyük Önderi ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Gazi Mustafa Kemal'in imzası vardı...

Gazi, 1 Kasım 1933 günü Meclis'te yaptığı konuşmasında, görüşünü, "Geçen on sene gelecek devirler için bir başlangıçtan başka bir şey değildir. Bununla beraber, eski devirlerin tarihi karşısında, Cumhuriyet'in bu on senesi eşi görülme-yen bir diriliş ve göz kamaştırıcı bir ileri atılış abidesidir..." sözleriyle açıkladı. •

cengizonal@butundunya.com.tr

(Gelecek Ay: Güzel Sanatlar Alanındaki Çalışmalar)

Hakimiyeti Milliye

YAZILARI

Temel Taşı

Büyük Gazi'nin derin bir özenle
Türk Gençliği'ne emanet ettiği Cumhuriyet
bugün yedi yaşına giriyor.

Millet ve devlet binasının Temel Taşı olan bu yüce İdare önünde her Türk Vatandaşı, yüreğinden fıskıran derin bir sevgiyle eğiliyor. Bu sevgi en büyük gücümüzdür.

Devrim Yönetimi'nde ve Türk Gençliği'nde Cumhuriyet ve onun ilkelerine karşı zamanla taşan duyarlılık, işte o sevgi kaynağından geliyor.

Cumhuriyet kuşağı, sadece çağlardan beri dökülen atalarının kanlarının bedeli karşılığında kazanılmış bir sonuç olduğu için bu yeni rejime tapmıyor.

Ulusal esenlik, ulusal gönenci bu yolda gördüğü için, insani ve çağdaş amaçlara başka yollardan varılmadığı için, ona bağlanmış bulunuyor.

Cumhuriyetin ilanı gününden beri geçen yıllar içinde kazanılanlar, asla

küçük şeyler değildir. Bugüne kadar gerçekleştirilen yenilikler ve onun sonuçları, en idealist olanlarımızın bile ruhunu zevk ile dolduracak kadar zengindir. Bu gerçeği bilmenin şu yararı vardır:

Hem geleceğe ilişkin kuşularımız dağılır, hem de aynı gelecek için çalışma gücümüz daha çok artar.

Bununla beraber çalışmalarımız ne kadar zengin ve önemli olursa olsun, bizi, bundan sonra yapacağımız işlerin daha kolay, kat edeceğimiz mesafenin daha kısa olduğu gibi bir kanaate götürmüştür.

Bilmeliyiz ki, bundan böyle de yapmaya zorunlu olacağımız işler, hem çoktur ve hem de güçtür. Onun için benliğimizi, en güçlü engelleri yıkacak kadar etkili irade gücüyle kaplamak zorundayız.

Cumhuriyet ve Devrim İlkeleri'nin sadece yasalarımıza ve siyasi yaşamımıza girmesi yeterli değildir. Görünen şekiller ile yetinmek ve etrafımızdakileri oyalamak, reformlarda samimi olmayanlara yakışır.

Hâlbuki Türk Devrimcisi, Cumhuriyeti ve onun ilkelerini, başkalarına benzemek ve şeklen çağdaşlaşmak amacıyla değil, gerçekten bugünkü gereksinimlerine cevap verdiği için savunuyor.

Her Türk Vatandaşı düşünmeli ki, onun devrimlerle ilgisi sadece siyasi ve şekli cepheye ait değildir. Devrimlerle olan ilgimiz, sadece resmi yaşamımızda değil, özel yaşamımızda, birbirimizle toplumsal ilişkiler içinde bulunma yöntemlerinde, aile yaşantımızda, kısacası vatandaşların birbirleriyle ve hepimizin dışımızdakilerle olan ilişkilerimizde kendini şiddetle hissettirmelidir.

Kişinin benlik ve karakter terbiyesiyle sıkı sıkıya bağlı olan bu erdemi, sadece öğretme ve öğüt vermeyle her kişinin kafasına yerleştirmek güçtür. Bu amaca ancak sürekli bir eğitim ve uygulama sonucunda varılabilir.

Yolumuz aydınlıktır. Yanılmaya olanak yoktur. Devrimlerin ilkeleri bu yolu açıklıkla çizmiştir. Fazla olarak yaşam meydanında ve uygarlık savaşında kendileriyle boy ölçüşmeye zorunlu olduğumuz çağdaş milletlerin de hali ve gidişi gözümüzün önündedir.

Devrimlerle olan ilgimiz, sadece resmi yaşamımızda değil, özel yaşamımızda, birbirimizle toplumsal ilişkiler içinde bulunma yöntemlerinde, aile yaşantımızda, kısacası vatandaşların birbirleriyle ve hepimizin dışımızdakilerle olan ilişkilerimizde kendini şiddetle hissettirmelidir.

Onun için yüce bir değer olan Cumhuriyetimizin yeni bir yılına daha erişirken, gözlerimiz ve yüreklerimiz şimdiden, gelecek yıllar sonucunda elde edeceğimiz yeni başarıların ışığıyla aydınlanmalıdır.

Türk Ulusu lehindeki tarihi bir gerçeği, bu ulusun tarih nazarında ne kadar eski ve olgun bir uygarlığa sahip olduğunu elbette bir gün göstereceğiz. Bu, ulusal bir görevimizdir.

Eğer bugünkü kuşak, çağdaş yaşama uyumunda, görevini anlamada, kısacası çalışma ve çarpışma yaşamında yeteneğini ve çağdaş erdeminin şimdiden gösterebilirse, bu ulusal görevi yapmaya çalışanların işlerini çok kolaylaştırmış olur.

Hâkimiyeti Milliye Gazetesi
29 Ekim 1929

Yılmadan Yorulmadan
Dr. Sitki Aydınel

CUMHURİYET'İN TEMEL NİTELİKLERİNİ DEĞİŞTİRME GİRİŞİMLERİ

Bu konuya neden olan "kaynak sorunları" saptamadan çözüm önermek uygun olmayacağından, öncelikle temel sorunları ortaya koymaya çalışalım. Çeşitli açılardan ele alınmak istenirse doğal olarak bu konu bir makalenin içine sığmaz. Bu nedenle, özetlemeye çalışacağız.

Bilimin en önemli öğelerden biri iyi bir "tasnif" yapmaktır. Konuyu, eğitim, Atatürkçülüğün tüm toplum tarafından özümsememesi, sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik sorunlar, hızlı nüfus artışı, kimlik bunalımı, Anayasaların sık sık değişmesi, Anayasa ihlalleri ve demokrasinin yanlış anlaşılması gibi başlıklarla tasnife tutarak incelersek daha iyi bir sonuca varabiliriz.

Eğitim:

Eğitim, halkın çağdaş ve uygar bir

**Cumhuriyetin
faziletlerini
anlayamayan,
onun temel
niteliklerinin ne
olduğunu da
bilemez.**

hale gelmesinde en büyük faktördür. Eğitimsiz bir halk ne dünyadan, ne de yaşamdan haberi olur. Sadece yer içer, kara cahil olarak hayattan göçüp gider. Cumhuriyetin faziletlerini anlayamadığı için, onun temel niteliklerinin ne olduğunu da bilemez. Bütün kaynak sorunların temelinde eğitim vardır. Atatürk Tevhidi Tedrisat Yasası'nı çıkarmakla bu konuyu kökten

çözme yi amaçlamıştır. Ne yazık ki bu yasanın sadece ismi kalmıştır.

Atatürkçülük:

Atatürkçülüğün tüm toplum tarafından yeterince anlaşıl maması, sayılamayacak kadar sorunlar doğurur. Bu acı bir gerçektir. Bir bilim adamının söylediği gibi: "Ne zaman Atatürkçülük'ten uzaklaşırsanız, ülkede bölücülük akımları ve gericilik baş gösterir."

Atatürkçülüğün anlatılmasında ve anlaşıl mamasında bütün aydınların ve bilim adamlarının kusuru vardır. Konu hep entelektüel düzeyde ve dilde ele alınmış, halka ve özellikle köylüye anlatılamamıştır. Oysa, Atatürk döneminde "Halk Hatıpları" organizasyonu oluşturulmuş bu kişiler önceden eğitilmiş ve her fırsatta -düğün, toplantı gibi ortamlarda- halkı bilgilendirmişlerdir.

Sosyo-kültürel faktörler:

Atatürk: "Milli kültürümüzü, çağdaş medeniyet seviyesinin üstüne çıkar-

Atatürk Cumhuriyetin kurulduğu günlerde halkla birlikte

çağız" diyerek, Türk ulusuna "ulusal hedefi" göstermiştir. Ne yazık ki, bu sözdeki (Milli Kültür) ya hiç söylenmemiş, ya da kasıtlı olarak sapıtılmıştır. Ayrıca, kültürel unsurların en etkili olan din, ön plana çıkarılmıştır. O da gerçek anlamından tamamen uzaklaştırılarak, sapkın politikalara alet edilmiştir.

Sosyo-ekonomik faktörler:

Ekonomi bir ülkenin bağımsızlığında en büyük etkidir. Halk bu hususta tatmin olmamışsa, sosyal durumlarda sorunlar çıkar. Dolayısıyla Cumhuriyet'in temel niteliklerini de geri plana iter.

Hızlı nüfus artışı:

Nüfusumuz pek çok uygar ülkeden çok artmaktadır. Bazı politikacılar bu konuyu teşvik etmektedir. Oysa bu durum başta eğitim olmak üzere pek

çok sorunun da nedeni olmaktadır. Hele yaş ortalamasının yükselmesi, bu sorunları daha da çoğaltmaktadır. Bu durum da, Cumhuriyet'in temel niteliklerin değiştirilmesinde bir diğer faktördür.

Kimlik bunalımı:

Türkiye yılarca göç almış, bu nedenle Anadolu'ya birçok etnik grup yerleşmiş, bu grupların her biri, kendi kimliklerini ön plana çıkarmak istemiştir.

Bunun dışında, yüzlerce yıl birlikte yaşadığımız çok sayıda etnik ve inanç grupları da yanlış politikalar yüzünden Türkiye'nin bütünlüğünü tehlikeye düşürücü davranışlar içine girmiştir. Bu konu da cumhuriyetin temel niteliklerini değiştirmeye zorlayan önemli faktörler arasında gösterilebilir.

Atatürk'ün çok vezir bir şekilde ifade ettiği: "*Cumhuriyeti kuran halka Türk halkı denir.*" sözü ayrımcılığı önleyen, birleştirici görüşün en öz ifadesidir.

Anayasa'nın sık değişmesi ve Anayasa ihlalleri:

Kimlik bunalımı başlığı altında da belirttiğimiz gibi, yanlış politikalar sonucu bazı etnik topluluklara ve inanç gruplarına oy kaygısı ile ödünler verilmesi, sık sık Anayasa da değişiklik isteklerini gündeme getirmektedir.

Kendilerini demokrat sanan ve demokrasinin nimetlerinden yararlanmaya çalışan bazı akıllı evveler de Cumhuriyetin kurulmasında ön plana alınan konularda tartışmalar açarak akılları karıştırmakta sakınca görmemektedirler. Bu durum bazı anarşik

gruplara da fırsat vermektedirler.

Bazı politikacılar da "Anayasa bir defa ihlal edilse ne olur" sözünü söyleyebilecek kadar ileri gidip, vahim sonuçlara yol açabilecek gelişmelerin önünü açabilmektedir.

Demokrasi'nin yanlış anlaşılması:

Bu konuda bu günlerde medyada pek çok fikir ortaya atılmaktadır. Özellikle; demokratik katılımcılığın sadece seçim sandığından ibaret olmadığı, çoğunluğa değil, çoğulculuğa dayanması gerçeği ısrarla vurgulanmaktadır.

Buraya kadar Cumhuriyetin temel niteliklerini değiştirmeye yönelik eğilimlerin kaynaklarını incelemeye çalıştık.

Zihniyet devriminin tam yapılamaması, siyasette bölünmeler yani siyasi partilerin çokluğu, temel hak ve özgürlükler konusunda yeterli bilincin oluşmaması gibi daha bir çok faktörleri de bu incelemeye dahil etmenin gerekliliğine de inanıyor ancak sayfalarımızın sınırlı olması nedeniyle bu konulara yer veremiyoruz.

Bu günlerde Anayasa değişikliği konusu gündemin başına oturmuştur. Özellikle Cumhuriyetin temel niteliklerini değiştirme istekleri ön plandadır.

Anayasanın ilk üç maddesindeki bu konular ülkenin ve milletin bölünmezliği ile doğrudan ilişkili olduğu için ilgililerin Anayasa değişikliği konusunda çok hassas ve titiz davranılacağına inanıyoruz.

sitkiaydinel@butundunya.com.tr

"özerlik", "muhtariyet", "federasyon", "konfederasyon" sözleri telaffuz edilirken, Osmanlı Devleti'nin nasıl parçalanmış olduğunu da hatırlamakta yarar vardır. Osmanlı İmparatorluğu'ndan otuz küsur bağımsız devlet doğmuştur. Bunların hemen hepsi aşamalı olarak İmparatorluktan kopmuşlardır. Hepsi önce devletten özerklik almış, daha sonra bağımsız olmuşlardır.

BİLÂL N. ŞİMŞİR

ŞEHİTLER GÜNLÜĞÜ

b
Bilgi

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Saklı Tarih
Sinan Meydan

Cumhuriyet ve Uçan Kağınının Sırrı 1

Önce Kağıyla Kamyonu Yendiler
Sonra Kağnyı Uçurdular!

Kurtuluş mucizesini anlamak için dünyada hiç bir ülkede, hiçbir dönemde herhangi bir karşılığı olmayan “kağı komutanlığı” kavramını bilmek gerekir. Evet! Kağı komutanlığı kavramı, dünyada sadece Türk Kurtuluş Savaşı’na özgü bir kavramdır.

Kağnıların ve kağnı komutanlarının ne iş yaptıklarını anlatmadan önce Kurtuluş Savaşı yıllarındaki koşullara göz atalım kısaca.

"**Ü**lkede yol yoktu. Demiryolu Ankara'da bitiyordu. Onun da ancak Eskişehir doğusunda küçük bir parçası elde bulunuyordu. Eskişehir- Pozantı arasında kalan başka bir parça demiryolunsa pek askeri değeri yoktu. Ulusal yönetim altındaki bütün topraklarda tek bir fabrika yoktu. Doğu cephesinden Batı cephesine, iyi kötü gönderilecek bir cephane sandığının istenen yere varabilmesi için, kuş uçuşu en az 1200 kilometrelik yol aşması gerekiyordu, ama insanlar kuş değildi ki! İnebolu'dan Ankara'ya ancak bir haf-

tada varılabiliyordu. Ama bu yoldan Ankara'ya gelip dönecek araç bir kağnıysa, onu sürenlerin ortalama bir aylık yolu göze almaları gerekiyordu.

Oysa nihayet birkaç yüz kilo yük alacak bir kağnının hayvanlarıyla onu sürenlerin, bu yol için neredeyse bir kağnı yükü yiyeceğe, yeme ihtiyaçları vardır. Halbuki Anadolu neredeyse açtı." (1)

Tekalif-i Milliye Emirleri doğrultusunda halktan alınan mallarla ilçelerdeki Tekalif-i Milliye Komisyonlarında büyük mal stokları birikmiştir. Başkomutan Atatürk'ün emirlerine göre hareket edilmiş; yiyecek ve giyecekler Sakarya boylarındaki birliğe, öteki araç gereçler Ankara'ya gönderilmiştir. Bu ulaşım at ve öküz arabaları, kağnılar, at, katır, eşek ve develerden oluşan ulaşım kollarıyla sağlanmıştır.

Ulaşım kollarının sürücüleri kadın, çocuk ve yaşlı erkeklerden oluşmuştur. Gücünden yararlanılabilecek bütün erkekler silah altına alındığından cephe gerisi hizmetler kadın, çocuk ve yaşlı erkeklerce yürütülmüştür.

Beş numaralı Tekalif-i Milliye emrine göre elinde arabası bulunanlar orduya verilen malları ücretsiz olarak 100 kilometre taşıyacaktı. Ancak hayvan gücüne dayalı bu ulaşımın hızı saatte 5 kilometre kadardı. Bozuk yollardaki so-

runlar, duraklamalar, Ağustos sıcakları, yemek molaları ve hayvanların dinlendirilmeleri gibi zorunluluklar hızı daha da azaltmıştır. (2)

Sakarya Savaşı öncesinde Sakarya boylarında tarihin en önemli savunmalarından birini yapacak olan savaşçıların ve hayvanlarının beslenmelerini kesintisiz bir şekilde sağlamak gerekmiştir. Bu amaçla Sivas-Kayseri bölgesinde 100.000 insan ve 50.000 hayvan için altı aylık yiyecek maddesi depolanması kararlaştırılmıştır. Dört numaralı Tekalifi Milliye emri gereği toplanan yiyecek maddeleri bir taraftan Ankara, Polatlı ve Haymana'ya gönderilirken diğer taraftan bu depolara yığılmıştır. Ancak kısa süre içinde bu kadar çok insana ve hayvana yetecek yiyecek bulmak nerdeyse imkansızdır.

O günlerde Milli Savunma Bakanlığı'nın en öncelikli konularından biri yiyecek maddelerinin çok hızlı bir şekilde cepheye ulaştırılması sorunudur. Batı Cephesi Komutanlığı'nın günlük gereksinimleri Polatlı'ya kadar

getirilmiş, birlikler buradan kendi araçları ile ihtiyaçları kadarını almışlardır. Asıl sorun yiyecek maddelerinin Polatlı'ya kadar getirilmesidir.

Sakarya'daki Batı Cephesi Komutanlığı'nın savaş gücü, 100 bin insan 50 bin hayvandan oluşmaktadır. Buna göre bir insana

750 gramdan, cephenin bir günlük insan yiyeceği 75 tondur. Bir hayvana 4 kilodan cephenin bir günlük hayvan yemi ise 200 tondur. Yani her gün için 275 ton yiyecek ve yemin cephe yakınlarına taşınması gerekmiştir. Bunun için de en az 700-800 at arabası ve kağnı cephe ile cephe gerisi arasında her gün onlarca sefer yapmak zorunda kalmıştır.

Çarpışmalar başladıktan sonra günde 324 ton cephenin cepheye bulunması gerekmiştir. Her gün 800-900 at

Bir hayvana 4 kilodan cephenin bir günlük hayvan yemi ise 200 tondur. Yani her gün için 275 ton yiyecek ve yemin cephe yakınlarına taşınması gerekmiştir.

Eli silah tutan Anadolu erkeği cephede düşmana kurşun sıkarken, onun karnını doyurmak, tüfeğini mermisiz bırakmamak Anadolu'nun çileli kadınlarına, genç kızlarına, ihtiyar erkeklerine düşecekti.

arabası ve kağrı cepheye cephaneye taşımıştır. Bütün bu taşıma işi, beş ve on numaralı Tekalif-i Milliye emirlerince halktan alınan taşıtlarla gerçekleştirilmiştir.”

Eli silah tutan Anadolu erkeği cephede düşmana kurşun sıkarken, onun karnını doyurmak, tüfeğini mermisiz bırakmamak Anadolu'nun çileli kadınlarına, genç kızlarına, ihtiyar erkeklerine düşecekti. Çocuklara gelince onlar yıllardır oyun oynamayı, çocukluklarını unutmuşlardı. Ya analarıyla kağrıların, at arabalarının yanında yürüyecek, ya da küçük kardeşlerini doyuracak, yatıracak, onlara analık yapacaklardı.” (3)

Batı Cephesi'nin silah ve cephaneye ihtiyacının bir kısmı İstanbul'dan gemilerle ve kayıklara, bir kısmı Develerle, bir kısmı Diyarbakır ve Sivas'tan kağrılarınla getirilmiştir. Bu zor nakliyat işi günlerce, haftalarca, aylarca devam etmiştir. Eskişehir'e ve Ankara'ya getirilen silah ve cephaneye İmalat-ı Harbiye atölyelerinde gözden geçirilip tamir edilerek Batı Cephesine sevk edilmiştir. Bu sevkiyat işinde Anadolu'nun fedakar kadınları görev almıştır. Özellikle İnebolu yoluyla gelen silah ve cephaneyi cepheye yetiştirme işi daha çok köylü kadınlarca yapılmıştır. (4)

Amerikalı yazar Ann Bridge, İnebolu-Ankara arasındaki silah ve cep-

hane taşıma çalışmalarından şöyle söz etmiştir:”

... Sonsuz bir insan seli birbirinden bir buçuk metre aralıklarla ve tek sıra halinde akıyordu. İnsanlar, taşıdıkları tüfek demetleri, cephane kutuları ve top mermilerinin ağırlığı altında öne doğru eğilmişlerdi. Daha şaşırıcı olanı, bu insanların dörtte üçünden fazlasının kadın olmasıydı. Pembe etekliki bölgesel giysiler ve parlak çiçekli kiraz renkli şalvarlar giyen kadınların bazıları sırtlarına sarılı yüklerle beraber, kucaklarında emzikli bebeklerini taşıyorlar, bazılarının arkasına ise kaygan çamurda kısa adımlarla yürüyen iki ve üç küçük çocuk bulunuyordu. Böylece bir gece önce İstanbul'dan kaçak olarak gemi ile gelen askeri malzeme Küre Dağları'nı aşıyordu. Düzenli, kesintisiz ve yavaş bir şekilde yukarılara, daha yukarılara tırmanılıyordu. Arada sırada birinin sıradan ayrılan bir çocuğa bağırarak duyulmakla beraber, genellikle sessizlik içinde dik tırmanış ve ağır yük nedeniyle derin solumalarla yürüyorlardı. Yol gerçekten çok dikti ve biraz sonra hepsi sulu karla şekillenecekler, sonra ayak değmemiş karlı yamaçlardan daha yükseklerle tırmanacaklardı... Henüz hiçbir heykeltıraşın taş üzerine şekillendi-remediği ağır yük taşıyan kadınlar ile onların yanında otla-

yan buzağular gibi onların yanında yürüyen çocuklara ait heykelleşmiş görüntüler, karlar altında ve dondurucu soğukta yorgun argın yol alacaklardı.” (5)

Kurtuluş Savaşı sırasında İstanbul'dan kaçırılan ve Rusya'dan alınan silah ve cephane, Milli Hükümetin elindeki üç eski gemi Alemdar, Preveze ve Aydın Reis tarafından İnebolu ve Samsun gibi Karadeniz limanlarına boşaltılmış ve buradan cepheye gönderilmiştir. Bu sevkiyat işini daha çok İnebolu, Kastamonu ve Çankırı yöresi kadınları gerçekleştirmiştir.

Cephe gerisinden cepheye yiyecek, giyecek, malzeme, silah ve cephane taşıma işinde görev alan kadınlara, çocuklara ve yaşlılara yol gösterecek kişiler vardı. İşte bunlara “kağnı komutanı” denilmiştir. Kurtuluş Savaşı'nın kağnı komutanlarından biri de Emver Behnan Şapolyo idi.

Şapolyo yıllar sonra bu önemli görevini şöyle anlatmıştır:

“*Milli Mücadele'nin ilk günlerinde bana milli bir görev verilmişti. O da kağnı komutanlığıydı. O acı ve yoksul günlerde ordumuzun geri hizmetleri üç türlü araçla sağlanmaktaydı. (Bunlar) deve kolları, katır kolları ve kağnı kollarıydı. Çünkü o zamanlar ordumuzun elinde hiçbir motorize kuvvet yoktu. İnönü cephesinde silah ve yiyecek bu taşıma kollarıyla sağlanmaktaydı.*

Deve kolları pek süslüydü. Develerin hörgüçlerinden boyunlarına kadar renkli püsküller ve aynalar sarkmaktaydı. Her devenin hörgücünün üzerine de üç tane cephane sandığı yerleştiriliyordu. Deve kolları böylece bir dizi oluşturarak ağır ağır İnebolu'dan Eskişehir yolunu tutmaktaydı. Katır kolları da pek ilginçti. Katırların boyunlarındaki iri tunç çanlar, bu gürültü içinde katırlar da yola düzülürler,

Kurtuluş Savaşı'nda sevkiyat işini gerçekleştiren kadınların anısına yapılan Kastamonu'daki Şerife Bacı anıtı.

onlar da cephane taşırlardı... •

sinanmeydan@butundunya.com.tr

(Gelecek ay: *Sırtında cephane taşıyan Türk kadınları*)

Kaynakça:

1 Şevket Süreyya Aydemir, *Tek Adam*, C.II, 26.bas., İstanbul, 2009, s. 463. / **2** Alptekin Müderrisoğlu, *Sakarya*, C.2, İstanbul, 1982, s.51. / **3** age, s. 82,83. / **4** M. Arif, *Anadolu İhtilali*, Yeni İstanbul Yayını, ty, s.49. / **5** Yavi, age, s. 203.

YARIM MİLYONUNUZ BU UĞURDA ÖLÜR MÜ?

Mısır'da bağımsızlık davası için çalışan liderlerden biri, Mustafa Kemal'i görmeye gelmişti. Kendisine: "Bizim hareketin de başına geçmek istemez misiniz?" diye sordu. Olabilecek şey değildi ama insan yoklamalarını pek seven Mustafa Kemal: "Yarım milyonunuz bu uğurda ölür mü?" diye sordu. Adamcağız yüzüne bakakaldı.

"Fakat Paşa Hazretleri yarım milyonumuzun ölmesine ne lüzum var? Başımızda siz olacaksınız ya..."

"Benimle olmaz beyefendi hazretleri, yalnız benimle olmaz. Ne vakit halkınızın yarım milyonu ölmeye karar verirse, o zaman gelip beni ararsınız."

Atatürk ve Sanat

Yazan: HATİCE KUMBARACI GÜRSÖZ

Atatürk büyük bir asker, devlet adamı ve diplomat olmanın ötesinde, büyük bir kültür devrimcisi ve sanatseverdi. O, yıllarca kaderine terk edilmiş ve geri bırakılmış Anadolu insanının çağdaşlaşmasının önündeki en büyük engelin kültürsüzlük sorunu olduğunu görmüş, yalnızca toplumun değil, ülkenin de bu engelden kurtulabilmesi için öncelikle, ufkunun açılması gerekliliğine karar vermiştir. Atatürk'ün, ödün vermez bir kararlılıkla üzerinde durduğu kültür ve sanat alanındaki yoğun ilgisinin ana nedeni budur.

“Bir ulus sanattan ve sanatkârdan yoksunsa tam bir hayata sahip olamaz. Böyle bir ulus bir ayağı topal, bir kolu çolak, sakat ve hastalıklı bir kimse gibidir. Sanatsız kalan bir ulusun hayat damarları-

“Sanatçı, toplumda uzun çalışma ve çabalardan sonra alında ışığı ilk hisseden insandır”

rından biri kopmuş demektir” sözleriyle sanatın ve sanatçının bir toplumdaki önemini belirtirken o, kültür ve sanatın gelişmesi için ülkenin her yanında etkinlikler düzenlenmesini sağlayarak, bu konudaki görüşünü uygulamaları ile pekiştirmiştir.

Bu hizmetini gerçekleştirken Atatürk, çalışmalarının nedeni yanı sıra, hedefini de açıklıkla ortaya koymuştur:

“Milletimizin güzel sanatlar sevgisini her türlü vasıta ve tedbirlerle besleyerek inkişaf ettirmek milli ülkümüzdür.”

Atatürk’ün ulusumuzu sanata özendirmek ve sanatçının toplum içindeki yerinin yüceliğini belirtmek için

söylediği şu sözleri de bugün de belleklerimizdedir:

“Sanatçı, toplumda uzun çalışma ve çabalardan sonra alında ışığı ilk hisseden insandır” (1923) ve “Hepiniz milletvekili olabilirsiniz, bakan olabilirsiniz, hatta cumhurbaşkanı olabilirsiniz. Fakat sanatkâr olmazsınız...” (1930)

Onun, sanatı bilimle aynı önem çizgisinde gördüğünü açıkladığı şu sözleri ise, bir toplumun sanat olmaksızın yalnızca bilimle gelişmesinin olanaksızlığını vurgulamaktadır:

“Bir ulus ki resim yapmaz, bir ulus ki heykel yapmaz, bir ulus ki feninin gerektirdiği şeyleri yapmaz; itiraf etmeli ki o ulusun ilerleme yolunda yeri yoktur. Hâlbuki bizim ulusumuz, gerçek özellikleriyle uygar ve ileri olmaya layıktır ve olacaktır.”

Atatürk, anıt ve heykel yapımını destekleyerek, Cumhuriyetin heykeltıraş kuşağının yetiştirilmesini sağladı. 1924’ten sonra Sanayi-i Nefise Mektebi Ali’si mezunları Avrupa’ya gönderildi. İlerideki yıllarda ülkemizin kültür ve sanat yaşamında birer ünlü sanatçı olarak yer alacak Cevat Dereli, Mahmut Cuda, Refik Epikman, Muhittin

Yazarımızı tanıyalım: Adana’da doğan sanatçı, 1964 yılında İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi’ne girmiş, 1969 yılında Yüksek Resim Bölümü’nden mezun olmuştur. Almanya’da Federal Sanatçılar Birliği (BBK) üyeliğine kabul edilmiş, 1997 yılında resim dalında “Abdi İpekçi Dostluk ve Barış Ödülü”, 2003 yılında “Türkmen Dostluk Ödülü”, 2004 yılında “Armada Sanat Ödülü” almıştır. Yurtiçinde ve yurtdışında 34 kişisel sergi açmış 100’ün üzerinde karma sergiye, sanat fuarlarına ve festivallere katılmış, eserleri müzayedelerde sanatseverlerin beğenisine

sunulmuştur. Sanatçı halen Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Mezunları Derneği Ankara Şubesi’nin Başkanı ve Bosphorus Sanat Gazetesi’nin Ankara Temsilcisi ve yazarlarındandır.

Sebatî, Şeref Akdik ve Ali Karsan o yıllarda eğitimlerini geliştirmeleri amacıyla yurtdışına gönderilen ilk sanatçılarımızdı. 1924 yılından sonra resim ve heykel sergilerinin açılmalarını, 1932-1933 öğretim yılında Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş Bölümü'nün açılması izledi.

Cumhuriyetin 10. yıldönümünde, Anadolu'ya 'Yurt Gezileri' adı altında gönderilen ressamlarımızın yapıtları, eski Maarif Vekâleti binasının çatı katında "Türk İnkılap Sergisi" adı altında sergilenmiş ve açılışı da bizzat Atatürk yapmıştır.

1936 ve 1938 yılları arasında açılan Halkevleri Resim ve Heykel Sergileri, Ankara Halkevleri Birleşik Resim Heykel Sergileri önemli sergilerdir. Atatürk tarafından 20 Eylül 1937'de Ankara'da açılan Resim ve Heykel Müzesi bu alandaki çalışmalara verilen önemin son halkasıdır.

Atatürk sahne sanatlarına da önem vermiş, Bedîa Muvahhit ve Muhsin Ertuğrul'un oynadığı eserlerin pek çoğunu seyretmiştir.

Müslüman Türk kadınının tiyatrodaki daha fazla yer almasını sağlamış, her konuda olduğu gibi bu konuda da Türk kadınına yeni bir ufuk açmıştır. Türk müziği Atatürk'ün önemle üzerinde durduğu diğer bir konudur. Türk müziğinin, akademik alt yapısının da güçlü olması gerektiğine inanmış ve eğitim amacıyla genç Türk müzisyenlerini yurt dışına göndermiştir. Bu müzisyenler, geri dönüşlerinde Türkiye'ye dağılarak Türk müziğinin ve dolayısıyla Türk sanatının kalkınma-

Atatürk sanat alanında Türk kadınına yeni bir ufuk açmıştır.

sını sağlamışlardır.

Askerî atâşe olarak Sofya'da görevli bulunduğu dönemde çok sesli müziğe ilgi duymaya başlayan Atatürk, klasik batı müziğinin Türk halkı tarafından benimsenmesini ve Türk bestecilerin çok sesli müzik eserleri yaratmalarını istemiş, bir müzik ve tiyatro akademisi kurulması amacıyla 1935 yılında Almanya'dan Hindemith'i Türkiye'ye getirtmişti. Sofya'da operaların Bulgarca oynandığını gören Atatürk, Türkiye'de de yabancı dildeki operaların Türkçe oynanmasını sağlamıştır.

Günümüzün önemli bir sanat dalı olan sinema hakkında Atatürk'ün sözleri onun ne kadar ileri görüşlü olduğunu güzel bir örneğidir.

"Sinema öyle bir keşiftir ki, bir gün gelecek barutun, elektriğin ve kıtaların keşfinden çok, dünya medeniyetinin veçesini değiştireceği görülecektir. Sinemaya layık olduğu ehemmiyeti vermeliyiz."

Atatürk sanatın tüm dallarının gelişmesini ve ilerlemesini sağlarken, bir yandan da toplumun sanatla bütünleşmesini gerçekleştirmiş, Türk ulusundan "çağdaş ve uygar bir toplum" oluşturmak için görüşlerini, inançla ve kararlılıkla, elinden geldiğince uygulamıştır. •

Kurtuluş Savaşı Zaferini ve Cumhuriyeti Simgeleyen Onur Anıtı

Yazan: SABRİYE AŞIR

Samsun halkı, 19 Mayıs 1919'da kentlerinden yola çıkarak milli mücadele ateşini yakan Atatürk'ün önderliğinde kazanılan Kurtuluş Savaşı zaferinin ve Cumhuriyetin simgelediği bir anıt yapılması konusunda birleşmişti.

Halkın bu isteğine karşılık, Ankara'da da Yenigün Gazetesi bir zafer abidesi yapılması için kampanya başlattı. Kampanyanın da büyük ilgi görmesi üzerine Meclis'te milletvekillerinden oluşan bir komisyon kuruldu.

O dönemde ülkede böyle bir heykeli yapabilecek birisi olmaması nedeniyle, yapılan araştırma sonunda Avusturyalı heykeltıraş Heinrich Krippel'e başvuruldu. 1925 yılında Ankara'ya gelen ve Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün Orman Çiftliği'nde kabul ettiği Krippel, görüşmenin ardından Viyana'daki atölyesinde çalışmalarına başladı.

Krippel'in 1928-1931 yılları arasında yaptığı, kaidesiyle birlikte yüksekliği 8,85 metreyi bulan bronz anıt, 37 bin dolara mal olmuş ve Samsun halkının Atatürk'e duyduğu şükran borcunun bir ifadesi olarak, tümüyle gönüllü bir kampanya ile topladıkları paralarla karşılanmıştı. Alman vapuru, 32 parça olarak Viyana'daki atölyede

yapılan heykeli, ücret almadan Samsun kıyılarına getirdi. Ancak, aynı vapurla 15 Ekim 1931'de Samsun'a gelen Heinrich Krippel ve yardımcısı Mayer adlı bir mühendis, burada beklemedikleri bir durumla karşılaştılar. Samsun Gümrük İdaresi, heykel için o günün koşullarına göre çok yüksek miktarda gümrük vergisi talep ediyordu. Samsun Milletvekili

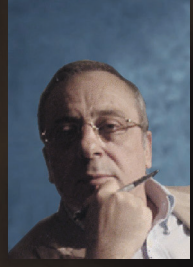

Mehmet Emin Efendi'nin devreye girmesiyle güç-bela bu sorun ancak aşılabildi ve iki haftalık bir çalışma ile parçalar birleştirilerek 29 Ekim 1931 tarihinde onur anıtı bitirildi. Krippel, anıtın açılış konuşmasında Onur Anıtı'nı, "Gururlu bir şekilde batıya ve çok uzaklara dikilen bakışları, azim dolu gözleriyle, şahlanan atın üzerinde Atatürk, dimdik bir şekilde oturuyor. Bu oturuşta korkusuzluk, kolun kılıca uzanışında ise Türklüğün gücü vardır" sözleriyle anlatıyordu. Büyüklüğüyle dünyadaki ikinci örnek olan bu anıt, aynı zamanda, başı halka dönük, halkla el ele ve çevresi Türk ulusunun yaşlısı, köylüsü, kentlisi ile dolu olan Atatürk'e de, Samsun halkının içten teşekkürünü temsil ediyor...•

Otopsi
Cengiz Özakıncı

"SÜRİYE SAVAŞI" NIN GİZLENEN NEDENLERİ 1

Dünya Siyonist Örgütü'nün
1982 "İsrail İçin Strateji" Raporu

[İlk basımı Nisan 2003'te gerçekleştirilen "Dolmakalem Savaşları" ve Nisan 2005'te yayımlanan "Türkiye'nin Siyasi İntiharı: Yeni-Osmanlı Tuzağı" adlı kitabımda yer alan ve daha sonra başka yazar tarafından kaynak gösterilmeksizin kullanılan bu yazımı, günümüzde yaşananlara ışık tutacağı umuduyla, güncelleyerek sunuyorum. C.Ö.]

İsrail'de İnsan ve Yurttaş Hakları Ligi Başkanı olan Organik Kimya Profesörü İsrail Shahak, yayımladığı kitaplar ve makalelerle, İsrail'in iç ve dış politikasına ilişkin gerçekleri eleştirel bir tutumla gözler önüne sererken, İsrail'in nasıl bir Ortadoğu istediğini

de ortaya koymuştu. Dünya Siyonist Örgütü Enformasyon Dairesi'nin İbranice yayın organı *Kivunim* dergisinin Şubat 1982 sayısında "1980'lerde İsrail İçin Strateji" başlığıyla yayımlanan Oded Yinon imzalı rapor; Haziran 1982'de İsrail Shahak'ın İngilizce çevirisiyle dünyaya duyurulmuştu.([1])

Türkiye'de ilk kez, Cengiz Çandar'ın, 1983'te yayımlanan "*Ortadoğu Çıkmazı*" adlı kitabında ayrıntı vermeksizin değindiği bu rapor; İsrail'in, kendi varlığını sürdürebilmek için Ortadoğu ülkelerinin her birini etnik ve mezhep ayrımcılığı temelinde parçalamayı amaçladığını ortaya koyu-

yordu. Ralph Schoenman, bu raporun, İsrail'de gerek ordu, gerekse haberalma örgütünün üst kademelerine ege-men olan düşünce yapısını sergilediğini söylerken; her nasılsa “solcu” olarak ünlendirilmiş bulunan Amerikalı Yahudi “düşünür” Prof. Dr. Noam Chomsky de, raporda ortaya konan “Ortadoğu ülkelerini etnik, dinsel, mezhepsel olarak parçalama” tasarısını açıkça desteklemişti. İran’ın mezhep olarak Sunniler – Şiiiler, ırk olarak Persler – Türkler olarak parçalanması; Türkiye’ nin de “Müslüman Sünni Türkler”, “Aleviler” ve “Kürtler” olarak üç devletçiğe bölünmesi tasarlanan 1982 tarihli bu raporda; Ortadoğu’daki Arap ülkelerinin de İsrail stratejisi doğrultusunda, etnik, dinsel ve mezhepsel olarak nasıl

atomlarına dek parçalanacağı, ayrıntılı olarak şöyle açıklıyordu:

“1982’de Siyonist örgüt tarafından yayımlanan Proje’ de, Irak’ın da Basra çevresinde güneyde bir Şii devleti, kuzeyde Musul çevresinde bir Kürt bölgesi, ortada Bağdat çevresinde bir Sünni devleti olarak üçe bölünmesi amaçlanıyor. Irak, bir yandan petrol bakımından zengin, öte yandan da içte bölünmüş bir ülke olarak, İsrail’in hedefi olmaya adaydır. Irak’ın bölünmesi, İsrail için Suriye’nin bölünmesinden çok daha önemlidir. Nüfusun % 65’inin iktidara hiçbir siyasi katılımı yok. İktidar, % 20’lik bir seçkin tabakanın elinde. Ayrıca, kuzeyde büyük bir Kürt azınlık var. İktidardaki rejimin elinden, ordu ve petrol gelirleri alındığında, Irak’ın gelecekteki durumu, Lübnan’ın geçmişteki durumundan farklı olmayacak. Irak, etnik ve mezhepsel olarak bölünecek; kuzeyde bir Kürt Devleti; ortada bir Sünni ve güneyde Şii devleti. Lübnan beş bölgeye bölünecek: Bir Maruni-Hristiyan bölgesi, bir Müslüman bölgesi, bir Dürzi Böl-

The Zionist Plan for the Middle East

Translated and edited
by

Israel Shahak

SPECIAL DOCUMENT NO. 1
Association of Arab-American University Graduates, Inc.
Belmont, Massachusetts

◀ Şubat 1982’de İsrail’de Dünya Siyonist Örgütü tarafından “1980’lerde İsrail İçin Strateji” başlığıyla yayımlanan Oded Yinnon imzalı İbranice raporun, İsrail Shahak’ın çevirisiyle Haziran 1982’de yayımlanan İngilizce basımı: “Ortadoğu İçin Siyonist Plan” (The Zionist Plan for the Middle East).

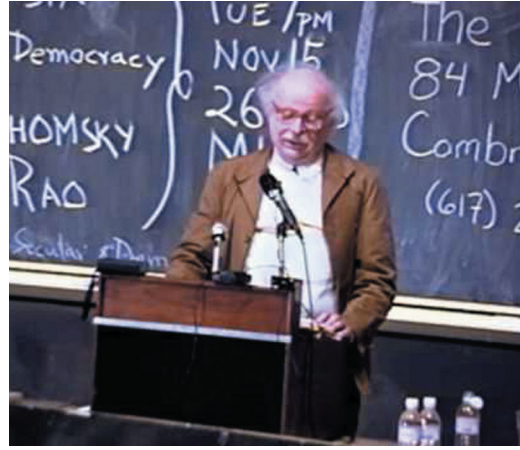
gesi, bir Şii bölgesi ve Haddad'ın milisleri aracılığıyla İsrail'in denetimi altında olacak bölge... **Sıra, Suriye'nin etnik ve mezhepsel olarak bölünmesine gelecek;** kıyıda bir Alevi devleti, Halep'te bir Sünni devleti, Şam'da ayrı bir Sünni devleti ve Golan, Hauran ve Kuzey Ürdün'de bir Dürzi devleti. **İsrail'in güvenliği için Suriye'nin parçalanması zorunludur."**

1982'de Dünya Siyonist Örgütü'nce yayımlanan bu tasarının en önemli yanı, kağıt üzerinde kalmayıp, 2003'te Irak işgalinden başlayarak hızla gerçekleşmekte olmasıdır. Nitekim Libya, Sudan, Tunus, Mısır ve Suriye dahil, 30 yıl önce bu raporda sözü edilen her ülke, raporda tasarlanan etnik ve mezhepsel çatışmalar içerisindedir.

Yıllardır Filistin ve Arap komşularıyla sürekli çekişme ve çatışma içerisinde bulunan İsrail, kendi varlı-

1982'de Ortadoğu ülkelerini parçalamaya yönelik raporun yazarı Oded Yinon (arkada) ve Bernard Lewis (önde).

Dünya Siyonist Örgütü'nün "1980'lerde İsrail İçin Strateji" başlıklı raporunu, 1982'de İngilizce'ye çevirerek yayımlayan İsrail Shahak.

ğını ve güvenliğini, Ortadoğu tilkelelerinin etnik ve dinsel devletçiklere parçalanmasında, diğer bir deyişle Ortadoğu'nun "Yeniden Osmanlılaştırılma"sında gördüğünü, 30 yıl önce, 1980'lerin başında açıkça dile getir-

mişti. İsrail Başbakanı Ariel Şaron, 1982'de Ortadoğu'da yeniden Osmanlı Millet Düzeni'nin kurulması gerektiğini savunuyor; İzak Rabin de bunu "*Ortadoğu Birleşik Devletleri*" adı ile dile getirip, gerçekleştirmek için çalışıyordu. Muzaffer İlhan Erdost, bu önemli noktalara dikkat çektiği kitabında şöyle diyordu:

"Amy Spangler; "*Noam Chomsky ile İstanbul Diyarbakır Seyrüseferi*"

“1980’lerde İsrail için Strateji” tasarısına benzer bir Ortadoğu haritası.
<http://positivists.org/blog/archives/tag/bernard-lewis>

yazısında, Chomsky’nin Kürtlerin elinden tutarak, “Osmanlı millet modeli” üzerinden, eski, geleneksel topluluklar olarak, tarikat ve cemaatler olarak, modern “federal bir sistem” de buluşturarak kurtulacaklarını muştulayan sözlerini şöyle aktarıyor:

“İlk olarak dünyanın her yerinde ulus devletin yaşama kabiliyetinin sorgulandığını belirterek, ulus devletin Avrupa’da, yıllarca yaşanan şiddetin bir sonucu olarak doğduğunu anlattı. Ulus devlet sisteminin empoze edilmesi ve zorla uygulanması, sistematik bir şiddete yol açıyordu. Ulus devletin aşınması, yavaş yavaş yokolmasını olumlu bir gelişme olarak değerlendirdiğini belirtti. Çare, “federal devletler içinde özerk bölgeler oluşturabilmek” ti. “Bölgesel özerklik ve bağımsızlık” üzerine kurulan bu sistemi Osmanlı İmparatorluğu’na

Ariel Sharon.

benzetene, ancak Osmanlı’nın çok otokrat olduğunu vurgulayan Chomsky, böyle bir çerçevede içinde ve daha geniş federasyonların bir parçası olarak Kürtlerin yaşadığı bölgenin özerklik statüsü kazanabileceğini söyleyince, büyük bir alkış aldı.” (Postexpress, 2002/02, sf. 34)” (...)

Chomsky, Avrupa’nın federasyona doğru gittiğini belirtiyor ve “Bunu Osmanlı İmparatorluğu’na benzetmek mümkündür,” diyor; “Osmanlı

İmparatorluğu'nun elbette çok kötü yanları vardı ama iyi yanları da vardı. Bunlardan bir tanesi de bölgesel özerklik noktasıydı. Bu tür bir gelişme içinde umarım ki gelecekte de özerk bir Kürdistan olacaktır.” (Zaman, 15 Şubat 2002) (...)

Kudüs Federal Araştırmalar Enstitüsü Başkanı Daniel Elazar, “*Ortadoğu için ulus-devletlerin değil, etnik-dinsel cemaatlerin doğal örgütlenme biçimlerinin belirleyici olduğunu*” ve “*Osmanlı millet sisteminin mümkün bir model olduğunu*” ileri sürmüştü.” (Bkz: Noam Chomsky, *Kader Üçgeni: ABD-İsrail ve Filistinliler, İletişim y. İst. 1993. s. 541*) (...)

İsrail Yabancılar Bürosu'nda daha önce çalışmış olan Oded Yinon, “*(Ortadoğu'nun) Osmanlı döneminde Doğu Akdeniz kıyılarında olduğu gibi dinsel ve etnik küçük parçalara ayrılması gerektiğini*” ileri sürüyor (N. Chomsky, a.g.e., s. 535, 536), Boaz Evron, Şaron'un planını, “*Osmanlı İmparatorluğu'nun 'Millet Sistemi'nin "yeniden canlandırılması" olarak tanımlıyordu. (...) "Osmanlı Millet Modeli" burada, Ortadoğu ile sınırlı olarak öneriliyordu.*

Chomsky Kader Üçgeni'nde; “*Bazılarınun bölgenin 'Osmanlılaştırılması' adını verdikleri şey'in "uzun vadede akla yatkın bir hedef olabileceğini" yazıyor ve bu akla yatkın hedefi şöyle özetliyordu:*

"Yani güçlü bir merkez (Bugün ABD destekli İsrail, yarın Türkiye) ve

büyük bölümüyle, tercihen birbirine hasım olan etnik-dini cemaatlere bölünmüş bir bölgeyle, Osmanlı İmparatorluk sistemine benzer bir yapının ihyası.” (N. Chomsky, a.g.e., s. 535) (...) Boaz Evron: “*Şaron'un 1982'de önerdiği şey, aynı dinsel-etnik kökenden gelenlerin birer "millet" oluşturması, ama milletlerden birinin silahlı olması ve baskı altındaki halka tiranlık etmesidir,*” diye yazıyordu; “*Üstelik, "millet" territoryal (topraksal) olmadığı, dinsel ve etnik bakımdan örgütlendiği için, açık ve seçik tanımlanmış sınırlara sahip olması olanaklı değildir.” (N. Chomsky, a.g.e., s. 540.)*

İsrail'in Ankara Büyükelçisi Zvi Elpelig, İsrail Başbakanı İzak Rabin'in radikal bir Yahudi tarafından öldürülmesinin ardından; "bu öldürümün Ortadoğu Birleşik Devletleri'ni kurmalarını engellemeyeceğini" söylüyordu. (Milliyet, 12 Kasım 1995) (...)

"Bunları daha önce CIA analistleri önermiş,.. Henze'nin federasyon dayatmasını (1993), Fuller'in "Osmanlı modelini deneyin" önerisi izlemişti. (Yeni Yüzyıl, 5 Ekim 1996) ([ii])

Ortadoğu'da varolan devletleri parçalamanın bir yolu olarak Osmanlı eyalet ve millet düzeninin yeniden kurulmasını savunan İsrail, daha 1979'da başlamıştı Türkiye'deki etnik araştırmalarına:

"ABD Dış Politika Enstitüsü'nün Ankara'da basına kapalı olarak toplanan "Türkiye Ortadoğu İlişkileri Çalışma Grubu"nda devletin en üst noktalarında bulunmuş bir yetkilinin bu

Ortadoğu ülkelerinin etnik dinsel ve mezhepsel olarak küçük devletçiklere bölünmesini savunan Yahudi Prof. Dr. Noam Chomsky 14 Şubat 2002 günü, Diyarbakır'da.

gerçevede söyledikleri çok önem taşıyordu: "İsrail'de araştırmacılar son üç yıldır (1979'dan bu yana) Türkiye'deki azınlık sorunlarını incelemeye başladılar. Türkiye gelecekte Arap müttefiki olarak İsrail'e hasmane bir tutum takınırsa bu İsrail için çok büyük bir tehdit oluşturur. O zaman Türkiye'nin destabilizasyonu (etnik ayrılıkçı çatışmalara sürüklenmesi) İsrail için son derece önem taşır. Bu yüzden de etnik incelemeler yaptırurlar." (iii)

İsrail'in Ortadoğu'yu etnik dinsel mezhep devletçiklerine ayrıştırma (Yeniden Osmanlılaştırma) planlarının çeşitli kitaplar ve köşe yazıları aracılığıyla kamuoyuna çitlatıldığı 1980'li yıllarda; ülkemiz Cumhurbaşkanı Kenan Evren ve Başbakan Turgut

Özal tarafından yönetiliyor ve bu ikili, "Osmanlı Millet Modeli'nin biricik kurtuluş yolumuz olduğu" doğrultusunda demeçler veriyorlardı.

Aradan on yıllar yıllar geçti. Görüyoruz ki, Ortadoğu ülkeleri, etnik dinsel mezhepsel ayrılıkçılık girdabında can çekişiyor ve Batı bu etnik ayrışmaları daha yüzyıllarca sürececek kan davalarına dönüşüren askeri müdahaleler

gerçekleştiriyor.

Bunda, İsrail'den başka, ABD ve Avrupa ülkelerinin de çıkarı var kuşkusuz. Unutmayalım, Batı'nın Ortadoğu'ya yönelik etnik, din ve mezhep bölücülüğü, İsrail devleti kurulmadan yüzyıllarca önceye dayanıyor.

Sonraki yazımızda, bunları da irdeleyeceğiz. •

cengizozakinci@butundunya.com.tr

Kaynakça:

(ii) *A Strategy for Israel in the Nineteen Eighties* by Oded Yonon- This essay originally appeared in Hebrew in KIVUNIM (Directions), A Journal for Judaism and Zionism; Issue No, 14--Winter, 5742, February 1982, Editor: Yoram Beck. Editorial Committee: Eli Eyal, Yoram Beck, Amnon Hadari, Yohanan Manor, Eliesser Schweid. Published by the Department of Publicity/The World Zionist Organization, Jerusalem.

(iii) Bkz: Muzaffer İlhan Erdost, "Türkiye'nin Kararan Fotoğrafları", Onur y. 1. basım. Kasım 2003, sf. 127-132.

(iii) Ufuk Güldemir, *Çevik Kuvvetin Gölgesinde*, Tekin y, 2. basım, Nisan 1987, sf. 203.

'Afro-Amerikalı'ların
Özgürlük Kıvılcımını
Ateşleyen Kadın

Rosa Parks

1950'li yılların ilk yarısına değin Amerika'nın Alabama eyaletinde zenciler, otobüslerin ancak arka koltuklarında oturabilme hakkına sahiplerdi. Tüm koltukların dolu olması durumunda otobüse bir beyaz kişi bindiğinde zenciler, oturdukları koltukları boşaltıp yerlerini o kişiye vermek zorundaydılar. Bir gün bir beyaz adam, bindiği otobüsteki tüm koltukların dolu olduğunu gördü. Gözüne ilk çarpan zenciden kalkıp yerini kendisine vermesini istedi. Bir terzi olan Rosa Parks yerinden kalkmayı reddetti. Onun bu davranışı, Amerika'daki zencilerin "özgürlük savaşımı"nı başlatan bir kıvılcım oldu.

Yazan: D. KEMAL TARIM

Çoğu tarihçi, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki çağdaş vatandaşlık hakları hareketinin başlangıcını 1 Aralık 1955 sayar. O gün, ırkçılığın en yoğun yaşandığı Güney eyaletlerinden Alabama'nın

başkenti Montgomery'de hiç kimsenin tanımadığı, siyah derili, sıradan bir kadın terzi, otobüste oturduğu yerini kendisine vermesini isteyen beyaz bir yolcuya, tek heceli tek sözcükle karşılık verdi:

“No!” dedi.

Bu siyah derili, cesur yürekli kadının adı, Rosa Parks’tı, O, bu eylemi nedeniyle kent yasalarına karşı gelmek suçlamasıyla tutuklandı ve para cezasına çarptırıldı. Ancak onun bu yapayalnız başkaldırısı Amerika’da yasal ayrımcılığı sona erdiren bir hareketin ilk kıvılcımı oldu ve onu ülkenin her yerinde özgürlük aşığı insanların esin kaynağı yaptı.

Tutuklanan Rosa Parks’ın parmak izi alınıyor.

Rosa Parks 4 Şubat 1913’te Alabama’nın Tuskegee kentinde marangoz baba James Mc Cauley ve öğretmen anne Leona Mc Cauley’in kızı olarak dünyaya geldi. İki yaşına geldiğinde annesi ve küçük kardeşi Sylvester ile birlikte annesinin ailesinin Pine Level’daki çiftliğine taşındılar. Onbir yaşında, Amerika’nın kuzey bölgelerinden gelen özgür düşünceli kadınların kurduğu Montgomery Endüstri Kız Meslek Okulu’na kaydoldu. Okulun, “kişinin kendi öz değerini bilmesi” üzerine kurulu fel-

sefesi, Rosa’nın annesinin, “tüm fırsatları değerlendir, ne kadar az olurlarsa olsun” öğüdüyle örtüşüyordu.

Fırsatlar gerçekten de çok azdı. Bayan Parks, bir görüşmede o günleri şöyle anlatmıştı:

“O tarihlerde hiçbir vatandaşlık hakkımız yoktu. Ku Klux Klan’ın sokaklarda yürüdüğünü, birisini linç ettiklerini duyarak ve evimizi ateşe verebileceklerinden korkarak uyumaya çalıştığım geceleri anımsıyorum.”

Aynı görüşmede, otobüsteki başkaldırısı sırasındaki göreceli korkusuzluğunun nedeninin yaşamı boyunca korkuyla iç içe yaşamış olması olduğunu da söyledi. “Özel bir korkum yoktu” dedi. “Yalnız olmadığımı bilmek çok rahatlatıcıydı.”

Genç Rosa, Alabama Eyalet Öğretmen Koleji’ne girdikten

sonra kocası Raymond Parks ile birlikte Montgomery kentine yerleşti. Genç çift burada, siyah derili insanların gelişimi için kurulmuş NAACP adlı derneğin bölge birimine katıldı ve ayrımcılığın en uç düzeyde yaşandığı güneyde, Afrika kökenli Amerikalılar’ın yaşamlarını geliştirmek için yillarca sessiz bir biçimde çalıştılar.

Bayan Parks, o günleri şöyle anımsıyordu:

“NAACP de çok çeşitli vakalar üzerinde çalıştım ancak sesimizi duyuramıyorduk. Dayak, kamçılama, köle

Okulun, kişinin kendi öz değerini bilmesi üzerine kurulu felsefesi, Rosa'nın annesinin, "tüm fırsatları değerlendir, ne kadar az olurlarsa olsun" öğüdüyle örtüşüyordu.

gibi çalıştırma, cinayet ve tecavüz olayları oluyordu. Görünüşe göre pek fazla başarı sağlayamıyorduk. Daha çok, güç sahiplerinin ve herkesin, yaşamımızı ikinci sınıf vatandaşlar olarak sürdürmek istemediğimizi bilmelerini sağlamaya çalışıyorduk.”

Otobüs olayı, Montgomery Geliştirme Derneği'nin kurulmasının yolunu açtı. Derneğin öncüsü Dexter Caddesi Baptist Kilisesi'nin genç papa-

zıydı. O papazı siz de tanıyorsunuz. Onun adı, Dr. Martin Luther King Jr. idi. Dernek kentin sahibi olduğu otobüs şirketini boykot çağrısı yaptı. Boykot 382 gün sürdü ve Bayan Parks, Dr. King ve onların davasını tüm dünyanın dikkatine getirdi.

Yüksek Mahkeme, Bayan Parks'ın da para cezasına çarptırılmasına esas olan Montgomery kent yasasını

Rosa Park ileri yaşlarda

iptal etti ve kamu taşımalarında ırksal ayrımcılığı kanun dışı ilan etti. Bayan Parks ve eşi, 1957 yılında Detroit'e taşındılar ve Bayan Parks orada Temsilciler Meclisi üyesi John Conyers'in ekibine katıldı. Güney Hristiyan Liderlik Konseyi adlı kuruluş da onun onuruna, her yıl verilen bir Rosa Parks Özgürlük Ödülü kurdu.

Bayan Parks, eşinin ölümünden sonra "Rosa and Raymond Parks Institute for Self Development" (Rosa ve Raymond Parks Kişilik Geliştirme Enstitüsü) adında gençler için her yıl yaz aylarında yapılan "Özgürlüğe Giden Yollar" adlı programa destek ve-

Rosa Park'ın bindiği otobüs bugün bir müzede sergileniyor

ABD Başkanı Obama, Rosa Parks'ın bindiği otobüste aynı koltuğa oturarak poz vermişti

ren bir enstitü kurdu. Bu enstitüde ondokuz yaş altı gençler, yetişkinlerin gözetiminde otobüslerle ülkeyi dolaşarak ülkenin ve vatandaşlık hakları hareketinin tarihini öğreniyorlar.

Tek heceli, tek sözcükle başlattığı direnme hareketinin, bir kar topu örneği büyüyüp, çığa dönüşmesinin öyküsünü Rosa Parks, şu birkaç tümcesiyle özetliyor:

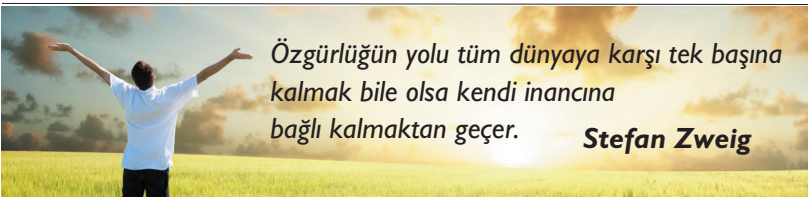
“Yaşama iyimserlik ve umutla bakmak için elimden gelenin en iyisini yapmaya çalışıyorum ve daha iyi günlerin geleceğini umut ediyorum. Ancak mutlak mutluluk diye bir şey olduğunu da sanmıyorum.

Hâlâ pek çok Klan girişimi ve ırkçılık olması bana acı veriyor. Sanırım mutlu olduğunuzu söylediğinizde,

Amerika'da Rosa Parks anısına bastırılan posta pulu

gereksinim duyduğunuz ve istediğiniz herşeye sahipsinizdir ve dilediğiniz başka hiçbir şey yoktur. Ben henüz o aşamaya ulaşamadım.” •

Özgürlüğün yolu tüm dünyaya karşı tek başına kalmak bile olsa kendi inancına bağlı kalmaktan geçer.

Stefan Zweig

Büyük Yapıtlarımız

Konur Ertop

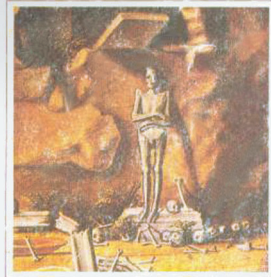
”Çocuktaki Bahçe”
ve Sonsuzluğun Eşiğinde
Geçmişle Hesaplaşan
Yaşlı Adam

Feyyaz Kayacan

Feyyaz Kayacan İngiltere’de yaşadı, orada evlendi, çocukları oldu. İstanbul’da başlayan öğrenimini Paris’ten sonra Londra’da sürdürmüştü, İngiliz yayın kuruluşu BBC’de çalıştı, oradan emekli oldu.

Gerçeküstücü edebiyata yakınlık duyuyordu. Fransızca, İngilizce şiir kitapları yayınlamıştı. Ancak büyük başarısını çağdaş Batı edebiyatından beslenerek kendi anadiline yeni anlatım teknikleri uyguladığı öyküleriyle sağladı. 2. Dünya Savaşı yıllarında Londra’daydı. O dönemle ilgili izlenimleri “Sığınak Hikâyeleri” kitabın-

feyyaz
Kayacan
SİĞINAK HİKÂYELERİ

dadır. Savaş karmaşasında kentin yerlilerini, şaşırtıcı insan hallerini anlatırken serbest çağrışım yönteminden bol bol yararlandığı görülür. Söz dizimiyle oynayarak alışılmamış yapılar kurar. Alaysamaya geniş yer verir.

“Hiçoğlunun Serüvenleri”nde, gerçeküstücü anlayış kendini gösterir: Kahramanı, ayakları yere basmayan, toprağın 5-6 santim üzerinde gidip gelen, adı da olmadığı için “Hiçoğlu” denenilen biridir. Kimliksiz kalmış adamın hiçlik düşüncesi, varoluşçu edebiyatın işlediği yabancılaşma, bunalım kaygıları sergilenir. Bu kitapta “Şişedeki Adam”

öyküsü yine gerçek-üstücü hayallerle varoluşçu düşünce doğrultusunda geliştirilmiştir.

Yine bu kitaptaki “Çocuktaki Bahçe/ Bir Romana Başlama Denemesi I - II” başlıklı öyküler hasta yatağındaki “Erol” adındaki yaşlı kahramanın ölümle ilgili düşüncelerini, onun evde sınırlı alana sıkışıp kalmış, dışarıdan soyutlanmış çocukluğunu konu ediniyordu.

Bu öyküler yazarın “Çocuktaki Bahçe” romanını besleyecektir. Kahramanın adı romanda artık “Erol” değil “Fezzi”dir. Bu ad, yazarın kendi adını düşündürür. Romanda Feyyaz Kayacan’ın kendi yaşam öyküsünden derin çizgiler vardır.

“Küçüklük çağım çok mutsuz geçti, ama o çapta da zengindi.” diyen yazar, yetiştirildiği koşulları, ev-bahçe ortamında yalnızlığa gömülmesini eleştirir. Kendi çocuklarına bunun nasıl tam tersini uyguladığını anlatır:

“İki kez evlendim. Altı çocuğum

“...ben sevgimle donatıyorum çocuklarımı. Önlerine kapalı hiçbir kapı, parmaklıklı hiçbir ana baba gözü çıksın istemiyorum.”

var. Çocukluğum korkunç bir bahçenin zindanında geçtiğinden, ben sevgimle donatıyorum çocuklarımı. Önlerine kapalı hiçbir kapı, parmaklıklı hiçbir ana baba gözü çıksın istemiyorum. Sabahları uçurtmalar gibi kalkıyoruz yatağımızdan. Karanlığa, baskıya direnmem hep onlar adına.”

Feyyaz Kayacan’ın şaşırtıcı anlatımı romanın

kimi yerinde ayrıntılara açılır, kimi yerinde bütün fazlalıklarından arınır. Okurunu ilerde anlatılacaklara hazırlarken yapıtın zengin anlamlı bir özeti verilmiş gibidir:

“(Önümde şimdi kaskatı kesiti içinde:

Annem: Gözleri mavi kezzaplar gibi.

Babam. Çay bardaklık, bir eli kırlarda.

Amcam: Takunyalı, panama şapkalı; Löklök-babanın tanıdığı.

Löklök-baba: Tavanarasında oturan çok büyük bir umacı.

Kelam Bey: Damda yağmur gibi dolaşırdı.

Bahçe: Sürgün yatağı; Yeldeğirmeni Caddesi'nin giremediği.

Duvarlar: Bahçenin derisi ya da tırnakları.

Talimhane Meydanı: Askerler bayramlık çocuklara bırakmıştı.

Fahri Bey: Bisiklete bindirirdi Talimhane Meydanı'nı.

Neşet Ağabeyim: Elyazması şiirlerden denize atlardı.

Ahır: Attan, arabadan yoksun, tek tekerleklili.

Doktor Panayot: Doktorluğu Türkçesi kadar güzel.

Ermeni kunduracı Hampik: Yalnız kendisi topaldı, rakısı değil.

Ve daha başkaları, yani **İçerdeki-ler ve Dışardakiler.**”

Çocuktaki Bahçe romanında küçük Feysi'nin kapanıp kaldığı köşkte bir eski zaman paşasının torunu olan Hümevra Fatma Hanım, çocuğunu sert kurallara bağlı olarak, dış çevreden

soyutlanmış biçimde yetiştirmeye çalışmaktadır. Çocuğun köşke içgüveysi olarak gelmiş babası, kadının baskıcı tutumuna katlanamadığı için eşinden ayrılmıştır.

Annenin yaşamını etkilemiş paşanın kimliğinde Feyyaz Kayacan'ın büyük dedesi Reşat Paşa yansıtılmıştır. Annenin rol modeli olarak benimsediği, eşinin de çocuğunun da kendisine benzemesini beklediği Kayazade Reşat Bey, Abdülaziz döneminde Jön Türk hareketine katılarak ailesinin Beylerbeyi'nde Küplüce'deki köşkten Paris'e kaçmıştı.

3. Napolyon düştükten sonra kurulan Milli Savunma Hükümeti'ne gönüllü asker olmak için yaptığı başvuru, onun serüvenci, gözüpek kişiliğinin bir belirtisidir. Namık Kemal ile arkadaşlarının Londra'da çıkardığı “Hürriyet” gazetesi onun imzasıyla yayımlanmıştı.

Abdülhamit döneminde valilik yaptı, kendisine “paşa”lık verildi. Kardeşi Ali Ferruh Bey, Osmanlı devletinin ilk Washington elçisiydi. Hümevra Fatma Hanım'ın kişiliğinde onlardan gelen etkiler görülür. Çocuğunu o örneklere göre yetiştirmeyi amaçlar. Bir saray çevirmeninin oğlu olan eşi Eşfak Beyi küçümser.

Soyluluğa düşkün, otoriter Hümevra Fatma, eğitim görmüş, Fransız kültürünü benimsemiştir. Evde sürekli Fransızca konuşur. Feysi'yi, Batılı bir anlayışla yetiştirmeyi amaçlar. Fransız oku-

Soyluluğa düşkün,
otoriter Hümeýra Fatma,
eğitim görmüş, Fransız
kültürünü benimsemiştir.
Evde sürekli Fransızca
konuşur. Feyzi'yi, Batılı
bir anlayışla yetiştirmeyi
amaçlar.

lunda okutur. Jean Jacques Rousseau'nun "Toplumsal Sözleşme"siyle çocuk eğitimi konusundaki "Emile" kitabını elinden düşürmez. Ancak J. J. Rousseau doğayı, özgürlüğü öngörürken Hümeýra Fatma bu değerlerden bütünüyle uzaklaşmıştır. Dayağa başvurmaktan kaçınmaz. Nitekim eşi, onu eleştirerek, "Sizin Fransız kültürüne bağlılığınız o derece fazla ki kendi memleketinizde bir ecnebi gibi yaşıyorsunuz diyesisim geliyor. Bir taraftan da eski günlerin şaşaası, tantanasına bağlılığınız var. Nasıl bağdaştırıyorsunuz bu iki ayrı tavrı? Bütün bunlara ilaveten siz nesiniz? Bir eliniz pedagog, diğer eliniz cellat mı?" der!

Fırıncı İhsan, Sobacı Hüsni, Koltukçu Hasan, kekeme Ercüment Dâniş gibi sıradan insanlarla arkadaşlık eder. Feyzi ancak onunla gezip dolaşırken özgürlüğün tadını çıkarabilir. Annenin küçümsediği bu arkadaş ortamını Feyzi, yıllar sonra şöyle değerlendirecektir:

"Nesi vardı bu adamların küçüm-senecek, aşağılanacak? Eksiklikleri, yetersizlikleri, bir yerden öteye varmamışlıkları yok muydu? Vardı. Kimin yok ki? Yaşantılarını kepçe ile değil, bir ozanın dediği gibi kahve kaşığıyla sürdürüyorlar, ölçüyorlardı. Sorun ölçüde değil, yaşamın kabına katılandı. Sorun tüketimde değil, soluğun içtenliğinde ve tohumunda. Bu insanların becerdikleri bir şey vardı: arkadaşlık, sevinç değiş tokuşu, sıcaklık görgüsü. Ortaklaşa kutlarlardı otun gölgesini, yolun iletkenliğini."

Roman kahramanı, yaşlılığında ölümü beklerken çocukluk anılarıyla hesaplaşmaktadır. Annesinin onu kapattığı boğucu çevrenin, kimseyle görüştürülmediği köşkün, bahçenin sürüp gelen anılarından kurtulmaya çalışır:

"Yıllar boyu yaşadım, içimdeki çocuğun kurtlandığını görerek. Bahçeyi söküp atmak istiyordum içimden.

Onu yapmazsam ölüm benim için bahçenin durmadan diline düşmek olacaktı.”

Köşkte dışarıdan kimseyle görüştürülme-yen çocuk, gömüldüğü yalnızlığından kurtulmak için çırpınır. Demir parmaklıkları arasından Yeldeğirmeni Caddesi, Talimhane Meydanı görülebilen pencerenin arkasındaki çocuk, dışarıdaki dünyanın insanlarını tanımak ister. Onlarla konuşmaya çalışır. Ancak satıcının verdiği horoz şekerini elinde gören anne öfkeye kapılır:

“Ah şu pencere yok mu ördürteceğim günün birinde. Bıktım senin münasebetsizliklerinden, arsızlıklarından, pence-re-den önüne geleni lafa tutmalarından. Koskoca bahçe dururken ne yararını görürsün pencerede oturmanın? Çocuk dediğin bahçede oynar. Sokağı dinlemez”

Yüksek duvarların sokaktan ayırdığı bahçeye tıklıp kalmış çocuk, bahçe kapısının nasıl açılabileceğini düşünür durur. Bir gün bir suikast ve darbeye hükümetin devrildiğini duyunca kapının da böyle bir darbeye devrilirse kendisinin sokağa çıkabileceğini hayal eder!

Feyzi'nin sokaktaki çocuklardan duydukları aklından çıkmaz. Sokağın tadını onlarla birlikte çıkarma özlemi içindedir. Hüme-yra Fatma bu özlemin de önünde bir engeldir:

“Çakal eriğinin tuzla yenildiğini, oturma odasındaki pencerenin altından geçen **sokak çocuklarından** duymuştum. Onlar, sokağın olduğu kadar eriğin de tadını çıkarmasını biliyorlardı. Sıfır numara traşlı kafalarıyla bayır turpuna benzeyen çocuklar. Yalın ayaklarıyla kaldırım taşlarının sıcaklığını toplayarak Kadıköy İskelesi'nde balık tutmaya, Haydarpaşa Garı'nın karşısındaki dalga-kıranın göklerden düşmüşse benzeyen kayalar yığını dibinden pavurya çıkartmaya, gafil avladıkları bahçelerde ceviz ya da dut arklamaya koşarlardı.”

**Hüme-yra
Fatma'nın oğlunu
uzak tutmaya
çabaladığı
mahallenin
insanları, o
çevredeki yaşam
bütün renkleriyle
anlatılmıştır.**

Roman sayfalarında, Hüme-yra Fatma'nın oğlunu uzak tutmaya çabaladığı mahallenin insanları, o çevredeki yaşam bütün renkleriyle anlatılmıştır. Hüme-yra Fatma'nın çocukla ilgili beklentileri tümüyle gerçekleşmese de Feyzi diplomat olacak, yıllar sonra kişiliğini o kadar olumsuz etkilemiş köşkten, bahçeden kalanları görmek isteyecektir. Geç-

mişinden kurtulma çabasıdır bu. Onu karşılayansa yeni bir dönemin yepyeni koşullarıdır:

“Talimhane Meydanı yoktu ortarlarda. Çığırktan apartman blokları dökülmüştü ortaya. Bir beton ve çimento karmaşası. Yer in ta diplerinden, yapıların ta temellerinin içinden bisiklet sesleri yükseliyor muydu? Apartmanların kapıcıları duyabiliyor muydu tekerleklerin yankılanmasını?”

Yapıların altında kaç uçurtma yatıyor-
du? Sicim yumakları birikiyor muydu
kapıcıların loş, bodrumlu parmakların-
da? Rıfki Paşa Köşkü de, bahçesi de
tarihe karışmıştı. Ne var ki tarihi içim-
deydi.”

Feyzi işte, yaşamı boyunca
sürmüş bütün bu olumsuz et-
kilerden kurtulabilmek için, -
belki de son nefesini vermeden
hemen önce- çocukluğunu geçirdiği
çevrede dolanmaktadır:

“Bahçeyi söküp atmak istiyordum

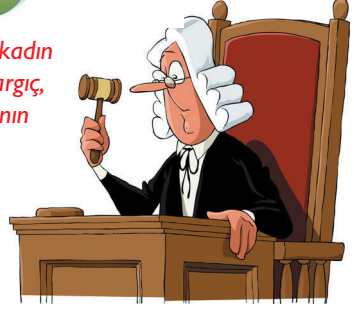
içimden. Onu yapamazsam ölüm be-
nim için bahçenin durmadan diline
düşmek olacaktı. (...) Çocuk artık
gözlerini kapamalı. Ben de birazdan
onu yapacağım usulca. Çocuk içimde
kalmam ben giderken.”

“Çocuktaki Bahçe” romanı, ço-
cukluğunu gönlünce yaşayamayanın
yaşlılığının da ne kadar tatsız geçece-
ğini gösterirken 20. yüzyıl başlarında
bir köşkün insanlarını, bir mahallenin
yaşamını yerel renkleriyle göz önüne
sermiştir. •

konurertop@butundunya.com.tr

İLGİNÇ DAVALAR

- **Dorothy H. (40) eşini ayarttığı gerekçesiyle öteki kadın hakkında 1 milyon dolarlık tazminat davası açtı. Yargıç, 18. yüzyıldan kalma bir maddeye dayanarak, davanın görülmesini kabul etti.**
- **81 yaşındaki Stella Liebeck, satın aldığı kahvenin dökülmesi ile teninde yanık oluştuğu gerekçesiyle McDonald's'tan davacı oldu. Yaşlı kadın 2.7 milyon dolar tazminat kazandı. McDonald's, ortaya çıkabilecek başka uyanıklara karşı çeşitli önlemler almaya başladı.**

- **Los Angeles'lı 19 yaşındaki Carl Truman, komşusunu, aracıyla ellerini ezdiği gerekçesiyle dava eder ve mahkeme Truman lehine karar verir. Truman, komşusuna ait otomobilin jant kapaklarını çalmaya çalışırken direksiyonda birinin oturduğunu farkedemediğinden hastane masrafları artı 74 bin dolar tazminat kazanır.**

- **Texas'ta yaşayan Kathleen Robertson, bir mobilya mağazasında sağa sola koşturan küçük bir çocuğa takılarak düşer, ayak bileğini kırar. Mobilya mağazasını dava eden kadın 780 bin dolar tazminata hak kazanır ama karar, mobilya mağazası için büyük sürpriz olur, çünkü küçük çocuk Robertsen'in oğludur.**
- **Komşusunun bahçesindeki köpeği tabancasıyla küçük saçmalar atarak sinirlendiren Jerry Williams, köpek tarafından ısırıldığı için komşusunu dava eder ve hastane masraflarına ek olarak 14 bin 500 dolar tazminat kazanır.**

Ah, Güzel İstanbul!

Dünyanın en güzel kentlerinden biri İstanbul için bestelenen şarkıların sözleri, kentin neresinde olursanız olun bir ilham kaynağıdır.

Boğaziçi'nden Adalar'a, Galata Kulesi'nden Ayasofya'ya bakışınız içinizi ferahlatır, doğa ile dans ettiğinizi hissedersiniz. Asırlar boyu süregelen medeniyetlerin kente kattığı tarihsel doku, İstanbul'un eşi benzeri olmayan güzelliklerinin renk armonisi gibidir. Avrupa Kıtası'ndan, Asya'ya geçişin köprü üzeri keyfi heyecan vericidir. Kıtalararası iki dakikalık geçiş süreci, bir adımlık zıplama

duygusu uyandırır insanda.

İstanbul bir ömürdür kimilerine göre... Kimileri için İstanbul aşkın şehridir; kimisi aşkına ve yaşamına ihanet ettiği için dargındır bu kente... Burada yaşamın tadı çıkarılmalıdır. İstanbul, günü yirmi dört saat yaşayan dünyadaki sayılı şehirlerden biridir.

Semtler arası deplasmanlara çıktığınızda zengini, yoksulu özcesi sınıfsal farklılığı fark edilir. Nişantaşı ile

Avcılar arasındaki yaşam başkadır. Yarını garanti olan ile yarın ekmeğ parası peşine düşeceklerin mekânlarıdır bu farklı semtler. İstanbul çözülmesi olanaksız bir denklem gibidir... İstanbul sporumuzun sürekli öğüten değirmen taşıdır. Anadolu üretir, İstanbul bir süre sonra tüketir. Futbolcu, atlet, güreşçi, halterci, basketbolcu ve de voleybolcu. Şöhret olur, neon ışıkları arasında görkemli bir yaşam sürer. Bilinçli olanlar geleceğini garantiler; çılginlar İstanbul gecelerinde kaybolur gider. Onların kentlerine dönüşü hüznüldür, pişmanlık yüzlerinden okunur.

İstanbul tesis yoksunudur, yıllardan bu yana. Profesyonel yaşamın dev statlarını ve kapitalizmin ezici

üstünlüğünü aklınıza getirmedığınız sürece, bu kentin ülke için sporcu yetiştirmesi gereken alt yapısı oldukça düşük düzeydedir. Yapılanlar ise İstanbul'un görkemli büyüklüğünde kaybolmuştur. Tesis yapılanması ve hizmet deneyim işidir. Yapılan örneklerin bir çoğu da bilinçsizce inşa edilmiştir.

Olimpiyat Stadı bunun en olumsuz örneklerinden biridir. Olimpiyatlara ev sahipliği yapmanın inancı ile bir çok tesisin temeli atılmış olsaydı, yalnızca maketler ve vaatlerle dolu bir dosya ile Arjantin'e gidilmeyecekti.

İstanbul'da bir çok spor, özellikle futbol zenginlerin keyif ve heyecanla

çaldıkları bir gitar gibidir. Aynı heyecana eşlik eden tribün korusu ise çocuğunun nafakasından, evinin mutfak masrafından kısarak takımını destekleyenlerden oluşur.

Bu güzel kent, bir çok açıdan bakıldığında temel sorunlarının içinde adeta kaybolmuştur. Trafik sorunu tüm uğraşlara karşın çözüme ulaşamamıştır. Köprüleri üçlemek, metroları çoğaltmak ve "İstanbul'a aşığım" demek siyasal bir yatırımdır. Kuşkusuz; İstanbul adına hayırlı işlerdir bunlar ama

İstanbul sporumuzun sürekli öğüten değirmen taşıdır.

vardığımız nokta İstanbul'un Olimpiyat oyunlarına ev sahibi olmasına yetmemiştir. Başta doping illeti olmak üzere, bir çok olumsuzluğu masaya yatıran Olimpiyat kenti jürisi Tokyo'yu ezici bir üstünlükle görevlendirmişlerdir.

Simdi; şapkamızı önümüze koyup bir çok soruyu yanıtlamalıyız: Öncelikle; olim-

piyat sevdamız tüm hızıyla devam edecek mi?

2020 olmazsa hedef 2024 diyecek miyiz? Tesisleşme konusunda, ekonomik gücümüzü artırabilecek miyiz?..

"İlle de Olimpiyat" diyerek, siyasi bir hırsa yenik düşmemeli, olimpiyat oyunlarını düzenleyen birçok ülkenin ekonomik dar boğazları aşamayıp tuş olduğunu aklımızdan çıkarmamalıyız.

Komşumuz Yunanistan'ın 2004 yılında düzenlediği Olimpiyat Oyunları'nı altından kalkamayacak bir zararla kapattığını görmeliyiz.

553 milyar dolar dış borcumuzun olduğunu ve bölgemizde savaş çılgınlıklarının kesilmediğinin ayırında olmalıyız.

Daha önemlisi, "Bu bizim başarımızdır, kimselerle paylaşamayız." gibi bir siyasi tavır yerine, böyle bir gururu ülkenin tüm bireylerinin yaşayıp paylaşacağı bir fırsat olarak görmeliyiz...

**Olimpiyat stadi
en olumsuz
örneklerden
biridir**

Hayatın devam ettiğini, kazanılmayan bir olimpiyat seçimi nedeniyle ülkemizin ve halkımızın değerlerinden hiç bir şey eksilmediğini unutmamalıyız.

Hırsına yenik düşerek, sonuç yüzünden sevindiklerini sanıp insanlarımızın bir bölümüne "Kına yakınsınlar... Kına tüketimi arttı" şeklindeki varsayım mesajları atan bir bakana, halktan özür dilemesi gerektiğini anımsatmalıyız.

İstanbul, bu ülke halkının sevgilisi bir kenttir. Edirne'den Ardahan'a dek uzayıp giden yollarda, mekânlarda, gazinolarda, her yerde onun eşsiz güzelliğini anlatan şarkılar söylenir...

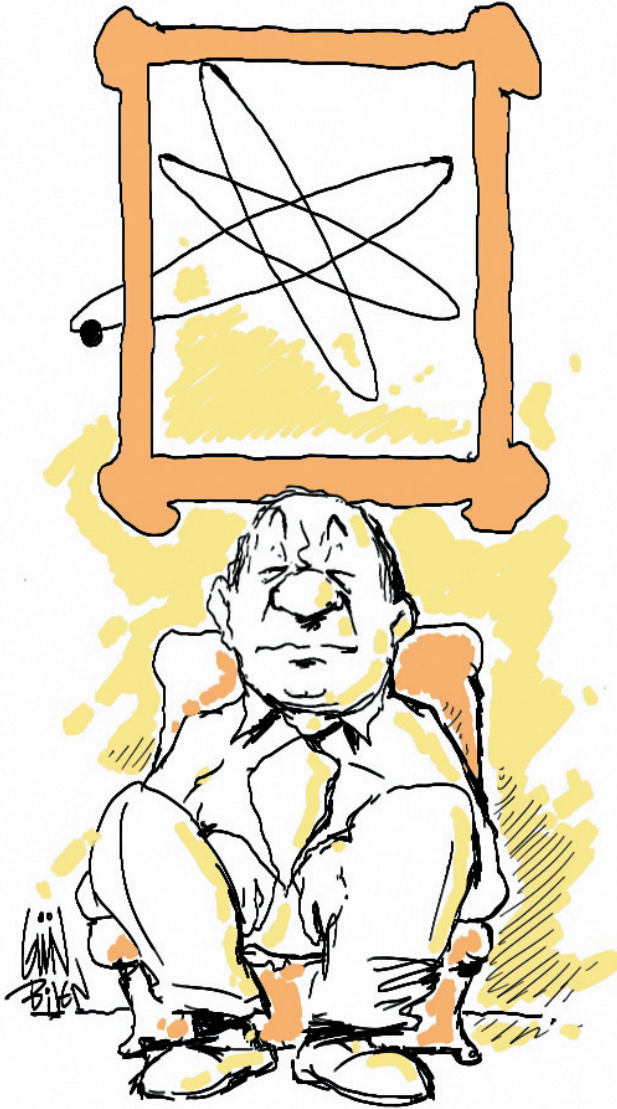
Bu güzel kentin insanlarına kına değil, olimpiyat meşalesi yakmanın yakışacağı bilinciyle tüm halkımızla paylaşacağımız bir gurur için insanlarımızı özendirmeliyiz. •

metingoren@butundunya.com.tr

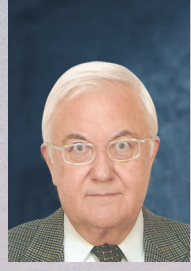

Fırçalayarak

Serdar Gnbilen

Mitolojiden Yansıyanlar
Haluk Erdemol

Truva'nın Düşüşü, Tahta At ve Laokoon

Temmuz , Ağustos ve Eylül sayılarımızda Truva kuşatmasını başlatan olaylardan, tarafların birbirlerine üstünlük kuramadan on yıl boyunca savaştıklarından, Hektor ile Akhilleus'un kahramanlıklarından ve Homeros'un İliada destanının Hektor'un cenaze töreniyle son bulduğundan söz etmiştik. Savaşın nasıl sürüp gittiğini ve Truva'nın düşüşünü Romalı ozan Vergilius (MÖ.70-19) anlatmıştır.

On yılın sonunda Truva hâlâ direniyor ve taraftarlarının yardımıyla Yunan güçlerini çaresiz bırakmayı sürdürüyordu. Taraftarların arasında Habeş prensi Memnon ve Amazonların kraliçesi Penthesilea da bulunuyordu. Paris'in okuyla ölmeden önce Akhilleus her ikisiyle de çarpışmış ve onları öldürmüştü.

Akhilleus'un ölümüyle umutsuzluğa kapılan Yunanlar sıkıntıya düştükleri her zaman yaptıkları gibi kâhinlere danıştılar. Önerdikleri iki yolu da denediler. Bunlardan biri tanrısal kahraman Herakles'in (Herkül) kutsal oklarından yararlanmak, diğeri de kentteki kutsal Athena heykelini ele

geçirmektir. Truvalıların inancına göre bu heykel surların dışına çıkmadığı sürece kentin düşmesi olanaksızdır. Herakles'in okları Helena'nın eski taliplerinden biri olduğu için sefere katılan, fakat yolda uğradıkları Lemnos (Limni) adasında zehirli bir hastalığa yakalandığı için arkadaşları tarafından adada bırakılan ve Herakles'in ölümü sırasında onun yanında bulunmuş olan Philoktetes isimli savaştının elindeydi.

Okları almak için adaya gönderilen kurnaz Odysseus adada bırakıldığı için küskün olan Philoktetes'i Truva'ya gelmeye ikna edemeyince okları çaldı. Fakat eski arkadaşının bir kez daha arkada bırakılmasına gönlü razı

olmadığından onu hasta hasta gemiye bindirip Truva'ya getirdi. Sefere sonradan katılan Machaon adındaki hünerli bir hekimin kısa sürede iyileştirdiği Philoktetes hemen savaşa katıldı. Odysseus'tan geri aldığı Herakles'in oklarıyla Truvalılara saldırırken kurbanlarından biri de Paris oldu. Ölümcül bir yara alan Paris Kazdağ'ında çobanlık yaparken sevdiği dağ perisi Oenone'den yardım istedi. Çünkü iyileştirici güçleri olan Oenone yaralandığında yardımcı olacağı sözünü vermişti Paris'e. Fakat sözünü tutmadı. Kendisini

Laokoon heykel grubu (Vatikan)

Helena ile aldattığı için Paris'e kırgındı. Sonunda Paris öldü. Oenone de pişmanlıktan bir ağaca astı kendini. Paris savaşta etkin bir kahraman değildi; ölümü Truvalılar için önemli bir kayıp olmadı.

Kâhinlerin önerdiği ikinci yola da başvuruldu. Yine Odyssesus'un kurnazlığıyla kutsal Athena heykelinin çalınmasına karşın Truvalıların bozguna uğrayacaklarını sanan Yunanlar hayal kırıklığına uğradılar.

Bunun üzerine başka bir

-
- 1- Laokoon ve oğulları (El Greco, 1541-1614)
 - 2- Laokoon (Francesco Hayez, 1791-1882)
 - 3- Tahta At'a karşılama töreni (Tiepolo, 1696-1770)
 - 4- Tahta At (Lovis Corinth, 1858-1925)

5- Priamos'un öldürülmesi
(Jules Joseph Lefebvre,
1836-1911)

6- Truva yanıyor (Kerstiaen
de Keuninck, 1560-1632)

7- Tahta At, Mikonos vazosu
(MÖ.670)

8- Aeneas ve ailesi Truva'dan
kaçıyor (Federico Barocci,
1526-1612)

9- Aeneas ve ailesi Truva'dan
kaçıyor (Rubens, 1577-1640)

çıkarmak için yol arayışına giren Yunanlar toplanıp konuşular. Başkomutan Agamemnon çaresiz kaldıklarını, geri dönmelerinin daha iyi olacağını söylerken kurnaz Odysseus ilginç bir fikir attı ortaya: “Tahtadan dev bir at yaptım,” dedi, “sonra içine silahlı askerler koyup atı surların önünde bırakarak çekilelim.” Bu öneri tartışılıp kabul edildi. Bir de casus bırakacaklardı geride. Sinon adındaki bu adam taraf değiştiren bir asker rolünde tahta atı surların içine almaları için Truvalıları ikna edecekti.

Yunanların kamplarını terk edip gemileriyle uzaklaştıklarını gören Truvalılar dev tahta atla başbaşa kalmışlardı. Ortalarda dolaşırken yakalanıp sorgulanan Sinon dil dökerek ikna etti onları. Dediğine göre Truva’dan heykelini çaldıkları için Athena öfkelenerek kurban istemiş, Yunanlar da kendisini seçmişler, o da geceleyin gizlice kaçmıştı. Tahta at da Athena’ya bir sunu olarak yapılmış ve Truva’ya hediye edilmişti. Bu kadar büyük bir atı surlardan içeri alamayacakları için Truvalıların atı parçalayıp yakacaklarını, böylece Athena’nın öfkesini kendilerinden uzaklaştırıp Truvalıların üzerine atacaklarını düşünüyordu Yunanlar.

Sinon’un bu sözlerine kanan Truvalılar surların bir kısmını yıkmak pahasına olsa da atı kentin içine almak istediler. Fakat deniz tanrısı Poseidon’un rakibi Laokoon karşı çıkıyor, “Hediye verseler bile Yunanlara güvenmem,” diyordu. Hatta mızrağıyla atın karnını yoklayarak içinin oyuk

olduğunu ve içinde askerlerin gizlendiğini kanıtlamaya da çalıştı.

Priamos’un kızı Cassandra da paylaşıyordu bu görüşü. Cassandra aşkına karşılık vermek şartıyla Apollo’dan kâhinlik gücünü almış, fakat sözünü tutmadığı için kendini hiç kimseye inandıramamakla lanetlenmişti. Tam o sırada Yunan tarafını tutan Poseidon denizden iki dev yılan gönderdi. Yılanlar önce Laokoon’un ikiz oğullarına saldırdı. Laokoon oğullarını kurtarmak için atılınca o da yılanların kıvrımları ara-

Aeneas ve ailesi Truva’dan kaçıyor
(Bernini, 1598-1680)

sında kalarak boğuldu. Bunu gören Truvalılar tahta atı kutsal bir hediye olarak kabul etmeleri gerektiği, aksi takdirde tanrıların gazabına uğrayacakları görüşüne vardılar.

Sonuçta savaştan başarı ile ayrıldıklarını ve üstelik bir de tanrısal hediye aldıklarını sanan Truvalılar zafer şölenleriyle kendilerinden geçerken tahta atın içindeki silahlı askerler Sinon'un yardımıyla çıkıp kapıları da açınca Truva'nın sonu gelmiş oldu. Çekilmiş gibi gözükürken aslında fazla uzaklaşmayan Yunan güçleri Truva'yı kılıçtan geçirdi, yaktı yıktı, yerle bir etti. Kral Priamos Akhilleus'un oğlu Pyrrus tarafından öldürüldü. Kraliçe Hekuba, kızı Kassandra ve Hektor'un eşi Andromakhe savaş ganimeti olarak esir alındı. Hektor'un bebek oğlunu surlardan aşağı attılar. Savaşın nedeni olan Helena ise kendisini hâlâ seven kocası Menelaus ile Sparta'ya dönerek mutlu bir yaşam sürdü.

Tahta atı öneren ve atın içindeki askerlerin komutanlığını yapan Odysseus'un ülkesine dönerken başından geçen serüvenler Homeros'un ikinci büyük destanı Odyssea'nın konusunu oluşturdu. Bu destanın özetine ve sanatçıların dünyasına nasıl yansıdığına

gelecek sayımızda yer vereceğiz.

Truva'nın düştüğü gece canını kurtaran tek Truva soylusu Hektor'un kuzeni Aeneas oldu. Savaşta Hektor kadar öne çıkmayan Aeneas kötürüm babasını sırtında taşıyarak ailesiyle birlikte kaçmayı başardı. Kaçış yolculuğunun son durağı İtalya, tarihi rolü ise Roma'yı kurmak olacaktır.

Aeneas'ın serüvenleri Vergilius'un Aeneid adlı destanının konusudur.

Truva'nın düşüşünün sanatçıların dünyasına nasıl yansıdığını küçük bir seçkiyle aktarmaya çalıştık. Laokoon heykel grubu 1506 yılında Roma'da, saray kalıntılarının altında bulunmuş olup Vatikan müzelerinin en tanınmış yapıtları arasındadır. Romalı yazar ve tarihçi Pilius bu heykelin MÖ 160-140 yılları arasında Hagesandros, Polydoros ve Athenodoros isimlerinde Rodoslu üç heykeltıraş tarafından yapıldığını aktarmaktadır. Yapıtın bulunuşuna Michelangelo'nun da tanık olduğunu ve heykelden etkilendiğini biliyoruz. Diğer tanık, yontu sanatçısı ve sonradan heykelin bir kopyasını yapan Baccio Bandinelli kendini Michelangelo'nun rakibi olarak görmekteydi. Bu kopya Floransa'da Uffizi galerisindedir. • halukerdemol@butundunya.com.tr

Çiçero ve kiskanç avukat

Çiçero soygunculuğu ile tanınan bir avukatın da bulunduğu bir toplantıda konuşuyordu. Onun, varlığından rahatsızlık duyan kiskanç avukat birden ayağa fırladı Çiçero'ya doğru bağırdı:

"Hey, sen" dedi. "Ne havlayıp duruyorsun orada?"

Toplantıdakiler tarafından da "tanınan" avukata Çiçero, şöyle karşılık verdi:

"Ne yapayım? Bir hırsız gördüm de, onun için havlıyorum."

Çeşme
Bağlararası'nda
4600 yıl öncesine
ait tarihi
kalıntılar

Bağlararası'nda Santorini Külleri

Uzun bir süredir Çeşme Bağlararası Kazılarını merak ediyordum. Defalarca gidip dışarıdan izlemiş ama bir türlü içeri girip detaylı şekilde bilgi edinme fırsatım olmamıştı.

Yazan: YUSUF RIZA DÜVENÇİ

Geçen yıl Urla'da Anküsam (Ankara Üniversitesi Sualtı Araştırma ve Uygulama Merkezi) tarafından düzenlenen bir seminerde ve sonrasında değişik ortamlarda da dinlediklerim eklenince, buraya merakım giderek arttı. Neler duyup dinlemedim ki? Dinlediklerim şehir efsanesi gibi. Her dinlediğimde, şaşkınlığımla birlikte, merakım da gide-

rek arttı.

Bağlararası Kalıntıları, 2001 yılında bina temel kazısı sırasında, duyarlı bir vatandaşın dikkati ve duyarlı davranması sayesinde kazanılmıştır. Kazıdan çıkan hafriyat kamyonlara yüklenirken gördüğü kap kaçak parçalarının arkeolojik buluntular olabileceğini düşünen kişi, gerekli yerlere ihbarını yapar. Konu Anküsam Başkanı Prof.

Kazı ekibini yöneten Doçent Vasıf Şahoğlu

kazı alanına. Geri dönüş de aynı şekilde gerçekleştiriliyor.

Çalışmalar Ankara Üniversitesi, Kültür Bakanlığı ile TÜNA ve Institute for Aegean Pre-History gibi vakıfların destekleriyle sürdürülüyor. Halktan ya da belediye desteğinden uzak çalışmaktan gocunmuyorlar ama belli ki biraz buruklar... Haksız da değiller bence. Çevreden duyduklarım karşısında isyan etmemek elde değil.

Killi bir toprak tabakasıyla iyi korunmuş kalıntıların bir bölümü 4600 yıl, diğeri ise 3700 yıl önceye ait. Buluntular, Urla' yı bilim dünyasına tanıtan Limantepe kazılarında çıkarılanlarla benzerlik gösteriyorlar. Yerleşkenin sur duvarlarına ulaşmışlar. Temeli taş, üst duvarları kerpiç evlerin kalıntıları yanında; şarap imalathanesi, ocak, silo ve fırınlar buldukları gözleniyor kazı alanında. Kapkacak ve diğer eşyalar Kaledeki Çeşme müzesi

Bağlararası kazı alanından görünüş

depolarında koruma altına alınmış. Bunca yıldan sonra, kazıdan çıkarılanların çok küçük bir kısmı müzenin minicik bir holünde görücüye çıkmış. Gidip gördüm...

Ancak öyle bir buluntu var ki doğrulandığında Çeşme'nin tarihi daha net olarak gün ışığına çıkmış olacak. Şimdilik bu konuda kesin konuşmuyor Vasıf Hoca. Avusturya'da laboratuvar çalışmalarının sonucunu bekliyor. Laboratuvarında, Akdeniz ve Ege'de yaşanan,

insanlık tarihinin yaşadığı en büyük felâket, bugünkü Santorini adasının ortaya çıkmasına neden olan yanardağ patlamasının külleri araştırılıyor...

Vasıf Hoca'nın Bağlararası kazılarında bulunduğu kül tabakasının kaynağı saptandığında, Akdeniz ve Batı Anadolu'nun bilinen

tarihi bir başka şekillenecektir..!

Çalışmalarında karşılaştıkları her türlü engele, ilgisizlik ve zorluklara karşın; bilim adına yaptıkları ve yapacakları tüm çalışmalarda; Vasıf Şah-oğlu ve ekibine sonsuz inancımı belirtmek, bu örnek çalışmaları için ülkemiz ve bilim dünyamız adına teşekkürlerimi iletmek isterim... •

ZEKİ PAPAĞAN

Ev hayvanları satılan bir dükkanda şiir okuyan satılık bir papağan gören adam, yüksek fiyatına aldırma, papağanı satın aldı. Sonra da okulunun mezunlar derneği lokaline gitti, papağanını arkadaşlarına gösterdi:

“Benim papağanım harikalar harikasıdır” dedi gururla. “İnsanlar gibi şiir okuyor.”

Arkadaşlarının kendisine inanmadıklarını görünce de ortaya büyük miktarda para koydu ve onlarla bahse girdi. Fakat adamın tüm çabalarına karşın, değil şiir okumak, papağandan tek ses çıkmadı.

Bahsi kaybettiğine son derece üzülen adam, eve dönünce papağanına öfkeyle çıkıştı:

“Seni lanet hayvan” dedi. “Dükkanında ne güzel şiirler okuyordun, bahse

girdiğimde neden sus pus oldun?”

Papağan birden konuşmaya başladı:

“Aptallık etme, patron” dedi sahibine.

“Sen ikinci bahiste para miktarını iki misline çıkar, gerisine karışma...”

KAÇIŞ PLANI

Akil hastanesinde deliler toplanıp kaçış planı yaptılar. Elebaşları planı anlatmaya başladı: “Büyük bir kütük bulup ilk önce birinci ve ikinci kapıyı daha sonra üçüncü kapıyı kıracağız. Sonra herkes başının çaresine bakıp kaçacak.”

Sabahleyin bir kütük bulup birinci kapıyı kırdılar, ikinci kapıya koşup onu da kırdıktan sonra üçüncü kapıya yönel-diler. Üçüncü kapının açık olduğunu gören elebaşları arkadaşlarına şöyle seslendi:

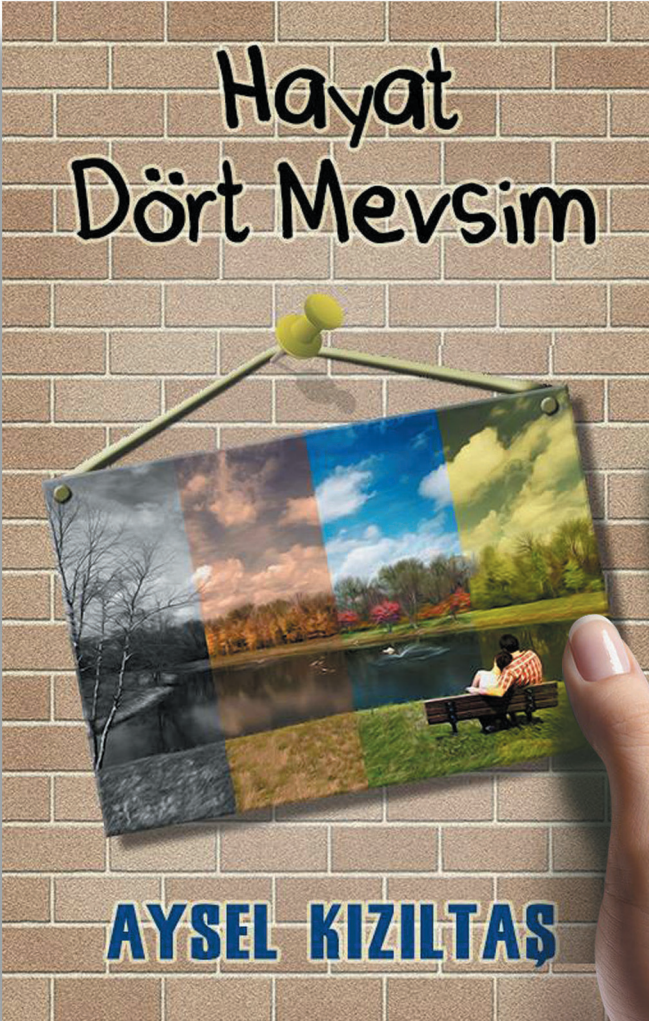
“Arkadaşlar plan bozuldu geri dönün.”

Gönderi: SABAHAT ÖNEN

Aysel Kızıltaş'ın son kitabı "Hayat Dört Mevsim" de birbirinden güzel 19 kısa öykü var. Yazarın kalemi ve uslubu çok sade. Tasvirler çok güçlü. Bu kadar güzel, çoşkulu, renkli bir manzara, nasıl bu denli sade ve dingin; ancak bir o kadar kuvvetli okuyucuya duyumsattırılabilir, şaşırıp kalıyorsunuz! Karakterler tüm sırlarını ona açarken, eşsiz bir büyüteç ile toplumun her kesimini sergiliyor ve emeğini size hiç hissettirmiyor. Yazarın öykülerinde bir tezi var ise, o da yaşatmak istediği mutluluk...

Demir Aytaç

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Aysel Kızıldaş'ın Son Öykü Kitabı

Hayat Dört Mevsim

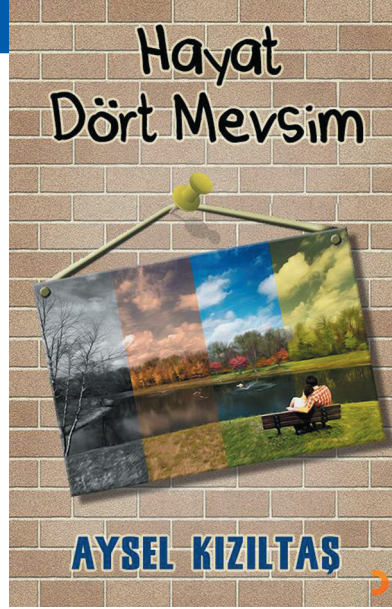
*"...insan hafızası ne garip,
hemen hatıralar geri geliverdi
yıllardır saklandıkları
kutucuklarından..."*

Yazan: DEMİR AYTAÇ

Aysel Kızıldaş'ın yazılarını "Datça Havadis" gazetesinde zevkle takip ediyorum. Kendisi Datça'da ikamet eden bir yazar olarak, yazılarında sadece Datça'nın güzelliklerine dikkat çekmekle kalmıyor, yelpazesi çok geniş olan konu başlıkları ile de her hafta okuyucusu ile buluşuyor.

Hassas bir ruhun derinlik ve ince-liklerini görebileceğiniz yazılarında, Aysel Hanım çok beğendiğim anekdotlara ve özdeyişlere yer veriyor ve yazı metnini çok güzel ve anlamlı taçlandırıyor. Sadelik içinde, sanatın doruğuna çıkabilen bir üslup ve kalemi var ki; kanımca, zor, makbul ve güzel olanı da budur.

Gönülü-gönül ile buluşturan, gündelik yaşamın koşuşturması içerisinde, "mutlulukları teğet geçmeyin" diyen yazarın son çıkan öykü kitabı "Hayat Dört Mevsim" i zevkle okudum. Son kitabı "Hayat Dört Mevsim" de

birbirinden güzel 19 kısa öykü var.

Öykü yazarlığı göreceli olarak roman yazmaktan daha zordur. Yeriniz kısıtlıdır. Kurgunuz detaylara inemez, arka planlar işlenemez, okuyucu gerektiği biçimde olaylara ve karakterlere hazırlanamaz. Şairin dediği gibi: "Kısa yazacak kadar çok zamanım yoktu" tezi en çok öyküler için geçerlidir.

Aysel Kızıldaş bu limitlerin tam

Aysel Kızıldaş imza gününde sevenleriyle birlikte

bilincinde, önündeki kanvası en etkin bir şekilde kullanıyor. Görüntünün kalabalık olmamasına, renklerin birbirine geçişine, alan doldurma tekniklerine çok dikkat ediyor. Kalem ve üslubu çok sade. Tasvirler çok güçlü. Bu kadar güzel, çoşkulu, renkli bir manzara, nasıl bu denli sade ve dingin; ancak bir o kadar kuvvetli okuyucuya duyumsattırılabilir, şaşırıp kalıyorsunuz! Aysel Kızıldaş, yaşananı duymak için gayret sarf etmiyor. Hayatın akışı, kalbin sesi ona çok doğal geliyor. Karakterler tüm sırlarını ona açarken, eşsiz bir büyüteç ile toplumun her kesimini sergiliyor ve emeğini size hiç hissettirmiyor. Yazarın öykülerinde bir tezi var ise, o da yaşatmak isteği mutluluk.

Öyküler ilk başta kendi halinde, sakin, yormayan, güzel vakit geçirebileceğiniz tarzda. Ne zaman ki karakterler sırlarını vermeye başlıyor, Aysel Hanım çok iyi kullandığı büyütecini olayın üzerine odaklıyor ve okuyucuya ipuçlarını vermeye başlıyor. Bu aşamadan sonra katmanlı okuyabilen, farkındalıklar arasında bağ kurabilen okuyucu için Aysel Kızıldaş'ın gücü ortaya çıkıyor. Bundan sonrası, artık satırların arasında içiniz sıkışabilir, öykülerin arasında kaybolabilirsiniz!

Açın bakın, “**Kaderin Oyunu**”nu okuyun. Nuri bey ile beraber adeta kasabayı gezecek, yaşayacaksınız. Onun hayallerine ortak olacak, dertleri ile ezileceksiniz. Sade bir yaşamın, kişinin kendine yetebilmesinin; ne denli büyük bir mutluluk oldu-

Aysel Kızıldaş İzmit Lisesinde okurken bir yıl için AFS bursu ile Amerika'ya gitti. Boğaziçi Üniversitesi Endüstri Mühendisliği mezunudur. Datça'da yaşamaktadır. “Datça Havadis” gazetesinde köşe yazarıdır. Aysel Kızıldaş'ın ilk öykü kitabı “Herkesin Bir Öyküsü Var” 2009 yılında yayınlandı. Kitap 6. Sabit İnce Edebiyat Ödülleri Yarışması'nda üçüncülük ödülü aldı. Evli ve iki çocuk sahibidir.

ğunu duyumsarken: Kin, nefret, rekabet ve ihtiras gibi ruh sefaletlerinden adeta farkına varmadan arınmaya davet edildiğinizi göreceksiniz.

Amirinin, Nuri Bey'e tayin edilmesini söylerkenki tutumu, insana olan yabancılaşmayı, Aysel Hanım, seramik vazodaki plastik çiçeklerdeki duyarsızlıkla okuyucuya çok güzel özümsetiyor. "İnsanı, insan yapan edebiyat sanatı"nın en güzel tarafı bu olsa gerek. Öyküyü okuyan herhangi bir yöneticinin bundan sonra, hangi makam ve mevkide olursa olsun; verimlilik, iş gücü planlaması ve işhayatı gerçekleri adına, bir çalışanını başka bir şehire tayin ederken, süreci Aysel Kızıлтаş'ın süzgeçinden geçirmeden uyuluyor olabilmesi çok zordur.

"**Kalbi Kırık Bir Öykü**" de, üç kız kardeşin: Şermin, Nermin ve Sevgi'nin mutluluk dolu dünyalarına giriyorsunuz. Zaman aile reisini, babayı zayıf bir anında yakalıyor. Ve aile birliği bozuluyor... Yıllar sonra en küçük kardeş Sevgi büyüyecek ve "Babamı elimizden alan o kadın mıydı? Deniz miydi? Kader miydi?" diye soracak, ve nihayet daha olgun bir yaşa erdiğinde: "Sevdada hesap sorulmaz" diyebilecektir. Sevgi, "evlat şapkası" giymiş bir kadın olarak yıllar sonra babayı anlamaya çalışırken, anne "eş olma şapkası" ile "acıısı küllense bile, öfkesi küllenmedi" çizgisinde duracaktır. Yazar, bu kısa öyküde, bütün karakterlere aynı mesafede durabilmekte, adeta hepsini anlamaya çalışmakta, bir anlık bir zayıflığın nelere mal olabileceğine dikkat çekmektedir. Adeta, Tolstoy'un, "yapan

o değil, içindeki hayvandı" dercesine...

Yazar, "**İtiraf**" ın Dilrubası'na "...hastanenin kafeteryasında bir çay içimine yılları sığdırmakla" kalmamış, aynı zamanda tüm gençlere eğitici bir örnek olabilecek hayat hikayesini, güzel bir üslup ve kurgu ile kısa bir öyküye de sığdırabilmiştir!

Öykülerin sayısını çoğaltmak mümkün. Ancak, okuyucunun bu öykülerle kendisinin buluşmasını arzu ederim.

Kitabın adı da çok güzel seçilmiş. Aysel Kızıлтаş, "**Hayat Dört Mevsim**" derken, öykülerini de adeta dört mevsime serpiştirmiş... Hangi yaşta olursanız olun, kendi mevsiminizi, kendi birikiminizle öykülerden birisinde buluyorsunuz.

Bu öykü kitabını en çok gençlerin okumasını isterim. Gönül arzu eder ki, birinci mevsimin sonu ve ikinci mevsimin başındaki gençler, öyküleri üçüncü ve dördüncü mevsimin tecrübeleri ile okuyabilsinler... Ama bu mümkün değil! Aysel Hanım'da bir yerde, "Yaşamın müsvetesi yok, temize çekemezsiniz" diyor... Ve, en azından gençlere yaşatmak istediği mutluluğun ipuçlarını veriyor...

"Hayat Dört Mevsim"i ben çok sevdim, beğendim. İçten olduğu için sevdim. Hayatın tecrübesini, yazar imbiğinden çok iyi damıttığı için sevdim. Yazarın ruhunun inceliklerini, kalbinin derinliklerini görebildiğim için sevdim.

İyi bir kitap okuyabilmenin mutluluğunu bana yaşatan Aysel Kızıлтаş'a içten teşekkür ederim. •

TAHLİYE

OLMAK

5 Ağustos 2013 akşamı bazı evlerdeki coşkuya ve mutluluğa karşın Silivri, beklenen aksine, “doğurduğu tavşanla” pek çok evde bir burukluk, bir hayal kırıklığı yaşattı; tutukluluğu sonlandırılanlara sevindik, kalanlara üzüldük...

Ertesi günün gazeteleri, tutukluluğuna son verilenleri “tahliye oldular” biçiminde, üst başlıklarla duyurdu ve günlerce bu “tahliye olanlar” ile ilgili yayımlar sürdürüldü...

Dergimiz **Bütün Dünya**'da genellikle Türkçe ağırlıklı olmak üzere, on üç yıldır her ay yazıyorum. Seksenli yaşların getirdiği yorgunluk ve sorunlarına karşın okurlarımdan kopmak zor.

On üç yıl önce bu aylarda “Türk Dili” sayfasını bana devreden, dergimizin “Türk Dili Danışmanı” Sayın Haydar Göfer hocamıza selam olsun, sağlıklar diliyorum. Bizi erken terk etti; ama ben hâlâ direniyorum.

Ancak: Kâmi'nin,
Güle güş ettiremez, boş yere bülbül inler;

*Varak-ı mihr ü vefayı kim okur,
kim dinler!..*

“Bülbül, güle aşkı duyurmak için boş yere inler / Sevda ve bağlılık belgesini kim okur, kim dinler” dediği gibi, biz de her şeye karşın yazıp çiziyor, direniyoruz da ne oluyor, kim dinliyor?..

Bunca yıl, bir bakıma savsöz (slogan) gibi kullandığım ve sıkça yinelediğim bir sözüm var:

Dilimize ister doğudan, ister batıdan girmiş bir yabancı sözcüğün Türkçesi varken yabancı olanı kullanma!..

Diyelim ki dillerine saygıları yok, önemsemiyorlar. Hiç değilse, özendikleri o yabancı sözcükleri doğru kullanabilseler ya!...

Arapça boşaltma, serbest bırakma,

salma anlamındaki **hulüvv** sözcüğünden **tahliye**, boşaltmak / serbest bırakmak / salmak, demektir.

Aşırı yağış nedeniyle su seviyesi normal düzeyin üzerine çıkan bir barajda, basıncın artması nedeniyle sorun yaşanmaması için tahliye (boşaltma) kapakları açılır ve normal düzeye ininceye kadar fazla su, ilgililer tarafından **tahliye olunur / tahliye edilir; salınır / bırakılır / boşaltılır...**

Barajda birikmiş su gibi, tutukevindeki bir tutuklu da kendi kendine **tahliye olmaz**, olamaz.

Belli bir yargılamaya sürecinden sonra, **tahliye olunur / tahliye edilir.**

Bir gazetede haber başlığı: **Yaş gününde tahliye oldu.**

Haber metni: “Ergenekon davasında **tahliye olan** A. A. için dün sürpriz doğum günü partisi düzenlendi.”(?)

6 Eylül 2013 tarihli Haber Türk gazetesi: “28 Şubat davasında... 9 kişi **tahliye oldu.**” (?)

Aynı gün Cumhuriyet gazetesi: “Kemal Gürüz ve 8 sanık **tahliye edildi...**”

Cumhuriyet Ankara: “Alevi dedesi **tahliye edildi...**”

Hastanede sağaltımı (tedavisi) sonra eren hasta taburcu olmaz, **taburcu edilir.**

Askerlik görevini yapan er, görev bitiminden sonra terhis olmaz, **terhis edilir.**

Ünlü halk kahramanı Köroğlu'nun türküsünü de bozdular:

“Tüfek icat oldu, mertlik bozuldu” değil;

“Tüfek icat olundu, mertlik bozuldu...”

Hürriyet gazetesinden bir haber: “**Unesco**’nun(*) ‘Dünya Mirası Listesi’ne Türkiye’den **Çatalhöyük** dahil olmuş.” (!)

Çatalhöyük, UNESCO’nun kapısına dayanıp kendisini sonradan ve de zorla mı listeye dahil ettirmiş?..

“Çatalhöyük, UNESCO’da alınan karar gereğince ‘Dünya Mirası Listesi’ne **dahil edilmiş.**”

“Çatalhöyük (...) Dünya Mirası Listesi’ne **alınmış**” denilse, tümcenin havası mı kaçar?

Radikal gazetesinin usta yazarlarından Sayın Hakkı Devrim’e, “Yalçın Doğan, *Uçaktan inerken dezenfekte oluyorum* diye yazmış (Hürriyet, 4 Mart). Allah selamet versin, Şiar Yalçın bu yanlış düzeltmek için ne kadar uğraşmıştı, hatırlar mısınız” diye soran bayan okurunu, **Cihannüma** başlıklı köşesinin **Dil Yâresi** bölümünde şöyle yanıtlar:

“Sualinize Şiar Bey dostumdan bir alıntıyla cevap vereyim:

“*Olmak*, yardımcı fiil olarak Arapça, Farsça, Fransızca vs kökenli kelimelerden, fiil ve fiilimsilerden sonra daha çok *edilmek* anlamında kullanılmakta ve yanlışlar da işte bu noktada olmaktadır.

“Örnekler de vermiştir: ‘*ameliyat oldum değil, ameliyat edildim*, denir.’

“Yalçın Doğan da burada *dezenfekte edildim* demeliydi.” (11 Mart 2005)

İlhan Selçuk'un "Ümmet dilinden ulus diline geçişin kahramanlarından biri" olarak tanımladığı, ünlü dilci, dil ustası Ömer Asım Aksoy (1898-1993), "oldu" yardımcı eylemi konusunda şöyle der: (DİL YANLIŞLARI, 5. Basım, ADAM yay.1993 s.245-246)

yazılıysaydı doğru olurdu."

"Örneklerdeki Arapça eylemlerin, Türkçe "olmak" yardımcı eylemiyle birlikte kullanılması yanlıştır. **Tahliye olmuştu** yerine **tahliye olunmuştu**, **tahliye edilmişti**. (...)

[**"Tahliye olan" değil, "tahliye olunan / tahliye edilen"**]

"Tahliye olan" değil, "tahliye olunan / tahliye edilen"

"**Tahrip** sözcüğü, Arapça müteaddi [**geçişli**] bir fiildir. Yani etken (öznesi belli) bir eylemdir. Bundan dolayı birlikte kullanılacağı Türkçe yardımcı eylemin edilgen değil, etken olması gerekir. Örneklerde kullanılan 'oldu' yardımcı eylemi ise edilgendir. Bu nedenle **tahrip oldu** sözü yanlıştır."

"Bombardımanda...elektrik telleri tahrip oldu" yerine "Bombardıman... elektrik tellerini tahrip etti" biçiminde

(*) UNESCO, (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) "Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü"nü'nün İngilizce yazılımındaki sözcüklerinin ilk harflerinden oluşturulmuş bir kısaltmadır; büyük harflerle yazılmalıydı.

Yeri gelmişken değineyim:

Türkiye Cumhuriyeti'nin kısa yazımı da (T.C.) değil, noktasız (TC)'dir. Örneğin TCDD, Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları'dır. •

orhanvelidedoglu@butundunya.com.tr

Çin Atasözleri

Bilmeyen ve bilmediğini bilmeyen bir aptaldır. Ondan sakının.

Bilmeyen ve bilmediğini bilen bir öğrencidir. Ona öğretin.

Bilen ve bildiğini bilmeyen uykudadır. Onu uyandırın.

Bilen ve bildiğini bilen akıllıdır. Onu izleyin.

Açlık yemekle, bilgisizlik okumakla giderilir.

Ağaç yıkılınca gölge olmaz.

Başarı belki insana çok şey öğretmez, ama başarısızlık çok şey öğretir.

Dünya Döndükçe
Sabriye Aşır

İktidar
hırsı bir köyü
yok etti

Bir seçimin Yol Açtığı Felaket

8 Mayıs 1902 günü, Fransa'nın Karayip Denizi'ndeki denizaşırı illerinden biri olan Martinique'in güzel kenti St. Pierre'de, tarihin en büyük facialarından birisi yaşandı.

İktidar partisinin Valisi Louis Mottet, yaklaşan seçim öncesinde yoksul ve siyah vatandaşları temsil eden partinin kazanmasını engellemek için, kentten ayrılmayı yasaklayınca, Pelee Dağı'nın büyük bir şiddetle patlayan volkanı, kenti içindeki

30 bin kişiyle bir dakikadan az sürede yok etti...

Adanın her iki bölgesinden de Fransa için bir temsilci seçmek üzere, 10 Mayıs 1902 tarihinde sandık başına gidildi. Seçim sonuçlarının adadaki güç dengesini değiştirmesi ihtimali oldukça yüksekti. Bir yanda, adadaki

beyaz üstünlüğünü temsil eden ve epeydir iktidarda bulunan İlerici Parti; diğer yanda ise Martinique'in siyah ve melez çoğunluğunu temsil eden, yeni kurulmuş Radikal Parti vardı. Üç yıl önceki 1899 seçimlerinde, Amedee Knight adlı siyah bir adam senatör seçilmişti. İlerici Parti, başka hiçbir siyahın siyasi bir mevkiye çıkamamasını sağlamaya kararlıydı. Zenginle yoksul, siyah ile beyaz arasındaki çekişme kızışıyordu. Ancak, adanın üzerinde kurulduğu dev Pelee Dağı ortalığı daha da ısıtacaktı...

Vali Louis Mouttet

Nisan başlarında, Pelee Dağı gümbürdemeye başladı. Yanardağ, ağızından kül bulutları ve zehirli gazlar püskürtüyor, St. Pierre'in dar sokakları ince kül tabakalarının altında kalıyordu. Halk endişeliydi ama kimse Vali Louis Mouttet kadar endişeli olamazdı. Yedi

Les Colonies'i volkanın tehlike unsuru olmadığına ve giderek büyüyen panik ortamından Radikal Parti'nin sorumlu olduğuna dair haberler yayımlamaya ikna etti. Gazete, yıllar boyunca her konuda iktidarı desteklemişti ve bunlara bir yenisini eklemek elbette istisna

ay önce Fransız hükümeti tarafından atanmıştı ve temsilcilerin her ikisi de Radikal Parti'den seçilirse, bu onun için büyük utanç kaynağı olacaktı. Başa baş geçmesi muhtemel seçimi yönlendirmek için elinden geleni yapıyordu. İsteyeceği son şey, insanların panik halinde adayı terk etmesiydi. Sadece beyaz azınlığın göç etmeye yetecek kadar parası olduğunun farkındaydı. Onlar da giderse, İlerici Parti seçimi kaybederdi. Adayı terk etmelerini engellemek için bir şeyler yapması gerekiyordu. Adanın en büyük gazetesi

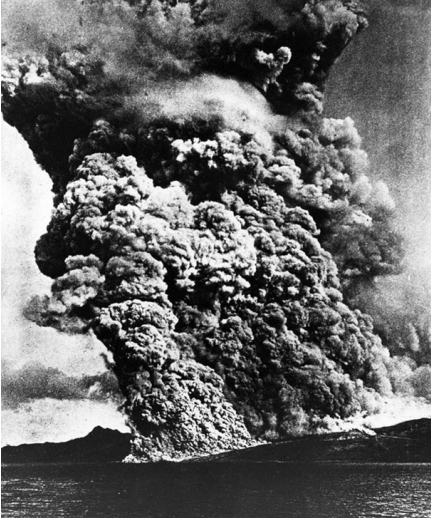

Felaketten bir gün önce Volkanın tehlike unsuru olmadığına yazan Les Colonies gazetesi

3 Mayıs günü, volkanda meydana gelen yarık sonucunda, kül ve çamur bir dağ köyünü yok etti.

olmayacaktı. Mouttet, gazetesinin editörü Andreas Hurard'la, Pelee'nin tehlike içerdiğine dair her türlü düşüncüyü de göz ardı etmesi konusunda anlaştı. Hurard'ın, valinin ricasını kabul etmekten başka şansı yoktu. Çünkü Mouttet gazetesinin reklam gelirlerinin büyük ölçüde düşmesini sağlayabilecek konumdaydı.

3 Mayıs günü, volkanda meydana gelen yarık sonucunda, kül ve çamur bir dağ köyünü yok etti ve St. Pierre'in içinden geçen nehir boyunca yol alma-

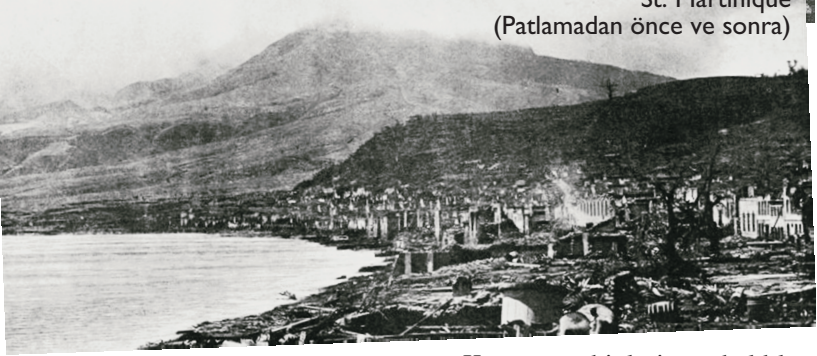
Pelee Dağı 3 Mayıs 1899 tarihinde faaliyete geçti

ya başladı. Amerikan elçisi, Washington'u tehlikeden haberdar etmek için bir telgraf çekti. Fakat telgrafı durdurran Mouttet, patlamaların yatıştığını ve tehlikenin sona erdiğini belirten kendi mesajını yolladı. Ne yazık ki gerçek böyle değildi. Kül yağmaya devam etti ve tüm şehirdeki çatılar yıkıldı. Volkana yakın kırsal bölgelerde yaşayan yüzlerce insan patlamalar sonucunda öldü. Kurtulanlar St. Pierre'e kaçınca, kentin nüfusu 30 bine fırladı. Şehir sakinleri adayı terk etmek istediler ama Mouttet buna izin vermezdi. Seçimi düşünen Vali, St. Pierre halkının adayı terk etmesini engelleyen emirler verdi.

Tesadüfen, 7 Mayıs tarihinde de yakındaki St. Vincent adasındaki Soufriere volkanı patladı ve yaklaşık iki bin kişinin ölümüne neden oldu. Soufriere'in patlaması St. Pierre halkını biraz rahatlatmıştı. Çünkü bu patlamanın, kendi volkanlarındaki basıncın azalmasını sağlayacağını düşünüyorlardı. Aynı gece, vali ve karısı da halka güven vermek için St. Pierre'e gelerek Bağımsızlık Otelinde kaldılar. Durumun ne kadar kötü olduğunu gözleriyle görünce, Vali Mouttet şehri boşaltmanın vaktinin geldiğini anladı. Açıklamayı yapmak için, ertesi gün katedralde gerçekleşecek Ekmek ve Şarap Ayini'nin bitişini beklemeyi uygun gördü. Ne yazık ki Mouttet, tahliye emirlerini asla veremeyecekti. Ertesi sabah 07:59'da, Pelee Dağı'nda patlamalar duyulmaya başladı. Bu, sonun başlangıcıydı.

St. Martinique
(Patlamadan önce ve sonra)

Volkanın püskürttüğü büyük ve siyah dumanın içinde şimşekler çakıyordu. Daha da kötüsü, volkanik gaz ve parçalardan oluşan lav, dağdan aşağı inmeye başladı. Sıcaklığı yedi yüz dereceyi aşan lav, saatte yüz kilometrenin üstünde bir hızla ilerliyordu. Dünyanın kentten duyduğu son söz, St. Pierre telgraf operatörünün Fort-De-France operatörüne saat 08:02'de çektiği "Gidin" mesajıydı. Sadece bir dakika sonra, Pouyer-Quertier gemisindeki bir telsiz operatörü şu mesajı çekti: "Peleee patlaması sonucu St. Pierre yok oldu. Yardım gönderin."

Patlamalarla havaya yükselen atış parçalarından denize doğru gidenlerin bazıları, isabet ettikleri ticaret gemilerinin de yanmasına yol açıyordu.

Kurtarma ekipleri geç kaldılar. Uzaktaki gemiler patlamanın yine Soufriere'de yaşandığını sandıkları için Martinique'i es geçtiler. İngiltere, Japonya, Almanya ve ABD deniz kuvvetleri, tüm yardımları St. Vincent'e gönderdiler. St. Pierre'deki durumun daha beter olduğunun farkında değillerdi.

Büyük patlamanın üzerinden bir dakika bile geçmeden, tüm şehir lavla kaplanmıştı. Bu felaket, yirminci yüzyılın en büyük ve son iki bin yılın ise en büyük üçüncü patlamasıydı. Vali Mouttet ve eşi de dahil olmak üzere, otuz bin kişinin tamamının canlı canlı yandığı tahmin ediliyordu. Ölülerin çoğu çıplak halde bulundu. Giysileri adeta üstlerinde

buharlaşmıştı. Isı o kadar yüksekti ki her türlü cam ve çelik bile erimiş, şehir tamamen yok olmuştu.

Ekipler, arama çalışmalarına başladıklarında, hayatta kalabilen üç kişiye ulaştılar. Bir ev kadını olan Yvette Montferrier, şehrin bir buçuk kilometre dışında, bir hendeg'e sığınarak kurtulmuştu. Ama ancak birkaç saat daha yaşama tutunabilirdi.

Varoşlarda yaşayan bir ayakkabı tamircisi olan Leon Compere-patlama-dan önce, sığınmacılar evini işgal edince, çareyi evinin bodrumuna sığınmakta bulmuştu. Compere-Leandre, her şey bittikten sonra yukarı çıktığında, evinin yok olduğunu ve tüm sığınmacıların da öldüğünü gördü. Bedeninde yanıklar vardı. Kurtarma ekipleri tarafından hastaneye götürüldü ve tedavi edildi. 1936 yılına dek yaşadı. Bu büyük felaketten kurtulan üçüncü kişinin öyküsüyse, inanılır gibi değildi. Beyaz bir Fransız'ı öldürmek suçundan ölüm cezasına çarptırılan bir siyah işçi olan Auguste Ciparis, bir hücreye kapatılmıştı. On dokuz

yaşındaki genç mahkumun vücudunda da, alevler saçan lavdan dolayı yanıklar vardı. Hücresi molozla dolmuştu ve üç gün boyunca kurtarma ekiplerinin gelmesini beklemişti.

Tam da patlamanın yaşandığı 8 Mayıs günü, hakkında verilen idam kararı uygulanacaktı. Ama, cellatları onu götürmeye gelemediler. Ciparis'i ölüme mahkûm edenlerin ve bu kararı uygulayacakların da aralarında bulun-

Bu hücre, yaşanan büyük faciada kenti en korunaklı yapısı olmuş ve bir idam mahkûmunun hayatını kurtarmıştı.

duğu otuz bin kişi yaşamını yitirmişti. Tamamıyla yok olmuş şehir merkezinde kurtulmayı başaran tek kişi, bir idam mahkûmuydu!

Ciparis, yaşamının geri kalanında Barnum&Bailey Sirki'nde gösteri yaparak geçindi. Onu ölümden kurtaran hücresi, yaşamının geri kalanını da sürdürmesini sağlamıştı. Çünkü gösterisi, günlerce hücresinin bir kopyasında kalmaktı... •

sabriyeasir@butundunya.com.tr

4000 yıl önceydi...
21 Haziran, saat tam 12'de,
Syene'de tüm gölgeler yok olmuştu.

İki Sopayla Dünyanın Çevresini Ölçtü

Yazan: Prof. Dr. CARL SAGAN

Yerküremizin küçük bir dünya olduğunun anlaşılması, birçok önemli keşfin yapıldığı Orta Doğu'da aydınlığa kavuşmuştur. Bu keşif, Milattan Önce üçüncü yüzyıl olarak belirlenen bir zamanda, o dönemin en büyük metropolü sayılan Mısır'ın İskenderiye kentinde oldu. Bu kentte, Eratosthenes adında biri yaşıyordu. Çağdaşları arasından kısıkanç bir kişi, ona "Beta" lakabını takmıştı. Beta, Yunan alfabesinin ikinci harfidir. Bu kısıkanç kişi,

Eratosthenes'in dünyada her konuda birinci değil de, birinciden bir geride kaldığını ileri sürdüğü için ona bu takma adı vermişti. Oysa Eratosthenes, her işte "Alfa"ydı, birinciydi. Çağının en önde gelen astronomi bilgini, filozofu, ozanı, tiyatro eleştirmeni ve matematikçisiydi. Yazdığı kitaplar arasında "Astronomi Üzerine" diye bir kitap bulunduğu gibi, bu konuyla hiçbir ilgisi olmayan "Acı Çekmekten Kurtuluş Yolu"

Eratosthenes

adlı bir kitabı da vardı.

Eratosthenes aynı zamanda İskenderiye Kent Kitaplığı'nın da yöneticisiydi. Kütüphanede birgün, papirüs üzerine yazılı kitaplardan birini okurken, Nil Nehri çavlanı dolaylarındaki Syene adlı güney sınır karakolu yakınlarında, yere dikilen sopoların 21 Haziran günü gölge yapmadıklarına ilişkin bir yazıya rastladı. Yaz günlerinin en uzun olduğu gündönümünde, saat öğleye yaklaştıkça, tapınak sütunlarının gölge boyları da kısalıyordu. Tam öğle zamanında ise, hiçbir gölge kalmıyordu. O anda güneşin, derin bir kuyunun dibindeki suya yansıdığı görülebiliyordu. Çünkü o anda güneş, tam tepede oluyordu.

Bu gözlem, başka bir kişi tarafından dikkat çekici bulunmayabilirdi. Sopolar, gölgeler, kuyudaki ışık yansımaları, güneşin konumu gibi günlük olguların, herhangi bir kişi için dikkat çekici ne gibi

özelliği olabilirdi? Fakat Eratosthenes için durum farklıydı. O bir bilgindi ve onun bu olağan günlük olgular üzerinde durması, kişilerin dünya konusundaki görüşlerinin değişmesini sağladı. Eratosthenes, bir bakıma, o güne dek insanların kafasında bulunan dünyayı attı, onun yerine kafalarda, yepyeni bir dünya kurdu.

Eratosthenes, deneye yönelik bir beyinsel yapıya sahipti. Öğrendiği yeni bilgilerden yararlanmak istedi ve İskenderiye'de toprağa dikilen sopoların da 21 Haziran günü öğleye doğru gölgelerinin kısalıp kısalmadığını ve tam öğle zamanında ise gölgelerin tümüyle yok olup olmadıklarını gözleriyle görmek istedi. Fakat İskenderiye'deki durum, Syene'deki durumun aynısı değildi. Burada sopolar, 21 Haziran günü gölge yapıyorlardı. Eratosthenes, kendi kendine şu soruyu sordu:

“Nasıl oluyor da aynı günün aynı

anında Syene’de dikilen bir sopa gölge yapmıyordu da, bir hayli kuzeydeki İskenderiye’de sopaların gölgesi oluyordu?”

Antik Mısır’ın bir haritasını göz önüne getirin ve haritaya aynı uzunlukta iki sopa dikildiğini düşünün. Bunlardan biri İskenderiye, ötekisi de Syene Bölgesi üzerinde olsun. Ve günün belirli bir anında her iki sopa da güneşte hiç gölge yapmıyor diyelim. Bundan, yeryüzünün düz

Nasıl oluyor da aynı günün aynı anında Syene’de dikilen bir sopa gölge yapmıyordu da, bir hayli kuzeydeki İskenderiye’de sopaların gölgesi oluyordu?

Eratosthenes, 800 kilometreyi elliyle çarptığında, yerküremizin çevre ölçüsünü bulmuş oluyordu. Bu sonuç, 40 bin kilometreydi.

olduğu sonucu çıkardı. O zaman, her iki bölgede de güneş, tam tepede olurdu. Güneş ışığı iki sopaya aynı eğim açısıyla düşüyordu. Oysa aynı anda Syene’de hiç gölge yokken, İskenderiye’de önemli sayılacak boyutta gölge vardı. Bu durumda yeryüzünün yuvarlak olduğu yanıttan başka bir çözüm yolu bulunmadığı açıktı.

Eratosthenes bununla da yetinmedi. Herhangi iki bölge arasındaki uzaklık arttığında, yeryüzünün eğimi genişliyor ve gölge boyutları arasındaki fark da büyüyordu.

İki bölgede saptanan gölge boyları arasındaki farka dayanılarak, İskenderiye ile Syene arasındaki uzaklığın, yedi derece olması gerektiğini saptadı: İki ayrı bölgede yere saplanan sopalar yeryüzünün derinliklerine doğru itilebilseydi, birbirleriyle kesiştikleri noktada yedi derecelik bir açı oluşurdu. Yedi derece, yeryüzünün 360 derecelik çevresinin yaklaşık elli de birine eşittir. Eratosthenes, parayla bir adam tuttu ve ona, İskenderiye ile Syene arasındaki uzaklığı ölçtüttü.

Nil Nehri çavlanı dolaylarındaki Syene'den İskenderiye'ye dek yürüyerek bu ölçümü yapan kişi, aradaki uzaklığın bugünün ölçüsüyle 800 kilometre olduğunu saptadı.

Eratosthenes, 800 kilometreyi elliyle çarptığında, yerkürenin çevre ölçüsünü bulmuş oluyordu. Bu sonuç, 40 bin kilometreydi. Eratosthenes doğru yanıtı bulmuştu. Onun kullandığı araç gereç, yalnızca sopalardı. Bir de gözlerini, ayaklarını ve beynini ve... Deney merakını kullanmıştı. Eratosthenes, yerkürenin çevre ölçüsünü, yüzde bir-ikilik hata payıyla bulabilmişti.

Bu buluşunu 4000 yıl önce gerçekleştirdiğine bakıldığında, bu hata payının hiç de önemli olmadığı ortaya çıkmaktadır.

Onu kıskananların kendisine takıtları "Beta" lakabını Eratosthenes, yaşamı boyunca bir kez bile duymamıştı. Çünkü o, her zaman yapacak bir iş buluyor, her zaman deneyler yapıyor, çalışıyordu.

İşte bu çalışmalarından biri onu, üzerinde yaşadığımız gezegenin çevre ölçüsünü sağlam bir temele dayanarak ilk ölçebilen, "Alfa" bir kişi olarak bugün de yaşatmaktadır. •

Çeviri: Reşit Aşçıoğlu, /Altın Kitaplar

DOSTOYEVSKİ

Dostoyevski'nin yaşamını değiştiren olay, kendi idam sahnesiydi.

Dostoyevski çarın baskı döneminde, arkadaşlarıyla bir sohbet grubu kurmuştu. Yakalandı. Yirmi sekiz yaşında idam isteğiyle yargılandı. Mahkemenin sonucunu beklediği gece hücresinden alındı. Ölüm kararı yüzüne karşı okundu. Papaz günah çıkarttırdı. Gözleri kapalı olarak bir direğe bağlanıp, müfreze karşısına geçirildi.

"Ateş" emrini beklerken gerçek karar bildirildi kendisine...

Aslında mahkeme 8 yıl hapis vermiş, çar bunu 4 yıla indirmişti; ama ona ders olsun diye böyle bir gösteri planlanmıştı.

Böylece "ölüm"le tanıştı; oysa bu sefil oyunda asıl keşfettiği şey, "yaşam"dı.

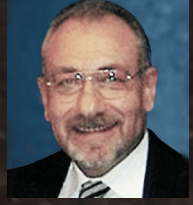
Stefan Zweig'a göre Dostoyevski'nin yaralı parmaklarından zincirleri çıkardıkları zaman sağlığı bozulmuş, ünü uçup gitmişti, ama kırık dökük bedeninden her zamankinden daha parlak fışkıran tek şey vardı: Yaşama sevinci...

Durumu en iyi anlatan tümce Nietzsche'nindir:

"Yaşamı kaybetmenin kıyasına yaklaşanlar, onu daha iyi tanırılar." •

Gönderi: SABAHAT ÖNEN

Aphrodite

Güzellik ve aşk tanrıçası

Bodrum'un güneyinde, Datça Yarımadasının en ucunda yer alan Knidos, bölgedeki en önemli antik kentlerden biridir. Tekir Burnu'nda yeniden inşa edilen Knidos kenti, konumu nedeniyle çok önemli bir liman kentiydi. Kısa zamanda iki limanlı kent olarak ün kazandı. Antik çağlarda kare yelkenli ve sadece rüzgârı arkadan aldıkları zaman hareket edebilen gemiler için, her zaman kuzey ve kuzeybatı rüzgârlarının estiği bu bölgede Knidos limanı son derece önemliydi.

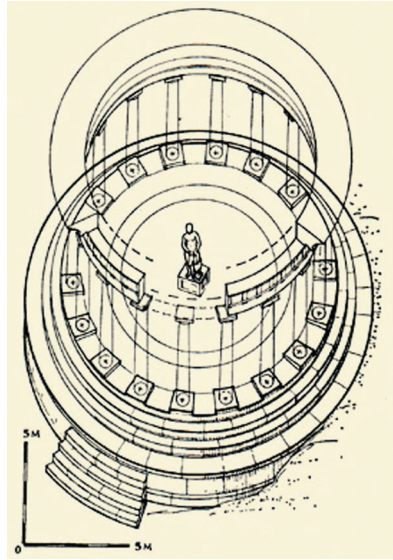
Knidos yerleşimi

Kuzeye gitmeye çalışan gemiler, Knidos'un limanına sığınıp uygun zaman ve uygun rüzgârları beklemek zorundaydılar. Günümüzde yerel halkın "rüzgârın dağıldığı yer" olarak tanımladıkları Knidos limanlarının girişindeki deniz dibinde yatan binlerce amfora batığı, bu limanlara sığmıyacağı çalışırken batan veya yükünü boşaltırken sorunlar yaşayan gemicilerin dramını anlatır.

Knidos, ünlü şehir plancısı Hipodamos'un şehir planlamasına uygun bir şekilde, birbirini doğu-batı yönünde ve kuzey-güney yönünde dik kesen caddelerin meydana getirdiği bir plana uygun inşa edildi. Burada evler, tapınaklar ve Knidos'un görkemli yapıları yükseldi. Dik yamaçlar birçok basamaklı sokak ve caddenin inşa edilmesine neden oldu. Önceden ada olan Deveboynu, ana kıtaya bağlandı ve iki tane yapay liman inşa edildi.

Bu yeni şehir planlaması ile inşa edilen birçok tapınak ve kutsal alan, çok sayıda heykelin de yapılmasını gerekli kılıyordu. Aynı dönemde yaşayan ve Anadolu'da başka yapıların

Aphrodite tapınak planı

süslenmesinde de çalışan Bryaksis, Scopas ve Praksiteles gibi ünlü heykeltıraşlar, Knidos'da da karşımıza çıkarlar. Bu ünlü heykeltıraşlar şehrin tapınakları için heykeller yonttular.

Bu heykellerden en ünlüsü ise, Praksiteles'in yaptığı doğal ölçülerde çıplak Afrodit heykeli idi.

Aphrodite Güzellik ve aşk tanrıçası (Latincesi Venüs) Amerikalı Prof. Iris Love, 1969 yılı kazılarında bulundu. Bu coğrafyada aradığı

Aphrodite Tapınağı idi. Çalışmaları sonunda hedefine ulaşmış oldu. Ortaya çıkardığı yuvarlak tapınağın çapı 17,30 m. dir ve 18 sütun tapınağı çevreler. Doğusunda dört basamakla

Aphrodite tapınak kaidesi

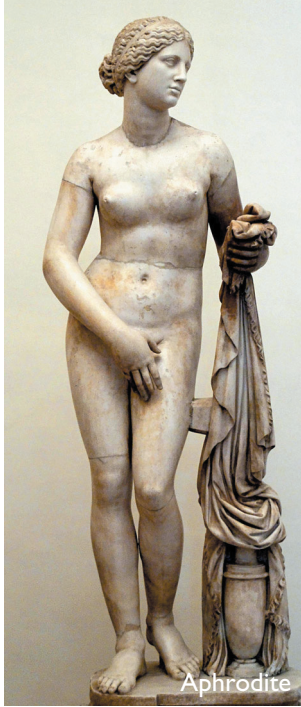
çıkılan girişi ve dörtgen planlı altarı yer alır. Batısında ve doğusunda, son yıllarda bir takım odalar ortaya çıkarıldı. Bunların tapınak hazinesinin korunduğu odalar, rahip ve misafir odaları olduğu tahmin ediliyor. Yapılan kazılarda bir Omphalos taşı ve Dionysos yazıtı ele geçti.

Ülkenin her yanından gelen 20 bin kişi plaja toplanmıştı. (MÖ. IV YY.) Rahibe Phryne ağır ağır dalgalara doğru ilerledi. Kuşağını çözdü. İç çamaşırları dahil giysilerini teker teker çıkarıp kumsala attı. Saçlarını açık omuzlarına dağıttı ve denize girdi. Seyredenler arasında bulunan ünlü heykeltıraş Praksiteles, bu ola-

ğanüstü güzellik karşısında büyüledi. Bu rahibe, Aphrodite'nin ta kendisiydi. Ve kararını verdi. Bu güzelliği ölümsüz kılacaktı."

Praksiteles'in Paros mermerinden yaptığı Aphrodite heykelini Knidos-

lular satın alarak, günümüzde yalnızca kaidesi kalabilmiş olan yuvarlak kaideli tapınağa yerleştirdiler. Tapınakta heykelin görülebilmesi için iki yönde kapısı vardı. Böylece heykel hem önden, hem arkadan izlenebiliyordu. Knidos Aphrodite'in bir eli mahremiyetini kaparken, diğer eli havlu tutuyordu. Yani çıplık, banyodan ya da denizden yeni çıkmış olarak tasvir edilmiş. Antik dönemde yapılmış ilk çıplak kadın heykeldir. O tarihe kadar yalnız erkek heykelleri çıplak yapıyordu. Dünyanın en güzel

eseri kabul edilir. Denizcilere şans getirdiğine inanılırdı. Tanrıçaya, evlenecek olanlar bir çift kumru hediye ederlerdi. Plinius'un dediğine göre, pek çok insan sırf bu heykeli görebilmek için Knidos'a gitmişti. Bithynia kralı Nikomedes, heykele karşılık, bütün borçlarını ödemeyi önermiş ama Knidoslular bu teklifi reddetmişlerdir.

Aphrodite figürlü paralar

Knidoslular heykeli tanrıçanın tapınağına yerleştirdiler. Çok kısa sürede tapınağın ve heykelin ünü bütün antik dünyaya yayıldı. Herkes bu ünlü heykeli görebilmek için Knidos'a koştu. Bir-

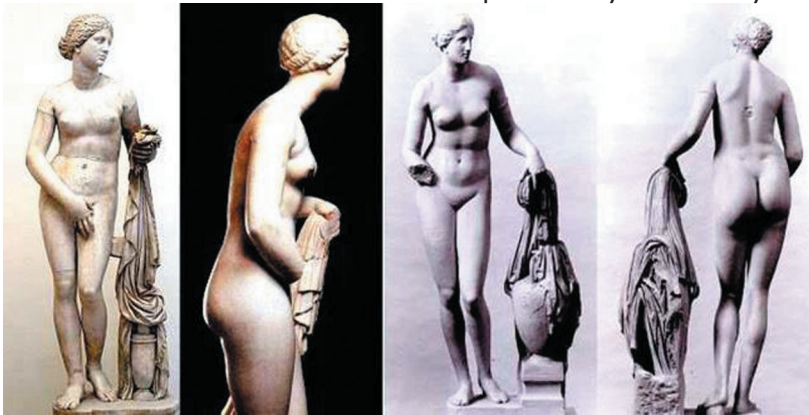
çok tanrının saygı gördüğü Knidosta şüphesiz Afrodit rakipsizdi. Tanrıçanın tasvirine M.Ö 5. yüzyıldan Roma Dönemine kadar basılan paraların çoğunun üzerinde rastlanır. Tanrıçanın ismi önündeki "Euploia" lakabı, "denizden gelen kadın" anlamındadır.

Afrodit tapınağı, alışa gelmiş dikdörtgen planlı tapınaklardan değişik olup yuvarlak planlı idi. Bu tip

yuvarlak tapınakların Grekler tarafından fazla kullanılmadığını, ama Romalıların bu tapınak tipine oldukça rağbet ettiklerini düşünürsek, Knidos'daki tapınak oldukça önem kazanır. Plinyus gibi bazı antik çağ yazarları, tapınak

çevresinin açık olduğunu yazarlar. Tapınağın keşfinden sonra şüphesiz en büyük çaba Praksitelesin ünlü Afrodit heykelinin bulunması için harlandı. Antik yazarların dünyanın en güzel heykellerinden biri olarak övdüğü bu heykel hakkında bilgiyi, heyke-

Aphrodite heykelinin dört yönü

Knidos genel görünüm

lin Roma döneminde yapılan birçok sayıdaki kopyası verir. Roma döneminde soylarının Troia'dan kaçan Afroditin oğlu Aeneas nedeniyle Troia'dan ve tanrıça Afroditen geldiğine inanan Romalılar, özellikle Julius Sezar zamanında tanrıçanın kutsal şehirleri Afrodisias, Troia ve Knidos'a özel ilgi gösterdiler. Afrodit heykellerinin birçok kopyası yapıldı. Bu kopyalardan bilinen en ünlü iki tanesi Medici ve Capitoline Venüsleridir.

Knidos en önemli özelliğini tanrıça Afrodit'ten alıyordu. Yeni şehirlerinde ilk inşa ettikleri yapılardan biri yuvarlak planlı Afrodit tapınağı idi. Knidos Afrodit denizcileri koruyan bir tanrıçaydı. Bu tarihte bilinen en eski ve serbest duran çıplak kadın heykelidir. Burada ünlü heykeltıraşın metresi Phryne'

yi model olarak kullandığı rivayet edilir.

1967 yılında başlayan ve Long Island Üniversitesi'nden Prof. Iris Love tarafından kazılan Knidos'ta 1969 yılında yuvarlak bir yapı, Afrodit tapınağı olarak tanımlandı. Bu tapınağın tanımlanmasında Praksiteles ve Afrodit isimlerinin ilk harflerinin içeren bir kitabenin büyük katkısı oldu. Tapınak yuvarlak planlı

olup, çevresinde 18 adet Dor sütunu vardı. Tapınak 3 basamaklıydı ve bir podyum üzerinde yükseliyordu. Ana girişin karşısında ise kare planlı bir altar olduğu biliniyor.

Burada karşımıza çıkan tiyatrolar, şehrin zenginliği ve nüfusu hakkında bize bilgi verir. Tiyatrolardan birincisi, hemen ticari limanın yanı başında yer alır. Basamakları temizlenen tiyatrodan yaklaşık 35 oturma sırası gözümüze

Amfitiyatro

çarpar. Tiyatroya yandan kemerli girişlerle girilir. Odeon, Bouleterion Demeter ve Persopone kutsal mahalli, yine Sir Charles Newton'un kazdığı bu kutsal alan, şehrin Doğu tarafında yer alır.

Kazılar sırasında bulunan ünlü Demeter heykeli günümüzde British Museum'dadır. Şehir duvarları dışında şehrin Doğu tarafında yer alan ve Anadolu'daki en korunmuş mezarlıklardan birisi olan Knidos Nekropolü ilginç mezar anıtları ile ilgi çeker. Aslanlı Mezar, Newton tarafından kazılan ve mezarın tepesinde yer alan aslan heykeli nedeni bu adla anılan mezardır. Newton tarafından İngiltere'ye götürülmüştür.

16 yüzyılda yaşayan ünlü Türk denizcisi Piri Reis, Knidos'un yer aldığı Tekir Burnu'na Hıristiyanların "Kavi Trio" dediklerini ve tehlikeli

bir yer olduğunu anlatır. Şehrin kible tarafındaki binalardan bahseder.

Knidos da, Anadolu'da kıyıda yer alan birçok antik liman kentinin kaderini paylaşır. Yeni binaların yapımı için taş, mermer, yapı malzemesi ihtiyacı içinde olanlar bu kıyı kentlerini yağmaladılar. Buradan 1830'lu yıllarda Mısır Hıdivi Mehmet Ali Paşa'nın Mısırda yapılan yeni sarayı için gemiler dolusu mermer ve taş alındı.

Çok geçmeden Osmanlı gemileri bu defa Dolmabahçe Sarayı yapımı için tekrar Knidos'ta idi. Bu yağmalama özellikle kıyından başlayarak tepelere doğru yayıldı. 1812 yılında İngiliz Diletanti heyeti de Knidos'ta kazılar yaparak birçok önemli eseri yurt dışına götürdü. •

cetininimir@butundunya.com.tr

Ann Landers

Köşeyazarı Ann Landers bir yazısında şöyle der:

"İnsanoğluna en çok yarayacak bir öğütte bulunmam istenseydi, şöyle derdim:

'Sorunları, yaşamın önlenemez bir parçası olarak kabullenin. Bir sorunla karşılaştığınızda başınızı dik tutun, dikin gözlerinizi ona, 'Ben senden daha görkemliyim. Baş edemezsin benle!' diye haykırın.

Başka bir deyişle, sorunlara karşı yürekli ve yaratıcı olun. Karşılaşabileceğiniz bir sorundan

daha 'büyük' olabileceğinizi düşündünüz mü hiç? Kendinizi, korktuğunuz ya da çözümsüz kaldığınız bir anda batağa düşmüş gibi hissederseniz, tepki göstermenizin zamanı gelmiştir.

Artık harekete geçme, yazgınızı değiştirme zamanıdır. Sorunlarınızdan büyük olduğunuzda, onlar size zarar veremez."

Gönderi:SABAHAT ÖNEN

Tom Amca'nın KULÜBESİ

Evde oturmuş televizyonda haberleri izliyordum. Amerika Birleşik Devletleri'nin ilk siyah devlet başkanı Barack Hussein Obama'nın her ne olursa olsun Suriye'yi vuracağı haberi, beni alıp gerilere, Tom Amca'nın Kulübesi'ni okuduğum çocukluk yıllarıma götürüverdi. Dünya edebiyatının klasikleri arasında önemli bir yeri olan bu romanı okuyunca öğrenmiştim Amerika Birleşik Devletleri'ndeki siyahların dört yüz küsur yıl köle olarak neler çektiklerini. Bu kitabı okuduğumda Amerika Birleşik Devletleri'nde kölelik kalkalı yaklaşık ya doksan yıl olmuş ya da olmak üzereydi. Ama siyahlar ile beyazlar arasındaki ayırım bütün şiddeti ile devam ediyordu. Siyahlar, beyazlarla aynı otobüste seyahat edemiyor; aynı okullara gidemiyor, aynı lokantalarda yemek yiyemiyorlardı.

Obama'nın Suriye'yi vuracağı haberi, beni Tom Amca'nın Kulübesi'ni okuduğum çocukluk yıllarıma götürüverdi.

Sonra, Kölelikten Kurtuluş adlı kitabı anımsadım. Booker T. Washington'ın yaşam öyküsünü anlattığı bu kitabı okuduğumda da her halde orta okul son sınıftaydım. 1856 yılında Virginia'daki bir çiftlikte köle olarak doğmuş Booker T. Washington. Annesi hiçbir zaman adını açıklamadığı için bir beyaz olan babasını hiç tanımamış. Küçük bir çocukken okula git-

mek için her gün kilometrelerce yol yürümüş. Gençlik yıllarında da her türlü engeli aşmış, inanılması zor güçlüklerle göğüs gererek üniversiteyi bitirmeyi başarmış. Bir yazar ve eğitimci olarak Amerika Birleşik Devletleri'nin toplumsal ve siyasal yaşamında son derece önemli bir rol oynamış...

Onca çile çekmiş bir insan kölelikten gerçek kurtuluş savaşında (!) daima barışçı bir yol izlemiş ve şiddeti reddetmiş.

19. yüz yılın ikinci yarısında İncil'den sonra en çok basılan ve en çok satılan kitap olmuş Harriet Beecher Stowe'un Tom Amcanın Kulübesi. 1852 yılında yayımlandığında da Amerika Birleşik Devletleri epeyce karışmış. İç Savaştan sonra da -1865 yılında- köleliğin kaldırılmasında önemli bir etken olmuş. Bu kitabın yayımlanmasından dört yıl sonra doğmuş Booker T. Washington. Okuma yazmayı öğrendiğinde de -okumamış olabileceği düşünülmemeyeceğine göre- bu kitaptan oldukça etkilenmiş. Çünkü tüm yaşamı boyunca siyahların haklarını elde edebilmeleri için sürdürdüğü mücadelede Tom Amca'nın barışçı ve uysal kişiliğinin izleri açıkça görülmekte. Onca çile çekmiş ve horlanmış bir insan kölelikten gerçek kurtuluş -siyahların beyazlarla eşit vatandaş olmaları- savaşında (!) daima barışçı bir yol izlemiş ve şiddeti daima reddetmiş. Bunda küçükken okuduğu Tom Amca'nın Kulübesi'nin de etkisi olsa gerek.

Bütün bunlar aklımdan geçer, bir yandan da Barack Hussein Obama'yı izlerken birden Martin Luther King'in yüzü beliriverdi gözlerimin önünde. "I Have a Dream / Bir Hayalim Var" diyordu. Bir Hayalim Var... Siyah Amerikalıların da Birleşik Devletleri'nin diğer vatandaşları gibi

gerçek eşit yurttaşlar olmasıydı hayali... Siyah ve beyaz çocukların el ele tutuşarak aynı okullara gidebildikleri, aynı sınıflarda, aynı sıralarda yan yana oturabildikleri, birlikte oyun oynayabildikleri; dört çocuğunun derilerinin rengi ile değil de kişilikleri ile yargılanacağı bir ülkede yaşayacakları bir gelecekti diye sözünü ettiği.

Ne yazık ki o günleri görmeden -1968 yılında- bir suikast sonucu öl-

Booker T. Washington

Martin Luther King

dürüldü.

Marthin Luther King'in bu ünlü söylevini* ellinci yıldönümü nedeniyle birkaç gün önce izleyip dinlemiştim. O da Booker T. Washington gibi şiddete karşı, barışçı ve uysal biriydi. Vietnam savaşına karşı çıkanların en

olsa gerek. Tom Amca'nın Kulübesi'nden hemen bir çırpıda bir örnek veremem ama Kölelikten Kurtuluş'tan -Booker T. Washington'dan- nedeni etkilediği son derece açık:

“...Eğer sizden sokakları süpürmeniz istenirse Micheangelo'nun resim yaptığı, Beethoven'ın beste yaptığı

Martin Luther King de

Tom Amca'nın Kulübesi ile Kölelikten Kurtuluş adlı kitaplardan oldukça etkilenmiş olsa gerek.

önde gelenlerindendi. “Beyond Vietnam: A Time to Break Silence / Vietnam'ın Ötesi: Sessizliği Bozmanın Zamanı” başlıklı söylevinde Amerika'yı, Vietnam'ı bir Amerikan kolonisine dönüştürmeyi amaçlamakla, şiddeti teşvik eden ve destekleyen bir devlet olmakla suçlamıştı.

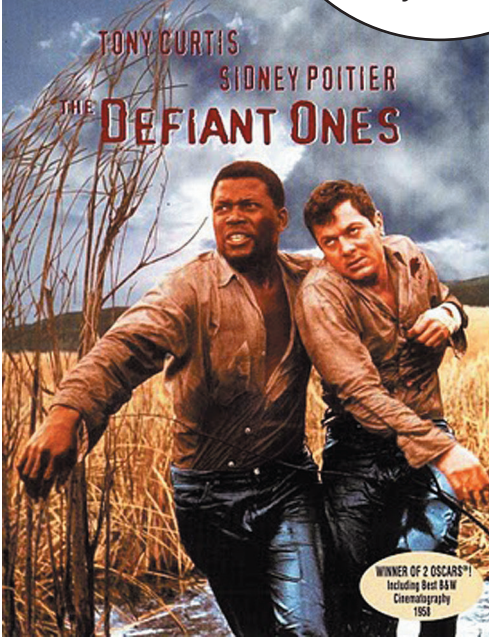
Martin Luther King de Tom Amca'nın Kulübesi ile Kölelikten Kurtuluş adlı kitaplardan oldukça etkilenmiş

veya Shakespeare'in şiir yazdığı gibi süpürün... O kadar güzel süpürülünler ki gökteki, ve yerdeki herkes durup burada dünyanın en iyi çöpçüsü yaşıyormuş desin...” Böyle diyor ünlü söylevinde. Beyazlarla eşit vatandaşlık mücadelesinde aynen küçük Booker T. Washington'ın kendisini okula kabul etmeyen okul müdürüne davrandığı gibi davranılmasını öğütüyor.

Kısaca özetleyecek olursak, Barack Hussein Obama'nın Amerika Birleşik Devletleri Başkanlığı koltuğuna oturmasının/ oturabilmesinin ardında yaklaşık iki yüz elli yıl sürmüş bir geçmiş var. Bu iki yüz elli yıllık mücadelede edebiyatın yanı sıra 7. Sanat olarak tanımlanan sinemanın da son derece önemli bir katkısı var. Sinemanın icadı ile ırk ayırımından kaynaklanan sorunlar da Amerikan toplumunun yansması olarak Hollywood yapımlarında ele alınıp irdelenmeye başlanmış. Benim geçmişte izlediğim, beyazlar ile siyahların birlikte yaşa-

maya mahkûm olduklarını en iyi anlatan filmlerden biri Tony Curtis ile Sidney Poitier'ın başrollerini paylaştıkları Stanley Kramer'in yönettiği ülkemizde "Kader Bağlayınca" adı ile gösterime giren "The Defiant Ones." Birbirleri ile kavgalı, biri beyaz biri siyah, birbirlerine -kollarından-zincirle bağlanmış iki mahkûmun başka bir cezaevine nakledilirken firar edişini anlatan 1958 yapımı bu film, sanırım bu konuda yapılmış ilk çarpıcı örneklerden biri.

Sinemanın icadı ile ırk ayırımından kaynaklanan sorunlar da Hollywood yapımlarında ele alınıp irdelenmeye başlanmış.

Tony Curtis ile Sidney Poitier'ın baş rollerini paylaştığı Defiant Ones filminin afişi

Amerika Birleşik Devletleri'nin siyah bir başkanı olabileceği varsayımı ilk kez 1933 yılında beyaz perdeye yansıtılmıştır. Sammy Davis Jr. beyaz perdedeki ilk siyah ABD Başkanı rolünü yedi yaşında bir çocukken oynadığı "Rufus Jones for President / Başkan Adayı Rufus Jones" adlı filmde üstlenmiş. Film, hem müzikal, hem komedi, hem de oldukça kısa süreli. Süresi 21 dakika... Çünkü öyle pek kolay bir iş değil sinema filminde de olsa yedi yaşındaki bir siyah çocuğu başkanlık koltuğuna oturtmak. Olsa olsa şakacıktan, gerçeğe olmayan bir yapımda olur. Çünkü 1941 yılında

çekilen, baş rollerini Mickey Rooney ile Judy Garland'ın paylaştığı "Babes on Broadway / Yavrular Broadway'-de" adlı müzikal filmde siyah başkandan ancak bir şarkının sözleri içinde söz edilebilmiş.

O günlerden bu güne köprülerin altından epeyce su geçti. ABD başkanı rolünü siyahların üstlendiği çok sayıda film, televizyon dizisi çekildi. Eğer bir yenisi eklenmez ise bu yıl yapımı gerçekleşen "White House Down / Beyaz Saray Düştü" bunların sonuncusu. Ama Barack Hussein Obama'nın Amerika Birleşik Devletleri Başkanı olması filmlerdeki kadar kolay olmadı. Önce Colin Powell'ı gördük en üst düzey siyah yönetici - genel kurmay başkanı ve savunma bakanı olarak, sonra da Condoleezza

Rice oturdu ABD Dışişleri Bakanlığı koltuğuna. Colin Powell'ın Genel Kurmay Başkanlığına atanmasından sekiz yıl sonra aday olabildi Barack Hussein Obama Amerika Birleşik Devletleri Başkanlığına. İkinci kez seçilmeyi de başardı.

Obama'nın açıklamasını ve Suriye ile ilgili haberleri izlerken bir yandan bunları düşünüyordum. Bir yandan da acaba Tom Amca'nın Kulübesi'ni, Kölelikten Kurtuluşu okudu mu; o yıllarda üç yaşında olduğu için dinleyip anlaması mümkün olmayan Martin Luther King'in ünlü söylevini sonraki yıllarda izleyip dinledi mi; en az onlar kadar -çünkü o bir başkan-barışçı olabilmeyi başarabilecek mi soruları kurcalıyordu aklımı...•

tekinozertem@butundunya.com.tr

* Washington, 28 Ağustos 1963

Martin Luther King'in Sözleri

Bir yerdeki haksızlık, adalet için her yerde tehlikedir.

Kuşlar gibi uçmayı, balıklar gibi yüzmeyi öğrendik, ancak kardeşçe yaşamayı unuttuk.

Bir insanın uğruna öleceği bir şeyi yoksa, yaşamaya da hakkı yoktur.

Yaşamımız önem verdiğimiz olaylara karşı sessiz kaldığımız gün son bulmaya başlar.

Sevgisiz inancın hiçbir değeri yoktur.

İnsanlar genellikle birbirlerinden nefret ederler çünkü birbirlerinden korkarlar; birbirlerinden korkarlar çünkü birbirlerini tanımazlar; birbirlerini tanımazlar çünkü iletişim kurmazlar; iletişim kurmazlar çünkü sınıflara ayrılmışlardır.

İlk Dersimiz Türkçe

Bu ay köşemizi dilimizde yer etmiş yabancı sözcüklerin karşılıklarına ayırdık. Bilginizi sınavın.

- 1 Protez (Fr.)**
a-Dirençli
b-Takma, ilişme
c-Açık göz
d-Çözümleme
- 2 Reflektif (Fr.)**
a-Kırık çizgi
b-Yansıtıcı
c-Bilimsel söz
d-Niteliksiz
- 3 Paparazzi (İta.)**
a-Olay fotocu
b-Sırnaşık
c-Coşku hali
d-Basit, bayağı
- 4 Navigatör (Fr.)**
a-Bağımsız ülke
b-Nota işareti
c-Bölüntü, hizip
d-Yönleyici
- 5 Klon (İng.)**
a-Yapay reçine
b-Eşitlemek
c-Kopyalama
d-Eksiltmek
- 6 Figürasyon (Fr.)**
a-Çok karışık
b-Biçimleme
c-Kavrayış
d-İntihal
- 7 Charter (Lat.)**
a-Dolmuş uçak
b-Pilot
c-Uçuş kartı
d-Tarama kumaş
- 8 Hijyen (Fr.)**
a-Sağlığa uygunluk
b-Ayrıntı
c-Mütenazır
d-Cici, sevimli
- 9 Metraj (Fr.)**
a-İleti
b-Şerit perde
c-Kümeleşim
d-Uzunluk
- 10 Oditoryum (Fr.)**
a-Bir element
b-Kuşatma
c-Yörekent
d-Dinleme salonu
- 11 Pesimizm (Fr.)**
a-Palavra atan
b-İlişim, bağlantı
c-Kötümserlik
d-Halk egemenliği
- 12 Strapless (İng.)**
a-Askısız
b-Moda yaratan
c-Göz uyumu
d-Duş kabini
- 13 Türbülans (Fr.)**
a-Eğlence yeri
b-Hava burgacı
c-Gidişgeliş
d-Bir gezegen
- 14 Süpervizör (Fr.)**
a-Bilgi çarpıtma
b-İyimser
c-Üst denetçi
d-Nicelik
- 15 Planton (Fr.)**
a-Çivileme
b-Biçimsel
c-Emir eri
d-Değişim

Gezdikçe Gördükçe
İzlen Şen Toker

R

Tauber nehrindeki kırmızı kale:

Rothenburg ob der Tauber

Güneş, ay, yağmur bulutları ve rüzgarın
Rothenburg'da buluşmak için sözleştiği
gün, ben de oradaydım.

Almanya'nın "Rothenburg ob der Tauber" kentine vardığımda güneş hepimizden önce gelmişti. Sabah saatlerinde St. Jakob's Kilisesi'nin görkemli kulelerini aydınlatmış; pencerelerinden içeri süzülüp, duvarları çok özel bir ışıkla boyamıştı. Kilise, henüz mihrap bölümündeki Tilman Riemenschneider'in Kutsal Kan yapıtını görmeye gelen ziyaretçilerle dolmamıştı. Güneş, ülkenin en iyi korunmuş Ortaçağ kentinin

üzerinde yavaş yavaş yükselirken, evlerin pencereleri önündeki çiçekler de canlanıyordu. Binaların duvarlarındaki süslü yazılar, kapıların üzerine asılmış tabelalar yavaşça belirginleşiyordu. Kentin en eski kilisesi

olan Franciscan Kilisesi'nin çanları çalarken, Marktplatz meydanı yavaş yavaş kalabalıklaşmaya başladı. Meydandaki Belediye Binası kulesi, Rothenburg'u tepeden görmek için 241 basamak çıkmaya hazır olanlara kapılarını açtı.

Ben Marktplatz meydanını kentin en çok fotoğraf çekilen yeri olan Plönlein (Küçük Meydan)'a bağlayan Schmiedgasse sokağında yürürken, kalabalık da giderek artıyor. 960 yılında ilk yerleşimin başladığı, 1400 yılında 6000 kişilik nüfusuyla imparatorluğun en büyük kentlerinden biri olan Rothenburg artık binlerce turisti ağırlıyor. Beyaz, mavi, pembe, yeşil gibi farklı renklerde, ahşap kütüklerle yapılmış, Gotik, Rönesans ve Barok tarzlarda her biri diğerinden farklı, ama uyum içindeki binalar, sokaklar, kuleler ve çeşmelerle bütünleşen kentin tarihi dokusu kanunlarla

korunuyor. Burası o kadar bakımlı, güzel ve sevimli bir yer ki, özenle korunuyor olmasına mutlu oluyorum. Rathaus, Marienapotheke, Baumeisterhaus, Gerlachschieme (Old Forge), Feuerleinserker, Hegereiterhaus, Ratstrinkstube, Jagstheimhaus ve Rossmühle kentin tarihi bölümündeki farklı ve güzel binalardan yalnızca bazıları...

Önüden geçtiğim bir pastanenin camlı vitrinine buraya özgü çeşit çeşit Schneeballe dizilmiş. Gerçekten de adı gibi kartopuna benzeyen ve kura-biye hamurundan yapılan bu tatlının şeker, tarçın, çikolata, karamel, fındık, Hindistan cevizi, badem ezmeli gibi bir çok farklı çeşidi yapıyor.

Yağmur bulutları kente geldiğinde, gölgeler önce koyu kırmızı kiremitli dik çatılara ve çatıları bir örtüymüş gibi kaldırıp, içeriden dışarıya bakan çatı katı pencerelerine düşüyor. Sonra yağmur damlaları bir zamanlar kralların, imparatorların ve hacıların yürüdüğü parke taşlı dar sokakları ıslatıyor. Yağmur arttıkça, hazırlıksız yakalanan insanlar sokakları boşaltıp, müzeleri dolduruyor.

Eski bir manastır binasındaki İmparatorluk Kent Müzesi'nde sergilenen mutfak, seramikler ve araçlarla Ortaçağdaki günlük yaşam anlatılıyor. Avrupa'nın en büyüğü olan Ortaçağ Suç Müzesi'nde, ürkütücü işkence aletleri sergilenerek, işkence yöntemleri anlatılıyor. 1270 yılında yapılan Tarihi Rothenburg Zanaatkar Evi'nin orijinal eşyalarla dolu 11 odası Ortaçağ'daki zanaatkarların yaşamından

Plönlein

izlerle dolu. Müzenin alçak tavanlı odalarında fiçici, örücü, ayakkabıcı, çömlekçi, tenekeci, sepetçi, sabuncu gibi ustaların yaşamı anlatılıyor. Alman Noel Müzesi'nde Noel'in tarihi, gelenekleri ve dekorasyonları sergilenirken; Bebek ve Oyuncak Müzesi'ndeki yüzlerce bebek ve çeşitli oyuncaklar 200 yıllık bir oyuncak tarihini özetliyor.

Rothenburg'da her mevsim farklı bir aktivite oluyor. Ağustos ayı ortasında sergilenen Sylvaner'den Buz Şarabı'na, farklı şaraplarla kent bir şarap sergi alanına dönüşüyor. Eylül ayı başındaki Reichsstadt-Festtage (İmparatorluk Kent Festivali)'de şövalye, asker, köylü kostümleriyle Rothenburg tekrar Ortaçağ'a gidiyor

sanki; tiyatro, müzik ve havai fişek gösterileri yapıyor. Nisan-Mayıs ve Eylül aylarında, Marktplatz meydanı Schafertanz (Çobanların Dansı)'a sahne oluyor. Kışın ülkenin en eski ve en güzel Noel pazarlarından biri olan 500 yaşındaki Reiterlesmarkt burada kuruluyor.

Yağmur durup, kısa bir süre sonra güneş yeniden görüldüğünde ıslak sokaklar hızla kurumaya başlıyor. Gün batımı öncesi kenti çevreleyen duvarlar üzerinde yürümek için ideal bir zaman. St.Wolfgang Kilisesi yanındaki Klingen Kapısı'ndan yukarı çıkarak duvarın üzerinde yürümeye başlıyorum. Tarihi kenti çevreleyen yaklaşık 2,5 km. uzunluğundaki bu duvarlarda yürümek, ken-

tin Ortaçağ mimarisini farklı açılardan görmemi sağlıyor. Birbirine yaslanmış dizi dizi evler; kırmızı kiremitli farklı boylardaki çatılar; pencereleri, bahçeleri süsleyen çiçekler çok güzel görünüyor. Kente girişi sağlayan farklı kapılardan geçiyorum, önce Galgen Kapısı, sonra bir giriş kulübesi, bekçi evi ve gözetleme kulesi olan Röder Kapısı. 2 iç avlusu ve 7 giriş kapısı olan Spitalhof burç duvarındaki yazıda şöyle diyor: "İçeri girenlere Huzur, dışarı çıkanlara Veda".

Bir sonraki kapı olan Kobolzell Kapısı'ndan aşağı inerken güneş dağın arkasından batmaya hazırlanıyor. Tarihi kentin Tauber nehrine bakan yamacına sıralanmış üzüm bağlarının arasındaki patikadan Kale Bahçesi'ne yürüyorum. Kente adını veren kale 1356'daki depremlerle yıkılınca yerine bu bahçe yapılmış. Kale Kapısı'ndan da girilebilen ve nehre doğru uzanan bahçeden Rothenburg'un bir bölümü, üzüm bağları, Çift Köprü ve 900 yıldır bağcılık yapılan Tauber vadisi görülüyor.

Güneş dağa iyice yaklaşırken yağmur bulutlarıyla buluştuğunda rüzgar da geliyor. Ağaçlar sallanarak şarkı söylemeye başlıyor sanki. Dalından kopan yapraklar yerdekilerle birlikte havalanıp, etrafta uçuşuyor. Güneş gitmeden ay da yetişiyor buluşmaya. Kısa bir süre sonra ay ve yağmur bulutları, güneş ve rüzgarı uğurluyor. Çatılardaki kiremitler, yerdeki yapraklar ve sokaklar yeniden yağmur damlalarıyla ıslanıyor...•

izlensen@butundunya.com.tr

Röder Kapısı

Kim Kimdi?

Dünyamızda
iz bırakmış ünlüler
ve kısa yaşam
öyküleri...

Yazan: SABRIYE AŞIR

Bu delikanlı, çocukluk yıllarında sürekli ikizi olan kız kardeşiyle kavga ettiği için, daha ilkokuldayken yatılı okula gönderildi. Ailesiyle aynı kentte yatılı okumayı bir türlü benimseyemese de, iyi bir öğrenci oldu. Hep, bir futbolcu olmanın hayalini kurdu. Daha 10 ya-

şındayken, klasik müzik dinliyor, şiir yazıyordu. Üniversite eğitimini ise İngiltere’de sürdürdü. İlk kitabını, oğlunun gönderdiği şiirleri beğenen babası bastırdı. Ülkeye dönünce, gazetecilik ve çevirmenlik yaptı. Che Guevara ve Mao’dan çeviriler yaptığı gerekçesiyle 15 yıl hapse mahkûm oldu.

Şiir yazmayı hiç bırakmadı, 18 kitap yayımladı. Mizah dili ve söz oyunları, Türk şiirine yepyeni bir boyut kazandırdı. Hepsini bitirmeden ölmek istemediği Shakespeare çevirilerinin yanı sıra, Lorca ve Brecht’in eserlerini de Türkçe’ye kazandırdı. Sözü sakıncmazlığı, boyun eğmezliği ve elbette yazdıklarıyla iz bırakan

bu 'muhalif bilge', şair **Can Yücel**' di...

Bu **Amerikalı** genç kızın dünyaya gelmesinden çok kısa süre sonra, anne ve babası boşandılar. Dansçı olmanın hayaliyle büyüyen küçük kız, annesini de 15 yaşındayken kaybedince büsbütün yalnız kaldı. Öğrencilik yılları zorluklar içinde geçti. Hatta bir süre

evsiz kaldı. 17'sindeyken bir tiyatro ile anlaştı ve ilk sahne deneyimini yaşadı. Ardından, bir orkestrayla turnelere çıktı.

Daha sonra müzik kariyerine tek başına devam eden sanatçı, 8 şarkı kitabı ve 200'e yakın albüm yaptı. Doğaçlamalarda bir trompet gibi kullanabildiği büyüleyici sesiyle, dünya çapında ismini duyurdu. Albümleri, 40 milyonun üzerinde sattı. Başarısını 13 Grammy ödülüyle de taçlandırdı. Aldığı en büyük ödül ise, çocukların bile kendisine 'Caz anne' diye seslenmesi olmalıydı.

Gelmiş geçmiş en önemli kadın caz vokalistlerinden biri olan bu kadın, 'Cazın Kraliçesi' **Ella Fitzgerald**...

Gülümseyen bu çocuk, yoksul bir ailede ve ilgiden uzak büyüdü. Annesi ve babası o daha dokuz yaşındayken boşandılar ve annesi o 16 yaşındayken yaşamını yitirdi. 14 yaşındayken gitarla tanıştı. Bir çocuğun sokağa attığı telleri kopuk bu gitarla şarkılar çalmaya çalıştı. Hiç ders almadan, nota öğrenmeden şarkıları çalmayı başarabiliyordu. Siyah olduğu için ayrımcılığa

maruz kaldığı liseyi bitiremedi. Orduya katıldıktan sonra, askerliğin ona göre olmadığını anlaması çok sürmedi.

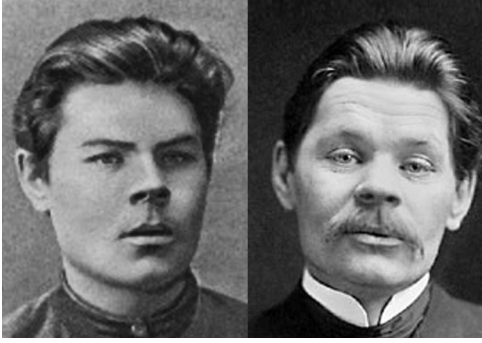
Ardından, bazı gruplarla konserler vermeye başladı. Solak olmasına karşın sağ el için yapılmış bir gitarı çalabilmesi insanların çok ilgisini çekti. 25 yaşındayken ilk albümünü yaptı.

Albümünün başarısı ve

pek çok ülkede verdiği konserlerle yıldızı parladı.

Rock tarihinin en etkili isimlerinden ve tüm zamanların en büyük gitaristi olarak gösterilen bu müzisyen, **Jimi Hendrix** idi...

Fotoğraftaki delikanlı, babasını 5 yaşındayken kaybetti. Annesi de 11 yaşındayken yaşamını yitirince, anneannesi ve büyük babası tarafından büyütüldü. Yalnızca birkaç ay okula gidebildi. 8 yaşında çalışmaya başladı. 5 yıl boyunca, bir gemide bulaşıkçılık da dahil pek çok değişik işte çalıştı. Bu yıllarda en iyi dostu kitapları oldu.

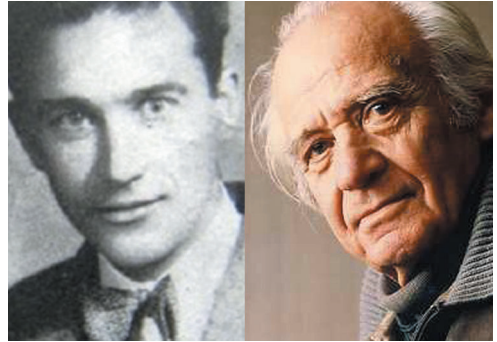
Bir gazetede çalışırken, yoksullukla ve acıyla dolu bir hayat sürdürdüğü için Rusça'da acı anlamına gelen Gorki takma adını kullanmaya başladı. Öykülerinin dergilerde yayınlanmasıyla ünü hızla yayıldı. Çar rejimine açıkça karşı çıktığı için hapse atıldı. Roman, öykü, oyun ve anı kitapları yazdı. Müthiş gözlem yeteneğiyle, eserlerinde çocukluk ve gençlik yıllarında yaşadığı acılı hayatı, Rusya'daki yoksulluk yıllarını anlattı. Dünya edebiyatında toplumcu gerçekçi romanın kurucusu kabul edilen Sovyet yazar, **Maksim Gorki...**

Yedi kardeşin sonuncusuydu. Üniversite okumak istemesine rağmen babasının vefatı nedeniyle öğretmen

okuluna girmek zorunda kaldı. Mezun olduktan sonra bir süre öğretmenlik yaptı. 28 yaşındayken vereme yakalandı ve tedavi gördü. Yazdığı kitap nedeniyle 6 ay hapis cezasına çarptırıldı.

Hapishaneden çıktıktan sonra, dergi ve gazeteciliğe başladı. Türkiye'nin en çalkantılı siyasi dönemlerinde devam ettiği dergiciliği, aynı dönemdeki birçok yazar gibi, onun da adliye koridorlarında ve hapishanede zaman geçirmesine neden oldu. Oluğça üretken olan yazın hayatına

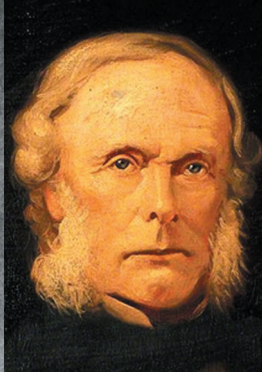
Yazdığı kitap nedeniyle 6 ay hapis cezasına çarptırıldı. Hapishaneden çıktıktan sonra, dergi ve gazeteciliğe başladı.

şiiirden mizah öykülerine, romandan çocuk kitaplarına birçok farklı alanda eser sığdırdı. Özellikle Hababam Sınıfı

romaniyle tanındı. Hem yazılarında hem de kişisel hayatında toplumcu bir çizgi devam ettirdi. Yaşadığı dönemde toplatılan kitabı, onun ardından temel eserler listesine girdi. Hapishanelerle hastaneler arasında geçen zor yılların üstesinden gelen bu usta yazar **Rıfat Ilgaz** idi...

Daha 14 yaşındayken cerrah olmayı kafasına koyan genç adam, tıp eğitimi aldı. Ameliyat edilen her üç ya da dört hastadan birinin öldüğünü görerek dehşete düştü. Bu ölümlerin nedenini araştırırken, Pasteur'ün bakterilerin mayalanmaya ve kokuşmaya yol açtı-

ğı kuramından yola çıkarak, yaralardaki iltihaplanmanın da mikroplardan ileri geldiğini ve iyileşebilmesi için önce mikropların öldürülmesi gerektiğini anladı.

Bazı sıvıları karıştırarak, hafif ve kullanışlı bir antiseptik elde etmeye çalıştı. Yaraları temiz tutmak için, gazlı bez denen tülbenet gibi ince sargıların kullanımına öncülük etti. Cerrahide antiseptiklerin kullanımına ilişkin

ayrıntılı bir rapor yayımladı. Bugün çağdaş ameliyathanelerde uygulanan tüm sterilizasyon (mikropsuzlaştırma) yöntemlerinin ilk adımlarını attı. Yaraları dikmek için, doğal ve alınmasını gerektirmeyecek ameliyat ipliğini kullanmayı keşfetti. Modern tıp ve cerrahideki en büyük ilerlemelerden biri olan antiseptikleri keşfeden İngiliz hekim **Joseph Lister**...

Ortaokulu ve liseyi Kayseri'de yatılı-burslu olarak okuyan bu başarılı öğrenci, Atatürk'ün gelişim için başlattığı yurtdışı bursunu kazanarak Almanya'da jeoloji eğitimi aldı. Üniversite eğitimi tamamlayarak Türkiye'ye döndü ve İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Jeoloji Enstitüsü'nde yardımcı doçent doktor olarak görev aldı.

O sırada 24 yaşındaydı ve ülkenin doktora yapmış ilk jeologuydu. Ülkeye dönüşünün ertesi senesi yaşanan Erzincan depremi ve 33.000 kişi-

nin ölümü sonucu depremlerle ilgili çalışmalara başladı. Yurdun çeşitli bölgelerinde irili ufaklı sayısız depremi araştırdı. Çalışmalarını 'Anadolu Bloku' adıyla yayınladı ve dünya çapında ses getirmeyi başardı.

Kuzey Anadolu Fayı'nı keşfetti, yayımladığı makaleyle de bilimsel olarak gerçek yapısını ortaya koyarak ispat etti. Bu fayı, devleti, şehirleri yönetenlere anlatmaya çalıştı. Türki-

ye'de 'Jeolojinin babası' olarak anılan yerbilim profesörü **İhsan Ketin**'di...

Ailesinin yoksul olması nedeniyle eğitim alamayan bu genç adam, kilisenin pazar okulunda okuma, yazma ve matematik öğrendi. Küçük yaşta gazete dağıtıcılığı yaptı. On dört yaşındayken, bir ciltçiye çırak olarak girdi. Ciltlenmek üzere getirilen kitapları okuyarak bilgisini artırdı. Fizik kitaplarına ise ayrı bir ilgisi vardı. Bu ilgisi giderek arttı ve deneyler yapmaya başladı.

Konferanslarına katılıp, tuttuğu notları gönderdiği bir kimyacının yardımcısı olarak çalıştı. Bu sürede edindiği bilgi ve tecrübelerle, enstitüye kimya profesörü olarak atandı. Bilimsel çalışmalarını sürdürürken, manyetizmadan elektrik enerjisi elde etmeyi başardığı ilk keşfi, elektrik motorlarının temeli oldu. Elektroliz ilkelerini, ışık ile elektromanyetik bağına ortaya koydu.

İletken ve yalıtkan maddeler gibi pek çok tanımı da borçlu olduğumuz, kendi kendini yetiştiren bu kimya ve fizik bilgini **Michael Faraday**...

BONFILE

Kentin lüks bir lokantasında müşteri, garsona lokantanın en lezzetli yemeğini getirmesini söyledi. Garson, mevsim salataları eşliğinde bonfile önerdi.

"Lokantamızın favori yemeği budur" dedi ve yirmi dakika sonra yemeği getirdi, müşterinin önüne koydu.

Yemek, çok zevkli bir biçimde hazırlanmıştı. Tabağın büyük bir bölümü, kızarmış patates, pilav, mantar ve bol yeşillikle kaplanmıştı. Bonfilenin daha sonra getirileceğini sanan müşteri, tabağından bir iki lokma alırken gözleri birden, bir parmak boğumu küçüklüğündeki bonfileye takıldı.

Tam o sırada garson geldi ve bonfileyi nasıl bulduğunu sordu. Müşteri, sözü uzatmadan yanıtladı: "Bir rastlantı sonucu..."

Hazırlayan: BİRSEN ERKUTUN

1-“Şarlo” tiplmesiyle
ünlü İngiliz oyuncu
kimdir?
a-Joseph Grimaldi
b-Tom Baker
c-Adam Godley
d-Charlie Chaplin

2-Hangi hayvanın ses
telleri yoktur?
a-Fil
b-Zürafa
c-Maymun
d-Timsah

3-Ülkemizin denize olan
kıyı uzunluğu en uzun ili
hangisidir?
a-İstanbul
b-Muğla
c-Antalya
d-Hatay

4-Kendine özgü
nitelikleri yitirmeden
bölünemeyen tek varlık
ferte ne ad verilir?
a-Birey
b-Aile
c-Toplum
d-Çocuk

5-Yaban armudu da
denilen ağacın adı nedir?
a-Etruşka
b-Deveci
c-Ahlat
d-Akça

6-Denizaltılarda
bulunan, deniz üzerini
gözetlemekte kullanılan
alet hangisidir?
a-Steteskop b-Kılavuz
c-Periskop d-Sonar

7-Dünyanın ilk hız pisti
nerededir?
a-Melbourne
b-Indianapolis
c-Bişkek
d-Barcelona

8-Bağlama ailesinin en
küçük ve en ince ses
veren çalgısı hangisidir?
a-Bam b-Ud
c-Kanun d-Cura

9-Ünlü ressam Vincent
van Gogh hangi ülkede
doğmuştur?
a-Hollanda b-Almanya
c-Romanya d-Rusya

10-25 yıl aradan sonra
2007 yılında tekrar
sahnelenen “Hisseli
Harikalar Kumpanyası”
müzikalinin baş erkek
oyuncusu kimdir?
a-Erol Evgin
b-Müjdat Gezen
c-Metin Akpınar
d-Şafak Sezer

11-Bataklıkları kurutmak
için hangi ağaç dikilir?
a-Sedir b-Akasya
c-Kızılçam d-Okalıptüs

12-Bir gün kaç
saniyedir?
a-1440 sn b-8600 sn
c-86400 sn d-518400 sn

13-Vücuttaki kırık bir
kemigi sabit tutmaya
yarayan alete ne ad
verilir?
a-Platin
b-Atel
c-Mikroskop
d-Pane

14-Gürcistan sınırlarına
geçen akarsu hangisidir?
a-Fırat
b-Çoruh
c-Meriç
d-Ceyhan

15-Kilise tarafından
kabul edilen İncil sayısı
kaç adettir?
a-4 b-2
c-1 d-8

16-Gece kelebeğine
başka hangi isim verilir?
a-Kral
b-Çitlenbik
c-Kırlangıç
d-Pervane

17-Dinar ve Bolvadin,
hangi şehrimizin
ilçeleridir?
a-Afyonkarahisar
b-Diyarbakır
c-Iğdır
d-Çorum

18-Üç büyük halk
devriminden ilki olan
Paris Komünü kaç
yılında iktidarı eline
almıştır?
a-1771
b-1908
c-1871
d-1071

Öğretmen
Gıyaseddin Tokyay'ın
örnek yaşamından
kesitler 4

Kirpi Derisinden İlaç

Yazarımızın daha önceki sayılarımızda yer verdiğimiz, babasının yaşamından öyküye dönüştürdüğü yazılarına bu ay da devam ediyoruz...

Felaketler üstüste geliyordu. Köyde asker aileleri ölüm kalım savaşı veriyorlardı. Bazı evlerin bütün erkekleri askere alınmıştı. Çiftçilikle geçinenlerin yine biraz arpası, bir iki hayvanı vardı da idare ediyorlardı.

Yazan: MUSTAFA TOKYAY

Geçimini topraktan sağlama-
yan, savaş öncesinde er-
kekleri kentlerde boyacılık,
sıvacılık yapan ailelerin durumu
perişandı. Kadınlar evlerinde, san-
dıklarında ne kalmışsa bunları
verip karşılığında biraz un, bulgur,
zahire alarak çocukların ve yaşlı-
ların yaşaması için çabalıyorlardı.
Gelinler kaplarını kacaklarını, ev-

den bulabildikleri satılacak ne varsa Salguma'ya, Kuruköprü'ye, diğer yukarı köylere götürüp karşılığında zahire almaya çalışıyorlardı. Ne bulurlarsa, buğday, arpa, çavdar, bulgur, dereboyundaki değirmenlerde öğüttürüp, değirmencilerle yalvar yakar yarı yarıya bölüşüp kalanını eve getiriyorlardı. Ekmek çoğu zaman arpa unundan yapılıyordu. Boğazına arpanın kılıçkları batardı yerken ama arpa unu çok değerliydi. Bir müddet sonra arpa da bitince bu kez kadınlar kırlarda ot toplamaya mecbur kaldılar.

Sanki kötü yazgı peşimizi bırakmıyordu. Köydeki bir çok diğer aileye göre oldukça iyi durumda

Ekmek çoğu zaman arpa unundan yapılıyordu. Boğazına arpanın kılıçkları batardı yerken ama arpa unu çok değerliydi.

sayılabilecek Mustafa Çavuşlar'a da bir tokat atmalıydı. Bir de veba salgını oldu. Bizim ve diğer çiftçi ailelerinin ahırlarındaki öküz, inek, tosun, dana vebadan öldüler. Sürpağa bölgesi hayvan leşleriyle doldu. Kaynamış buğdayla yapılan yoğurt çorbası, süt ve ayrandan da yoksun kalmıştık.

Felaketler birbirini kovalıyordu. Bir kuraklık sonucu Darsayak'ın ve Salguma'nın suları da kurudu. Bağlar, bahçeler perişan oldu, sebze ve meyva kalmadı.

Dahası var: Köylerimiz çekirge istilasına maruz kaldı. Çekirge sürüleri adeta bulut gibi güneşi kesiyordu. Bağ, bahçe ve tarlalarda ekin ve yeşillik bırakmadılar. Çekirge sürüsü bir ağaca indiğinde onda yaşamdan eser bırakmıyordu. Köylüler bu canavarlarla da savaşmak zorundaydı. Çoluk çocuk, kadın erkek köyde kim varsa elimizde tenekeler, kap kacakla

gürültü yaparak çekirgeleri kaçırmaya çalışıyorduk. Tarlalarda yumurtalarını bıraktıkları için çekirgelelerin kökünü kesmek mümkün olmuyordu. Jandarmalar halkı çekirge mücadelesi için mecbur tutuyor, bu mücadeleyi yeterince yapmadığını düşündüklerini dayakla korkutuyorlardı.

Dahası var:

Köylerimiz çekirge istilasına maruz kaldı. Çekirge sürüleri adeta bulut gibi güneşi kesiyordu.

Köylerde genç insan bulmak hemen hemen mümkün değildi. Tek tük gençler de zaten asker kaçağıydı. Dışarı çıksalar yakalanıp götürülüyorlardı. O hale gelmiştik ki bazı evlerden cenazeleri mezarlığa kadınlar taşıdı. Bu durumdayken bile, Hükümetin adamları jandarmalarla birlikte köyleri dolaşip ev ev ararlardı. İki de bir gelirler, ambarları ararlar ve ne varsa hiç bırakmamacasına alır götürürler. Nereye? Dördüncü Ordu'ya. Dördüncü Ordu yani Kafkas Ordusu. Ne var ki köylüden zorla alınan zahire hiç bir zaman Dördüncü Ordu'ya ulaşmazdı. Bir kısmı daha köyden çıkar çıkmaz paylaşılıyordu.

Birgün köyün en büyük çiftçisi olan babamın gizli ambarındaki buğdayı bitti. Babam ne kadar kızsada, tehdit etse de anam gizliden gizliye yoksula verdi, göçmene verdi, verdi, verdi... Onun merhameti babamın öfkesinden çok üstündü.

Ermeni çeteler, asker kaçakları, jandarmalar, veba, çekirgeler, kurak-

lık. Birinci büyük savaş yılları yalnız bunlarla geçmedi köylerde yaşayanlarda. Köyde uyuz olmayan bir tek insan yoktu. Herkes hatır hatır kaşınırdı. Bunca yoksulluk içinde pire, bit öbür yandan... İnsanlar hastalıklara koca-karı ilaçlarıyla çare aramak zorundaydılar. Uyuz için kükürt kaynatılır vücutlara sürülürdü.

En kötü koşullarda bile çocukların eğlenebilecekleri bir şeyler bulunur. Bütün bu olumsuzluklara karşın yeni ilgi alanımız vücutlarına kükürt süren çıplakları gizlice seyretmek ve ardından da Kavaklığın İpraam'ın bağında toplaşip gördüklerimizi, çoğu zaman bire bin katarak, birbirimize anlatmaktı.

Bu sohbetlerin arkasından mutlaka bir kavga çıkardı çünkü mutlaka çıplak görülen birimizin annesi, kızkardeşi veya yengesi olurdu.

Hiç unutmam, bir sabah ezandan çok önce dama çıktım. İki ev ötemizde, baktım ki teyzem çırılçıplak soyunmuş her yanına kükürt sıvıyor.

Kükürtü açık havada kaynatmak gerekir. Kapalı yerde kokusuna dayanılmaz. Bir de evlerdeki ihtiyarların çoğunda zaten nefes darlığı olduğundan, kükürt sabah erkenden kimse daha uyanmamışken damlarda kaynatılır ve vücuda sürülürdü.

Hemen yonulardan birinin dibine sindim. Arada bir başımı kaldırıp, teyzem de olsa, karşıdaki çırılçıplak kadına bakmaktan kendimi alamıyordum. Bir an başımı yana çevirdiğimde yandaki damda Hilmi'yi gördüm. Emimin oğlu. O da teyzemi seyrediyordu ama onun durumu benden iyiydi. Sonunda, seyrettiği kadın yengesinin kardeşiymiş, benimse özbeöz teyzem...

Öğleden sonra İpraam'ın bağında bundan hiç söz etmedik. Sanırım diğer çocuklar da teyzemi görmemişlerdi.

Savaştta Çanakkale ve Allahuekber Dağları çok insan yedi. Cevdet ağabeyim, Emir Çavuş, Çörtük Mehmet ve daha bir çok genç köylümüz Dördüncü Ordu yani Kafkas Ordusundaydılar. Yukarıda adlarını saydıklarım kurtuldukları için hatırladıklarım. Bir kış günü çıkıp geldiler. Ordular dağıtılıyordu onlar da terhis edildiler. O günlerde ablam gudde

Boynundaki kirpi derisi artık çürümüş olmasına karşın yengem çıkarılmasına izin vermiyordu. Kızcağız zayıfladıça zayıfladı, iştahı kalmadı.

tüberkülozuna (beze veremi) yakalandı. Boynu şişti, cerahatlandı, aktı.

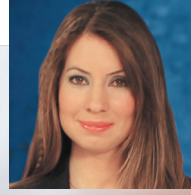
Karşıgeçede Ermeni Manastırının yanında oturan bir Ermeni "kötü doktor" vardı. "Kötü doktoru" çağırdık. O da habire yakı veriyordu. Yakıyı yapıştırırlar, fayda etmezdi. Zavallı ağlar, bağırır dururdu... İyileşsin diye kocakarı ilaçları yapıyorlardı. Köyün ihtiyar kadınları derdine kirpi derisinin iyi geleceğini söylüyorlardı.

Bir kirpiyi kestiler, yüzüp derisini boynuna bağladılar. O durumunda bile orağa gönderiyorlardı kızcağızı. Bir zaman sonra bütün yara kurt içinde kaldı. Boynundaki kirpi derisi artık çürümüş olmasına karşın yengem çıkarılmasına izin vermiyordu. Kızcağız zayıfladıça zayıfladı, iştahı kalmadı. En sonunda babam amcamı ikna etti de kirpi derisini çıkardılar, kurtları tek tek temizlediler, Mustafa ağabeyim de Kayseri'den ne yapıp edip bir balık yağı bulup zorla içirdi, de aylar sonra yara kapandı.

Ablam iyileşti. Şeyhağa hiçbir zaman dönmedi. Beş altı yıl sonra, babam ablamın evimize geri dönmesini istedi. Yengem kendi evindeki işgücünü kaybetmek istemedi ve ablamı Şeyhağa'nın küçük kardeşi Emir'le evlendirdiler. •

Neler Olmuyor ki Dünyada

Sezin San

Sensiz Olmaz

ABD'nin Ohio eyaletinde 65 yıldır evli bir çift, Harold ve Ruth Knapke, birbirlerinden sadece 11 saat arayla hayata veda etti. Çiftin kızları Margaret Knapke, önce 91 yaşındaki babalarını, birkaç saat sonra da 89 yaşındaki annelerini kaybettiklerini söyledi. Harold, II. Dünya Savaşı'nda orduya katılmış, Ruth ile uzun yıllar mektup ile haberleşmişti. Savaşın ardından kavuşan çiftin mutluluğu ömür boyu sürdü.

2 Servet Sahibi Minik Ressam

İngiltere'de yaşayan 10 yaşındaki küçük ressam Kieron Williamson, yaptığı tablolarla hatırı sayılır bir servetin sahibi oldu. Geçen ay açtığı resim sergisinde Kieron'un 23 eseri 20 dakika gibi kısa bir sürede 377 bin dolara alıcı buldu. Küçük sanatçı şimdiden eleştirmenlerin favorilerinden biri oldu.

3 İklim Değişikliği Şiddeti Tetikliyor

Bilim dergisi Science'da yayımlanan bir araştırma raporuna göre; sıcaklık derecelerindeki iniş çıkışlar ve yağış miktarındaki değişimler, bireysel şiddeti ve toplumsal çatışmaları tetikliyor. Hazırlanan raporda, Hindistan'daki kuraklık sırasında aile içi şiddet olaylarının arttığı, Amerika Birleşik Devletleri'nde de geçen yılki aşırı sıcaklar nedeniyle saldırılar ve cinayetlerde yükseliş görüldüğü ifade edildi.

4 Akıllı Televizyonlar

Bilgisayar korsanlarının yeni hedefi akıllı televizyonlar. Akıllı televizyonlardaki güvenlik açıkları bilgisayar korsanlarına, internet üzerinden televizyona erişim olanağı veriyor. Las Vegas'taki bir teknoloji fuarında konuşan güvenlik mühendisi, "Siz, televizyonda dünyada olan bitenleri izlerken, dünyanın herhangi bir köşesinden biri de sizi izliyor olabilir." dedi.

5 Katil Akıllı Telefon

Çinli hostes Ma Ai Lun, telefonla konuşurken elektrik akımına kapılarak yaşamını yitirdi. Yapılan incelemede telefonun çaldığı sırada, elektrik prizine takılı olduğu ortaya çıktı.

6 Tarihi Aşçılıkların Mirası

6 bin yıllık yemek kaplarındaki artıklar, tarih öncesi dönem insanının beslenme alışkanlıkları hakkında bilgi veriyor. Araştırmalar, bu dönemde Avrupa'da yaşayan insanların

yemeklerine lezzet katmak için baharat kullandığını ortaya çıkardı. York Üniversitesi'nden bir yetkili, geçmişin "kötü aşçıları" sayesinde bu araştırmayı ilerletebildiklerini söyledi.

7 Uçak Gemisinden Jilet

İngiliz donanmasının bir dönem gözbebeği gemilerinden "Ark Royal" İzmir'de sökülecek ve parçalanacak. Irak savaşında İngiliz donanmasına liderlik eden ve Bosna savaşında görev alan emektar uçak gemisinin, parçalama işlemini Türk şirket yapacak. Gemiden çıkarılacak metal malzeme ile jilet ve konserve kutusu yapılacaktır...

8 Akıllı Neşter

İngiliz bilim insanları, kanser ameliyatlarında tümör bulan neşter geliştirdi. Bıçağın adı "iKnife". Akıllı bıçak, kesme işlemi sırasında, dokuya ısı vererek yayılan keskin duman kokusunu analiz edebiliyor ve böylece dokunun kanserli olup olmadığını değerlendiriyor.

9 Yakıtsız Uçak

Solar Impulse, ABD'yi baştanbaşa geçmeyi başaran ilk güneş enerjisiyle işleyen uçak oldu. Küçük bir otomobilin ağırlığına sahip Solar Impulse, gücünü kanatları üzerine yerleştirilmiş 11 bin kadar güneş pilinden alıyor. Yerden 9 bin metre yüksekte uçabilen uçak, saatte 72 kilometreye varan hız yapıyor.

10 Bitki Çaylarına Dikkat!

Federal Risk Değerlendirme Enstitüsü (BfR) tarafından yapılan bir araştırmada, sağlıklı olduğu düşünülen bitki çaylarının kanserojen madde içerdiği sonucuna ulaşıldı. Doğada yaklaşık 6 binden fazla bitkide bulunan bu maddeyi, bitkiler, etraftaki haşerelerden korunmak amaçlı salgılıyor.

11 Dünyanın Gizemi Bitmez

Dünya'nın en büyük adası Grönland'daki buz tabakasının altında 750 kilometre uzunluğunda ve 800 metre derinliğinde dev bir kanyon tespit edildi. Keşfedilen yer şekli, ABD'nin Arizona eyaletindeki Büyük Kanyon'dan daha uzun.

12 Uzay Teleskopu Emekli Oluyor

Kepler Uzay Teleskopu'nun uzun süredir teknik sorunlar yaşadığını açıkladı. Zamanında 600 milyon dolara mal olan dev teleskop, bugüne kadar 135 gezegen, 3 bin 500 gezegen adayını tespit etmişti. Ancak teleskopun Mayıs'tan bu yana uzaktaki cisimleri net olarak görüntüleme yeteneğinin azaldığı tespit edildi.

13 Kuşların Yuvası Belediyeden

İzmir Büyükşehir Belediyesi, kuşların göç mevsimi ve yuva yapma dönemine girilmesi nedeniyle şehrin çeşitli yerlerine yeni yuvalar koyuyor. 3 yıldır süren projede, 750 civarında yuva, göç eden kuşlara sığınma yeri olmuştur. Belediye, 2013 yılı içinde bin 700 ahşap kuş yuvası daha yerleştirecek.

14 Öğretmen Gibi Kalem

Alman girişimciler yazım hatalarını düzelten akıllı kalem geliştirdi. Öğrenciler için bulunmaz fırsat olan bu kalem, akıllı bir çip ve vibrasyon modülüne sahip. Bir kelime yanlış yazıldığında, akıllı kalem bunu algılıyor ve titreyerek uyarıda bulunuyor.

Papa ve Şeyhülislam kahveyi neden yasakladı?

“Keyif veren içki” anlamına gelen kahvenin tarihi ile ilgili yayımlanan birçok yazı var. Sizi milattan sonra 575 yılına kadar götürmeden, tarihe ve isimlere boğmadan, Osmanlı döneminden başlayarak kahve ile belki de ilk kez duyacağınız bilgileri paylaşacağım.

Osmanlı döneminde kahve denilince akla Yemen gelirdi. Buradan Mısır'a gönderilen kahvenin büyük bir bölümü önce Osmanlı Başkenti İstanbul'un ihtiyacını karşılayacak şekilde ayrılır, kalanının da başka bölgelere dağıtılmasına izin verilirdi. Kahvenin talebe yanıt vermekten uzak kaldığı dönemler de olmuştur. İşte bu yıllarda, Osmanlı Devleti, kahvenin dünyanın başka bölgelerine gönderilmesini yasaklamıştı. Avrupalı tüccarlar, kahvedeki Osmanlı'nı giderek, üreticilere iyi fiyatlar önerip, alım yapmaya çalışmıştı.

Bu konuda en ısrarlı olanlar Hollandalılardır. Yemen'in Mokha limanında 1720-1740 yılları arasında bir alım merkezi kuran Hollandalılar, her yıl gemiler dolusu kahveyi ülkelerine göndermiştir. Bununla da yetinmeyip ayrıca, Amsterdam'da kurdukları seralarda kahve üretimine de başlamıştır.

Aslında Avrupa'da, kahve üretimini serada ilk gerçekleştiren ülke, Kral 14. Louis'in emriyle Fransa'dır. Fransızların kahve üretimini ciddiye almaları ise Hollanda'nın girişimlerinin ardındanır. Karayipler Denizi'ndeki Martinique ve Saint Dominic adalarında 1 kilo kahve tohumu ile 1720'de başlayan ve ilk ürünlerin 1736'da alındığı üretim, 1780'de yıllık 40 bin tona ulaşmıştır.

Fransızları izleyen İngilizler de, Karayipler Denizi'ndeki sömürgelelerinde kahve üretimine başlamıştır. Kahvenin Latin Amerika ülkelerinde 1727'den itibaren üretimi de, Portekizli Palheta adlı bir subayın girişimi

Martinique ve Saint Dominic adalarında 1 kilo kahve tohumu ile 1720'de başlayan üretim, 1780'de yıllık 40 bin tona ulaşmıştır.

Avrupa'da kahve üretiminin serada ilk üretimini sağlayan Kral 14. Louis.

ile başlamıştır.

Brezilya'nın günümüzde kahve üretiminin en önemli merkezi haline gelişi ise Fransız Guyanası'ndaki valinin eşi Madame Le Bruyer'in bir avuç kahve tohumunu cebine koyup bu ülkeye getirmesiyle başlamıştır.

Kahvenin dünyaya yayılışını kısaca özetledikten sonra, yine 16. yüzyıla dönelim. İstanbul'da kahve içilen ilk işletmeyi 1555 yılında 2 Suriyeli açmıştır. Halkın beğenisini toplayan bu kahvehaneyi diğerleri izlemiştir.

İstanbul'da giderek artan kahve tüketimi öncelikle yabancıların dikka-

tini çekmiş, konuyla ilgili ilk raporu, 1585 yılında Osmanlı başkentindeki Venedik Büyükelçisi Gian Francesco Marosini yazmıştır. Marosini şöyle demektedir; “Kahvehanelerde ve halka açık mekânlarda, siyah renkli, ağız yakacak sıcaklıkta, kahve adı verilen bir içecek tüketiliyor. Bu içkinin, zihni açtığı ve uyanık tuttuğu söyleniyor.”

“Arabistan’ın Şarabı” olarak da adlandırılan kahvenin Avrupa’da kolay kabul görmemesi, sadece tadının acı bulunmasından dolayı değil, bizzat kilisenin bu içeceğe müdahale etmesinden de kaynaklamıştır.

Roma’da, 1600 yılında, Osmanlı topraklarından dönen gezginlerin getirdiği kahvenin Hristiyanlar tarafından içilmesi yasaklanmıştır. Bu yasağı haklı kılmak için, “Kahveyi Türkler çok sevdiğine göre,

Papa VIII. Clement

“Arabistan’ın Şarabı” olarak da adlandırılan kahvenin Avrupa’da kolay kabul görmemesi, sadece tadının acı bulunmasından dolayı değil, bizzat kilisenin bu içeceğe müdahale etmesinden de kaynaklamıştır.

bu içecek şeytanidir. İnançsızların içeceğidir. Bu karanlık içecek, İslam’dan gelmektedir” gibi ifadeler kullanılmıştır. Bazı kilise mensuplarına göre ise kahve, Hazreti İsa’nın kutsadığı içecek olan şaraba alternatif haline gelmemesi için yasaklanmıştır.

Söz konusu yasak, Papa 8. Clement’in kahveyi sevmeye başlamasıyla kalkacaktır. Papa, yasağı kaldırma nedenini ise “Bana göre kahvenin tadı harika. Üstelik zihni açık tutuyor. Uyku halinden kurtarıyor. Ayrıca bu özelliklere sahip kahveyi içme imtiyazının sadece Müslümanlarda olması da kabul edilemez” sözleriyle açıklamıştır.

Kahvenin 17. Yüzyıldan itibaren yaygın olarak içilmeye başladığı İngiltere’de, kahvehaneler kısa sürede artış göstermiştir. Erkeklerin rağbet ettiği bu işletmelere ilgi çoğalınca kadınlar rahatsız olmuştur. Eşlerinin evlerini ihmal ederek kahve içmeye

17. Yüzyıldan itibaren İngiltere’de, kahvehaneler artış göstermiştir. Erkeklerin bu mekanlara ilgisi artınca kadınlar rahatsız olmuştur.

gittiğini, orada çok vakit geçirdiğini belirten İngiliz kadınlar, hazırladıkları şikâyet dilekçesini Kral 2. Charles’a iletmiştir. Kral da bunun üzerine 1676 yılında kahvehanelerin kapatılmasını emretmiştir. Ancak yasak çok sürmeyecektir. Çünkü erkeklerin büyük tepkisinin ardından kahvehanelerin, akşam geç saatlere kadar açık olmamak şartıyla yeniden faaliyete geçmesine izin verilecektir.

Kahvenin sadece Avrupa’da değil, İstanbul’da da yasaklandığı yıllar olmuştur. Örneğin 16. Yüzyılın ikinci yarısında, sayıları büyük artış gösteren kahvehanelere yönelik ilgi en üst düzeye çıkmıştır. Kahvehanelerin tıka basa dolu oluşu özellikle cami imamlarını rahatsız etmiştir. İmamlar, “Kahvehanelerde sürekli kahve içerek gevezelik yapanlar, namaz vakitlerini şaşırmakta, hatta camiye gelmeyerak ibadetlerini ihmal etmektedirler” diyerek, Padişah Kanu-

ni Sultan Süleyman’a şikâyetle bulunnurlar. Padişahın, konuyu araştırmasını istediği Şeyhülislam Ebusuud Efendi ise daha da ileri giderek, kahvenin İslam’ın yasakladığı içeceklerden biri olduğunu açıklayınca, İstanbul’da kahve ve kahvehaneler yasaklanır. Bu karara direnen işyeri sahiplerine ise 25 sopa vurularak cezalandırılacakları duyurulur.

Söz konusu yasak halk arasında giderek büyüyen bir öfkeye yol açacaktır. Bunun üzerine alınan yeni bir karar gereği yasağın yumuşatıldığı ve sadece evlerde kahve içile-

Şeyhülislam Ebusuud Efendi kahvenin İslam’ın yasakladığı içeceklerden biri olduğunu açıklayınca, İstanbul’da kahve ve kahvehaneler yasaklanır.

bileceği tellallar aracılığıyla bildirilir. Zamanla yasak daha da yumuşamış, bazı dükkânların arka bahçelerinde kahve içilmeye başlanmış, bir süre sonra da kahvehaneler yeniden açılmıştır. Yasağın tamamen kalkışı ise yeni Şeyhülislam'ın, kahvenin İslam dininde yasak olmadığını açıklamasıyla olmuştur.

İşin tuhaf yanı, kahve 1511 yılında Mekke'de de yasaklanmıştı. Memluklu yöneticileri, kahve içiminin yaygınlaşmasından çok, kahve sohbetlerinin, giderek iktidara muhalefet edenlerin ilgi gösterdiği toplantılara dönüşmesinden rahatsız olmuştur. Ulemanın da onay vermesi üzerine yasak kararı alan Memluklu yönetimi, çuvallar dolusu kahveyi Mekke sokaklarında yaktırmıştır. Ayrıca kahve satanlara ve tüketenlere de ceza verileceği duyurulmuştur. Ancak bu yasak, bölgenin Osmanlı egemenliğine geçmesinin ardından 1544 yılında kaldırılmıştır.

Avrupa'da kahve pişirilip satılan ilk kahvehaneleri de Osmanlı topraklarında yaşamış, ticaret yapmış gayrimüslimler açmıştır. İngiltere'de, Oxford'daki kahvehaneyi 1650 yılında Hollandalı bir Yahudi olan Jacop açmıştır. Fransa'da, Marsilya'daki ilk kahvehaneyi Pascal Harukyan adlı bir Ermeni açmıştır. Almanya'da ilk kahvehaneyi 1673 yılında Bremen ken-

tinde, Jan Danz adlı bir Yahudi açmıştır. İtalyanlar ise 1683 yılında Venedik'te açılan ilk kahvehanede kahve içme zevkini yaşamaya başlamıştır.

Osmanlı döneminde bir kahvehane

Günümüzde de kahve tüketilmesini yasaklayan bazı mezhepler ve dini gruplar vardır. Örneğin Mormonlar, kahvenin tüketilmesini çok katı bir şekilde yasaklamıştır.

Kahvenin yasaklarla dolu tarihindeki ilginç olayları bir başka yazıda ele alacağım. •

gurbuzevren@butundunya.com.tr

BİR SORU BİR CEVAP

Öğretmen çocuğa sordu: "Birinci Murat hangi savaşta ölmüştü?"

Çocuk biraz düşündükten sonra yanıtladı:

"Katıldığı en son savaşta öğretmenim."

Şimdiki Zaman
Can Pulak

Deniz Gençliği Çağırıyor

Bizim gibi gergin yaşayan toplumlarda, deniz en büyük ilaçtır. Yelkeni bastınız mı, rüzgar sadece onu doldurmakla kalmaz, sizi üzen ne kadar sorun varsa, hepsini de götürür beraberinde.

Son yıllarda amatör denizciliğe ilgi arttı. Denizi olmayan kentlerde bile kurslar açılıyor, ehliyetler veriliyor. Örneğin Ankara Gölbaşı'nda bile ciddi yelken kulüpleri, antrenörleri, sporcuları var. Hatta Başkent'ten Bodrum'a, Marmaris'e yelken yarışlarına bile geliyorlar. Kışın sert havalara aldırmadan yarışan, haftalık tatilini denizde geçiren deniz ve yelken sevdalılarını gördükçe, büyük bir sevinç kaplıyor yüreğimi. Öyle ya, daha düne kadar hasrettik çocuklarımızı ve gençlerimizi denizlerde görmeye. Üç tarafı denizle çevrili güzel ülkemizde, denizci gençlerin sayısını artıramıyoruz diye üzüldük.

Şimdi tablo değişiyor ve yelken kulüplerimizin sayısı hızla artıyor. Sahil kent belediyeleri de yelken ve su sporlarını ciddiye aldılar. Bu işe iyi para ayırıyorlar, eğitime yaz-kış de-

meden devam ediyorlar. Yeterli mi, değil ama bilinçli şekilde bir gelişmeyi de görmezlikten gelemeyiz. Bu arada, kendi imkanlarıyla ayakta kalmaya çalışan kulüplerimiz de, denizci sporcularının yetişmesine büyük emek sarf ediyorlar. Bu kulüplere devlet biraz yardım etse, sporcu sayımızı üçe beşe katlarız.

● şin burasında bir önemli sorunun üzerinde durmakta fayda var. Sporcularımızı daha ileriye taşımamız gerekiyor. Optimisti öğrenen çocuklar lazere geçmeli, buradan daha değişik tip teknelere tırmanmalı. İmkan yok diye onları yarı yolda bırakamayız. Tekne tipi büyüdükçe, masrafı da o derece artıyor. Bu durumda kulüpler optimist ve lazerden pek ileriye gidemiyorlar. Federasyon kulüplere imkan ve desteğini artırırorsa, bu sorun

çözülemezse bile, hiç değilse bir miktar hafifler.

Özel sektör niye yelkeni ve su sporlarını desteklemez ki..? Futbola trilyonlar harcayanlar, basketbol ve voleybola büyük paralar dökenler, biraz da su sporlarına eğilsinler. Yeni tekneler getirip, bunları Türk sporcularının eğitimine tahsis etseler, iyi olmaz mı..? Ege’de deve güreşlerine harcanan paranın yarısı yelkene verilse, dünya çapında sporcular ve şampiyonlar çıkarırız.

Türk gençliği pek tatil yapamıyor. Milyonlarca gencimizin ne imkanı ne de parası var. Acaba devlet, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Yelken Federasyonu ve belediyeler vasıtasıyla gençlerimize bazı bölgelerde su sporları kampları açamaz mı? Büyük bankalar, vergi sıralamasına giren şirketlerimiz böyle bir organizasyona katkı sağlayamazlar mı? Deniz Ticaret Odaları ve denizcilik sektörünün büyük kuruluşları, büyük armatörler filan gençlerimizi denize kazandıracak bu girişimlere destek veremezler mi?

Niye olmasın..? Konu projelendirilsin, bilgili ve deneyimli insanlarımız taşın altına elini koysun, ciddi bir organizasyon yapılsın, görün bakalım ortaya nasıl güzel bir tablo çıkar. Koskoca Türkiye’nin bir okul gemisi bile yok. Savarona’dan sonra Deniz Kuvvetlerimiz gemisiz kalmış, subay adayı öğrencilerini denize çıkarmakta hayli zorlanmış. Bugün dahi durum öyle...

Allahtan Bodrum halkı, parasını cebinden ödeyerek bir okul gemisi

yaptırdı. Yaptırdı ama, denizleri aşarken çayda boğulma misali, o güzelim geminin büyük masraflarını karşılayamayınca, çocuklara arzulanan deniz eğitimi yeterince yaptırılmadı. Sponsorlar desteği kesince, güzelim gemi limanda yattı durdu. Oysa çalışırken, Deniz Meslek Lisesi öğrencilerine çok faydası olmuş, hatta katıldığı dünya okul gemileri yarışmasında da çok büyük başarılar kazanmıştı.

Ege’de deve güreşlerine harcanan paranın yarısı yelkene verilse, dünya çapında sporcular ve şampiyonlar çıkarırız.

Şimdi yüreğimize su serpen güzel haberler alıyoruz. Okul gemisi yapmak üzere kurulan YEGED Derneği, Bodrum Belediyesi ile anlaşarak limanda atıl duran gemiyi kiralayıp, deniz eğitimi için devreye sokuyor. Bodrum Gemisi nihayet işlevini yapabilecek ve ülkemize binlerce denizci genci kazandıracak. Ferit Biren’lerin, Sadun Boro’ların, Necati Zincirkıran’ların, Teoman Arsay’ların ve onlar gibi denize gönül ve emek verenlerin kurduğu bu ciddi derneği yürekten alkışlıyoruz, başarılar diliyoruz.

Ne varsa Bodrum’da var. Aferin Bodrum, haydi Bodrum uskunası...

canpulak@butundunya.com.tr

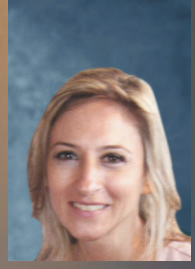
"İşgalden Kurtuluşu İstanbul" adlı bu eser, İstanbul ve civarında işgal yıllarında yaşanan olayları konu alıyor. İlk kez yayımlanan, orijinal fotoğraf ve belgelerle kapalı kalmış bir tarih, görsel yönüyle sergileniyor. Anadolu'da Kurtuluş Savaşı'nın devam ettiği yıllarda, İstanbul ve civarında neler yaşandığını görsel bir zenginlikle anlatıyor. Birçoğu işgalcilerin çektiği 1918-1923 yıllarına ait çok sayıda fotoğrafla işgal İstanbul'unun bilinmeyen yönleri ele alıyor.

ATILLA ORAL

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Not Defterimden
Nergis Öztürk

Evimizdeki Yabancı

Doğumumdan birkaç yıl sonra babam,
kasabamıza yeni gelen bir yabancıyla tanışmış.

Daha ilk günden kanı kaynamış babamın, bu büyüleyici yabancıya. Hiç duraksamadan, onun evimize gelip, bizle birlikte yaşamasına karar vermiş.

Biz ev halkı, kısa sürede ısındık bu yabancıya ve elimizden geldiğince onu hiç yalnız bırakmadık, yanından ayrılmadık.

Çocukluk yaşlarımda onu çok çok seviyordum ama, ilerideki yıllarda

yaşım ilerledikçe de evde onsupek edemeyeceğimi anladım. Bu yabancı-nın ailemizin içindeki varlığını hiç sorgulamadım. O günlerde de, ileride büyüdükçe de onun, ailemiz içinde hep özel bir yeri olduğunu kabullendim.

Annem ve babam evde, daha çok birbirlerini tamamlayan birer çocuk bakıcısı konumundaydılar: Annem bize iyiyi ve kötüyü, babam ise saygılı

olmayı ve söz dinlemeyi öğretmekle görevliydim. Bizim yabancı ise, hemen herşeyimizdi. Bize masallar söyler, büyüleyici öyküler anlatır, çeşitli maceraların anılarıyla bizi heyecanlandırır, zaman zaman da komiklikler yaparak bizi eğlendirir, güldürürdü.

Derslerimize çalışırken de ilgisini esirgemez, her zaman yardımcı olurdu bize. İster tarih konusunda olsun, ister siyaset, bilim, müzik konularında olsun, merak ettiğimiz herşeyi ona sorar, herşeyi ondan öğrenirdik. Her sorumuzun yanıtını bilir, geçmişle de, bugünle de ilgili konularda tüm merakımızı gideririr, hatta varsayımlarda bulunarak, gelecekle ilgili konularda bile tüm sorularımızı yanıtlardı.

Kardeşimi ve beni bir futbol maçına ilk, o götürmüştü. Evde olduğumuzda beni zaman olur ağlatır, zaman olur neşelendirir, güldürürdü. Onun sustuğunu bilmem, çünkü her konuda her zaman söyleyeceği, anlatacağı

İster tarih konusunda olsun, ister siyaset, bilim, müzik konularında olsun, merak ettiğimiz herşeyi ona sorar, herşeyi ondan öğrenirdik.

birşeyleri kesinlikle olurdu. Hiç susmamasına karşın babamın ona nedense bir kez bile olsun, kızdığını anımsamıyorum.

Yalnızca annem, o da arada sırada, evimizdeki yabancıların söylediklerini iyice duyabilmemiz için biz kardeşlerin birbirimizi susturmaya çalışmaları karşısında bunalır, başını dinlemek için gizlice mutfaka kaçardı.

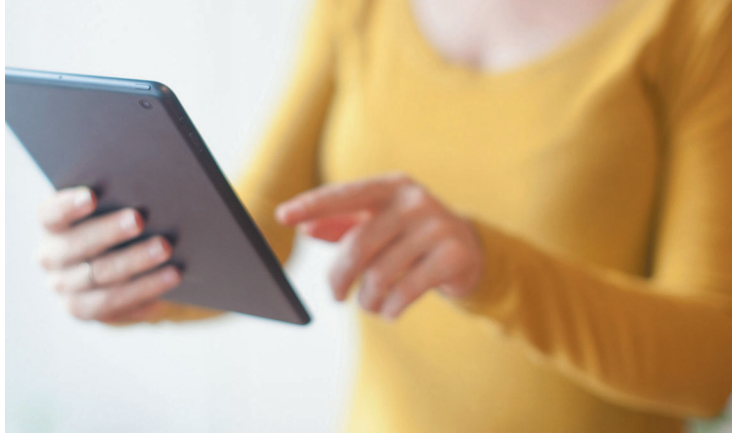
Şimdi düşünüyorum da, annem o anlarda yabancıların tasını tarağını toplayıp evimizden gitmesini acaba hiç mi istememişti?

Babam, kendi anne ve babasında gördüğü saygıyı ve söz dinlemeyi evimizde bize de öğretmeye özen gösterirdi ama, yabancıların bu ahlâk düzenimizi fazla önemsememesini nedense pek umursamazdı.

Ailemiz arasında ağzı bozuk, argo, hatta küfürlü konuşma kesinlikle yapılmazdı. Bu kural yalnızca biz aile bireyleri için değil, evimize gelen konuklarımız ve okul arkadaşlarımız için de geçerliydi. Oysa evimize kurulup oturan ve birgün gitmesi gerektiğini

hiç mi hiç aklına bile getirmeyen bu konuğumuz, kimi zamanlar, ağza alınmaz öyle sözcükler kullanırdı ki, babamın bizim karşımızda yüzü renkten renge girerdi. O sözcükler büyüklerimizimizin yanında bizi de utandırırdu. Annemin de, bi-

zim de yüzlerimiz, kulaklarımız zaman zaman kıpırmamızı kesilirdi.

Babam, gençlerin alkol almaları konusunda bize zaman zaman uyarıcı konuşmalar yapmıştır ama, bizim yabancıların düzenli aralıklarla, bizi bu konuda da cesaretlendirmeye çalıştığını unutamam. Hatta ona göre sigara içmek kişiyi çok havalı yapar, puro ve pipo içmek ise kişiyi özel bir ayrıcalık verirdi.

Evimizdeki yabancı, bizle cinsel konularda da rahat rahat konuşabiliyordu. Bu konudaki yorumları kimi zaman pervasız, kimi zaman akıl çelici ve hemen her zaman, bizi utandıracak türdendi...

Kadın erkek ilişkisiyle ilgili ilk görüşlerim, doğal olarak, yabancıların etkisinde gelişti. Kimi zaman bizimkilerin belirttiği değerlere kafa tutar konuşmaları olmasına karşın, nedenini şimdi bile anlayamıyorum, kendisinden evimizi terk etmesi istenmezdi.

Yabancıların, ailemizin ayrılmasında bir parçası olduğu o günlerden bu yana aradan elli yılı aşkın bir süre geçti.

Her ne kadar ilk günlerdeki çekiciliğini koruyor olmasa da o, artık bizden biri.

Bugün bile hâlâ annemlerin evindeki küçük odaya girseniz onu baş köşede öylece oturmuş, “Birisini karşıma geçse de masallarımı dinlese, yaptıklarımı seyretse” diye iç geçirerek dost beklerken bulabilirsiniz.

Kim mi bu yabancı? Biz ona kısaca ‘TV’ diyoruz. Tek başına gelip, evimize çöreklenmesi yetmezmiş gibi bir süre sonra kalktı, evlendi. Üstelik, eşini de aldı, getirdi bizim eve. ‘Bilgisayar’ mış eşinin adı.

Bir de çocukları oldu. ‘Cep telefonu’ koyduk çocuğun adını.

İkinci çocukları oldu; ona da ‘I POD’ adını verdik.

Aradan çok geçmeden bir de torunları olmaz mı? Onun adı ise “I PAD” oldu.

Ha, unutmadan söyleyeyim: Evdekiler yalnızca onlar değil... Çok zaman ayırıp varamıyoruz ama... Biz de varız evimizde. •

nergisozturk@butundunya.com.tr

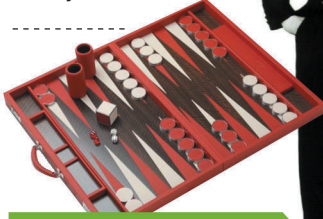

UFAK TEFEK BİLGİLER

Sabahat Önen

BENZETEMEMİŞLER!

Charlie Chaplin, “Ünlülerin Benzerleri” yarışmasına kimseye belli etmeden kendisi katılmış ve 3. olmuştur.

Tavlanın 4 Köşesi

Tavlanın; 4 köşesi 4 mevsim, pullarının toplamı 1 ayı, karşılıklı 12'şer hane 24 saati, açık-koyu renk taşlar ise gece ve gündüzü simgeler.

Vanilya ve Müzik ▲

Vanilya kokusu ve klasik müzik dinlemek çalışma veriminizi yüzde 40 artırır.

Balonla İlk Uçuş

Balonla ilk uçuşu 20 Kasım 1793 tarihinde Jean François Pilatre de Rozier başarmıştır.

**FİLLERİN
HASSAS
DÜNYASI**

Kutup ayılarının derileri siyah ama tüyleri saydamdır.

Filler, ölüme yas tutan ender hayvanlardan biridir. Ayrıca, bağlantı kurdukları bir kalbin durduğunu kilometrelerce öteden hissedecek denli de hassastırlar.

EN ESKİ HARİTA

Bilinen en eski harita, 4000 yıl kadar önce yapılmış Mezopotamya' da Kerkük yakınındaki Nuzi' de bulunan M.Ö. 2200 yıllarına ait bir haritadır.

Atatürk Çin'de

Çin'de Atatürk'ün hayatı zorunlu ders olarak okutulmaktadır

Tehlikeli Derinlik

Güney Afrika'da altın üreten Tautona maden ocağı, yaklaşık 3,8 km. düşey derinlik ile dünyanın en derin maden ocağı unvanına sahiptir. Ayrıca, insan tarafından kazılmış en derin noktadır.

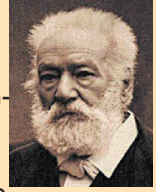
Bütün kıtalar A harfi ile başlayıp A harfi ile biter.

Karat Ölçüsü

Eski çağlardan beri kullanılan "karat", tek bir keçiboynuzu çekirdeğinin kütlesi temel alınarak belirlenmiş bir ölçü birimidir.

VICTOR MARIE HUGO

26 Şubat 1802 Besancon, Paris doğumludur. Zamanın çoğu genç yazarı gibi Hugo da, 19. Yüzyıla hakim olan Romantik Akım'dan etkilendi. Tutkusunu, iyi konuşma ve sözle inandırma yeteneğini ilk dönem eserlerine de yansıtan Hugo, bu sayede genç yaşında şöhrete kavuşmuştur. İlk şiir derlemesi "Odlar ve Çeşitli Şiirler" 1822'de yayınlanmış ve bu başarısı ona XVIII. Louis tarafından kraliyet maaşı bağlanmasını sağlamıştır. Şiirlerin içten çöşküsü ve akıcılığı büyük övgü olsa da asıl dört yıl sonra yayımlanan şiir kitabı "Odlar ve Baladlar" Hugo'nun muhteşem bir şair ve söz ustası olduğunu açıkça ortaya koymuştur. Hugo'nun ilk romanı "Notre Dame'ın Kamburu" 1831'de basıldığında büyük başarı kazanmış ve Avrupa'daki diğer dillere çevrilmiştir. Romanda adı geçen Notre Dame Katedrali de restore edilmiş, uzun süredir ihmal edilen Rönesans öncesi yapıların da bakıma girmesi konusunda büyük etki yaratmıştır. En büyük ve ünlü Fransız yazarlardan biri kabul edilen Victor Marie Hugo Fransa dışında en çok "Sefiller" ve "Notre Dame'ın Kamburu" romanlarıyla tanınmaktadır. İçinde "Haydi biraz cesaret, ey gelecek kuşaklar!" diyerek seslendiği "Şairin Görevi" şiiri de en çok bilinen şiiridir. Fransa'nın ulusal şairi Victor Hugo 1885 yılında çok sevdiği şehir Paris'te yaşamını yitirmiştir.

Tarihten Damlalar
Mümtaz İdil

Polisiye Romanların Kraliçesi *Agatha* Christie

Birinci Dünya savaşının en kanlı günleri... Bayan Mary Westmacott Londra'daki Kızılhaç hastanelerinden birinde hemşirelik görevini yapıyor, bir yandan da notlar alıyordu.

*J*lgisini en çok çeken şey ise zehirler üzerine çalışmaktı. Herhangi bir zehrin hangi yolla alındığına ve etkisinin en çabuk hangi yolla gösterdiğine dikkat ediyordu.

Bunu romanlarında kullanmak için yapıyordu. Adı da zaten Mary Westmacott değildi. Bu ismi, savaşın 16 yıl sonra yeniden, Agatha Christie'den bıktığında kitaplarındaki yeni kahramanı Mrs. Marple'ı tanıtırken kullanacaktı.

Dünyanın en tanınmış polisiye roman yazarlarının kuşkusuz en başında gelenlerden biri olan Agatha Christie, 2 milyarı aşan romanlarının satı-

şıyla kendi alanında bir rekorun sahibi de olacaktı. Hercule Poirot ve Mrs. Marple tiplerleriyle birbirine zıt iki karakterden iki mantık dehası yarat-

“Bir arkeologla evlendim, en azından ben yaşlandıkça benim değerimi daha iyi anlar diye umuyorum,”

açıklama yapmaz. Ansızın ve beklenmedik biçimde bir otel odasında ortaya çıkar ve hayatının on günlük bölümünü kimseye anlatmamıştır. Otele kaydını da, İlk kocası Archibald Christie'nin kendisini aldattığı genç kadın adına yaptırmıştır. Archibald'in kendisinden çok genç bir kadınla ilişkisini öğrenmesi ve ardından annesini de kaybetmesi tam da bu zamana rastlar. Kimilerine göre Agatha, kocası Archibald'ı nasıl öldüreceğini planlamak üzere ortadan kaybolmuştur, kimine göre ise geçici bir hafıza kaybı yaşamıştır. Agatha Christie o günler için yalnızca, “hatırlamıyorum,” demekle yetinmiştir.

Archibald Christie'den boşandıktan sonra 1930 yılında ülkenin en ünlü arkeologlarından biri sayılan Sir Max Mallowan ile evlenir. Mallowan kendisinden 15 yaş küçüktür. “Bir arkeologla evlendim, en azından ben yaşlandıkça be-

nim değerimi daha iyi anlar diye umuyorum,” demiştir.

Agatha Christie'nin mantık dehasının birer ürünü olan polisiye romanları ikinci kocası Sir Max Mallowan ile birlikte dünyayı dolaştıkça, renklenmeye de başlar. Nil Nehri, Suriye, Mezopotamya, Irak, Mısır ve daha birçok yerdeki bilgilerini romanlarına serpiştirmiş ve zaten ilginç olan roman kurgusunu tarihsel bilgilerle de donatmıştır.

“On Küçük Zenci” romanı polisiye romanın klasikleri arasına girmiş en önemli romanları arasında sayılır. Defalarca tiyatrodan sahnelenen, filmi çekilen bu ünlü roman, lirik anlatımıyla da bir polisiye roman olduğu kadar bir edebiyat eseri olarak da kabul edilir.

Agatha Christie'nin birçok oyunu tiyatroya uyarlanmıştır, ama onun

Agatha Christie ve ikinci kocası arkeolog Sir Max Mallowan

Roman kahramanı Hercule Poirot'nun ölüm ilanı The New York Times' in ilk sayfasında yer alır.

yalnızca tiyatro eseri olarak yazdığı eserleri de vardır. Bunlar daha çok küçük öykülerden birer zincir oluşturmuştur. Dünyanın en uzun soluklu oyunu unvanına layık görülen "Fare Kapanı" bunlardan yalnızca biridir. İngiltere, dünyanın her tarafında su gibi okunan bu yazarına sonunda İngiltere'nin en önemli onur nişanı olan Şövalyelik Nişanı vermiştir. 1976 yılının Ocak ayında öldüğünde, her iki roman kahramanını da Hercule Poirot ile Mrs. Marple'ı da kendinden önce öldürmeyi uygun bulmuştu. Bunu Hercule Poirot'da başarmıştır, ama Mrs. Marple kendisinden sonra ölmüştür. Hercule Poirot'nun ölümü "Ve Perde İndi" romanıyla gerçekleşir. Öyle ki, New York Times' in ilk say-

fasında bu kahramanın ölüm ilanı yer alır. Bu, tüm roman tarihinde ölüm ilanı büyük günlük bir gazetenin ilk sayfasında yayınlanan tek kahramanın öyküsüdür.

B abasını daha çocukken kaybetmişti . Annesi ile başladığı yaşama önce müzik öğrenimi ile katılmak istedi, ama başarılı olamadı. O sıralarda kısa öyküler yazmaya başlamıştı. İlk romanı Styles'daki Esrareniz Olay uzun süre

eleştirmenlerin ve yayınevlerinin elinde dolandı, ama kimse basmaya yanaşmadı. Neden sonra yayımlanmaya değer nitelikte bulununca, ilk kahramanı Hercule Poirot da bir daha ölmek üzere polisiye dünyasına kazandırılmış oldu.

Ölümünden sonra; Elvis Presley, Michael Jackson gibi ölmediği üzerine bir çok spekülasyon yapılmıştır. Ama bu inandırıcı olmamıştır. Agatha Christie, geride bıraktığı yirmiden fazla oyun, yetmiş dokuz roman ve hikaye sığırdığı hayatına bir çok da arkeolojik not eklemiştir.

Dünyanın her tarafında, tıpkı Türkiye'de Mike Hammer romanlarında olduğu gibi sahte Poirot ve Mrs. Marple romanları çıksa da, hiçbiri asıl kahramanların ve ondaki müthiş zekânın örneği olamamış, sahte olarak tarihe gömülmüştür. •

mumtazidil@butundunya.com.tr

Ansiklopediden Bir Sayfa

Mete Tizer

İşkenceyle
Öldürülen
Romalı Filozof

Boethius

Eski bir Roma konsülü olan babasını küçük yaşta yitirdiğinde önemli bir devlet adamı ve aile dostu olan Quintus Aurelius Memmius

Symmachus tarafından evlat edinilmesi onun çocukluktan itibaren çok iyi bir eğitim almasına ve devlet kademelerinde hızla yükselmesine de olanak sağlamıştır.

Boethius, ailesinin soylu adı ve iyi eğitimi sayesinde dönemin kralı Theodoricus Magnus'un (Büyük Theodoricus) güvenini kazanmakta gecikmemiştir. İS 510 yılında, yaklaşık otuz yaşındayken Roma'da konsül seçilmiş, 520 yılında kral tarafından Magister Officiorum olarak ayrıcalıklı ve onurlu bir göreve atanmıştır.

O sıralarda Roma'nın yöneticileri arasında başgösteren güvensizlik, toplumu hem siyasal hem de dinsel anlamda gittikçe artan bir bunalıma sürüklemiştir, hatta yaşamını kaba çevirecek olayların başlamasına ve vatan haini olarak suçlanmasına maruz bırakacak kuşku ortamının yaratılmasına neden olmuştur.

Boethius talebelerine ders verirken.

Ravenna Sarayı'nda çok rahat bir hayat Symmachus'la iyi bir dost olmuş ve kızı Rusticana ile evlenmişti. Bu evlilikten doğan iki oğlu Symmachus ve Boethius adını verdiği iki oğlu da 522 yılında consul seçilince ailenin sevinci iki kat artmıştı. Senatus'da Boethius'a karşı beslenen düşmanlık hisleri gittikçe yoğunlaştı. Boethius hain planların kurbanı olarak Theodoricus'a karşı suikast planları hazırlayanlardan biri olmakla suçlandı.

Talihsizlikler, Boethius'un yakın arkadaşı senatör Albinus'un suçlanmasıyla başladı. Onu suçlayanlar arasında özel danışmanı Cyprianus başı çekiyordu. Albinus suçlamaları reddetse de İmparator karşı tarafa gönülden inanmıyordu. Bu olaylar sonucunda Boethius, İmparator'un huzuruna çıkıp Albinus'u Cyprianus'a karşı savunmuş ve Roma'nın değerli bir senatörü olan Albinus'un bu suçu

işlemiş olması durumunda, kendisinin ve Senatus'un bu suça iştirak etmiş sayılacaklarını, bunun ise asla mümkün olamayacağını belirtmiştir. Bu art niyetsiz söylemi Theodoricus yanlış yorumladı ve böylece Boethius'un sonunu hazırlayan süreç başlamış oldu. İmparator bu açıklamadan sonra Boethius ve Senatus'un da aynı plana ortak olduğu sanısına kapılınca Boethius da tutuklandı.

Boethius'un savunduğu Senatus kendisine hiçbir savunma tanımayıp hakkında hemen bir idam kararı çıkardı. Bir anlık cesareti yüzünden

Boethius hapisshaned

hem kendisinin, hem de ailesinin yaşamını altüst eden Boethius mahkemede yapamadığı savunmasını Consolatio adlı yapıtında yapmıştır. Boethius'un ölümüne dair kayıtlarda büyük işkenceler çekerek acılar içinde öldüğü yazılıdır. Alnına geçirilen bir sicim gözleri yuvalarından fırlayana dek gerilmiş ve o durumda kalın bir sopyla ölünceye dek dövülmüştür. •

metetizer@butundunya.com.tr

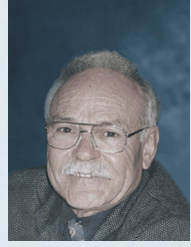
	1					4		
	3	6	2		4		5	1
9							2	
	5			1			9	
			3		6			
	6			5			4	
	7							5
5	4		9		4	2	6	
		8					1	

Sudoku Yapamayanlar İçin

				7	8	6		
	4	6	9				5	
8					3		1	
5		4					6	
6								7
	9					2		4
	2		3					5
	6				2	3	9	
		3	1	5				

Sudokusuz Yapamayanlar İçin

Yazar Dede ve Torunları
Muzaffer İzgü

Gezgin

Yakında okullar açılacak.

Eh, yazlık evimizden gitme zamanı geldi.

Burası çok güzeldi. Deniz vardı. Karşımızda üzerinde hiç sis eksik olmayan bir dağ vardı. Sanki dağ bana bazen el salları, “Nasılsın Beren?” diye sorardı. Gülümser, dağa el sallardım. Artık deniz kıyısında kumda yürüme yok, kuma yatmak yok, kumdan evler yapmak yok. Deniz arkadaşları yok. Ne güzeldi birbirimize su atmamız, kıyıda kumda, suda debelenmemiz...

Knidos yerleşimi

Bunların hepsi bitiyor. Ama oturduğumuz kentte de arkadaşlarımız var. Bazen birbirimizin evlerine gideriz, sokakta oynarız. Apartmanımızın bahçesindeki çiçekleri sularız. Birbirimize yaz anılarımızı anlatırız. Sonra sınıf arkadaşlarımız var, çok sevdiğim öğretmenim var.

Babam bazı şeyleri gecedan arabaya koydu. Yolda bir yer var. Biz her zaman orada kahvaltı yaparız. Oranın adı “Köy Kahvaltısı”... Yediğimiz köy peyniriymiş, reçelimiz orada yapılmış. Zeytinler kendi ağaçlarından toplanmış. Karası var, yeşili var, sallaması var. Sallama zeytini oranın sahibi Gülbeyaz teyze yapıyormuş. Büyük kavanozları yarıya dek topladığı zeytinle dolduruyormuş, sonra içine şekerli su, sirkeli su koyuyor, sallıyormuş. Ama çok sallıyormuş...Umh, o zaman benim sevdiğim sallama zeytini oluyormuş.

Babam arabayı tam çalıştıracaktı ki, bir kedi sesi geldi. Babam da annem de arabadan aşağıya indiler. Ben de iki yanıma bakıyordum. Babam annem arabanın altına bakıyorlar, kedi yok. Ama sesi geliyor... Cılız bir ses durmadan, “Miyav miyav” diyor.

Annem de babam da, “Pisi pisi, gel pisi” diyorlar ama kedi ortaya çıkmıyor... Annem de babam da şaşkınlar. Ben de heyecanlıyım.

“Acaba bu kedi nerede?”

Babam mırıldanmaya başladı. “Havalar soğumaya başladı, bu kedi ısınmak için motorun içine girmesin sakın?”

Çok merak ettim, ben de arabadan indim. Babam arabanın motor kaputunu açtı. Üçümüz de bakıyoruz. Kedi yok. Ama sesi geliyor. Zaten kedinin miyavlaması hiç kesilmiyor ki. Annem, babama, “Cemil, sakın bu kedi oraya iki gün önce girmiş olmasın?..” dedi.

Babam başını salladı, “Üç gündür arabayı hiç kullanmadım” dedi. Birden kediciğin acıktığını, susadığını düşündüm.

“Babacığım ne olur kediyi bula-

“Havalar soğumaya başladı, bu kedi ısınmak için motorun içine girmesin sakın?”

lım” dedim. “Elbette Beren. Hiç onu orada bırakır mıyız?”

İyi de bu kedi nerede? Onu oradan nasıl çıkaracağız?.. Annem, “Pisi pisi, gel pisi” diyor. Babam da aynı sözleri yineliyor. Kedi ortaya çıkmıyor?

“Yavru kedi, dedi babam. Sesinden belli...” Babam arabanın kaputunu kapattı. Saatine baktı.

“Onu motorun içinden biz çıkaramayız, ancak usta çıkarır. İyi de acaba Sezai Usta dükkanını açtı mı?”

Ben de annem de bir anda aynı şeyi düşündük, “Motor çalışırsa kediciğe bir şey olmasın?..”

Bir süre şaşkın şaşkın birbirimi-

zin yüzüne baktık. Babam, annemle benim aşağıya inmemizi istedi. O, motoru çalıştıracaktı, biz de büyük bir dikkatle kedinin sesini dinleyecektik, bakalım, miyavlıyor mu, yoksa miyavlamıyor mu?

“Babacığım miyavlasın ne olur?”

“Elbette kızım...”

Babam motoru çalıştırdı. Annem de ben de kedinin sesini duyduk. Motor çalışıyor, kedi miyavlamasını sürdürüyordu. Babam arabaya binmemizi söyledi.

“Yavaş yavaş sanayi çarşısına gideceğiz...”

Ah, dilerim kediciğe birşey olmaz... Ne olur olmasın. Kuyruğu kop-

masın, ayağı çizilmesin, bir yeri kanamasın.

Hemen tatil kentinin dışında olan Sanayi Çarşısı bana o denli uzak gelmişti ki, git git yol bitmiyordu.

“Babacığım vardık mı?”

“Az kaldı kızım... Dilerim usta dükkanını açmış olsun...”

Biraz sonra babamın gözleri parladı. “Oh Sezai Usta dükkanını açmış...” dedi.

Babam arabanın direksiyonunu onarım dükkanına doğru çevirdi. Sezai Usta çay içiyordu. Ayağa kalktı.

“Buyrun Cemil bey, sabah sabah

bişey mi oldu?” diye sordu.

Babam: “Kedi...” dedi...

Annem babam arabadan inmişlerdi. Motora kulak kabartmışlardı. Ben de indim, dinliyordum. Usta hiçbir şey anlamamış ki üçümüze şaşkın şaşkın bakıyordu. İşte o anda kedinin sesini duyduk, sevinçle bağırdık, “Miyaaav...” diye.

Usta kahkahalarla güldü, biz de güldük. Usta kaputu açtı, biz üçümüz birden bağırmaya başladık, “Pisi pisi gel pisi, pisi pisi gel pisi...” Ben buna üç sözcük daha ekledim, “Var mı senin gibisi?”

Ustanın dükkan komşuları da toplanmışlar, gülüyorlardı. Usta motorun her yanına baktı. Bu kez eğildi arabanın altına baktı. Kalfası yere yattı, arabanın altını iyice inceledi.

“Pisi pisi, gel pisi pisi, var mı senin gibisi...”

I-ıh, “Miyav miyav” diyor ama gelmiyordu. Usta,

“Galiba kedinin keyfi yerinde” dedi.

Bu kez usta arabanın altına yattı, bize susun işareti yaptı, kendi, “Pisi pisi” dedi. Gülerek arabanın altından çıktı. Kalfasına, “Sök oğlum şu sol ön terekleği” dedi...

Kalfa anahtarlarla sol ön tekerleği söktü, çıkardı. Usta yere oturdu, elini bir yere uzattı. Hepimiz sessiz heyecanla bekliyoruz... Usta, kolunu daha çok uzattı... Sonra, “Haydi gel bakalım...” dedi... Bir de baktık, kedicik

ustanın elinde... Ah canım ah, minicik bir yavru... Öyle de güzel... Sağolsun usta kediyi sevdi, okşadı, havaya kaldırdı.

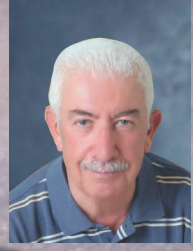
“Bu yavru şimdi kimin olsun?” dedi.

“Benim” diye bağırdım.

Annem de, babam da başlarını salladılar. Kedimin adını koydum.

“Gezgin.”•

muzafferizgu@butundunya.com.tr

Kuşkonmaz Sokağı

Küçük Cem, evlerinin balkonunda babasının yanına oturmuş, okuduğu masalı dinliyordu. "Bülbül, kafesinde en güzel şarkısını söylü...." demeye kalmadı, korkunç bir çığlık koptu.

Bir araç mahallenin köpeklerinden birinin eniğini altına almış, bağırta bağırta pestile çevirmişti.

Bir anda karışverdi ortalık. Köpekler bir yandan, kediler öte yandan ölü kalıntısının çevresinde dört dönmeye başladılar. Ezilen eniğin annesi, aracın önüne geçti, arkasını dolandı, yanındaki öteki köpeklere, kedilere baktı. Katil makineyi süzdü. Sonra, dertop oldu, sanki köpekliğinden çıkmışçasına bambaşka bir yaratığa dönüşüverdi. Çıgıllıklar kapladı dört bir

yanı. Gökten yıldırım hızıyla bir kara cisim indi o anda ve gelip çakıldı aracın ön camına. Çakılmasıyla da yere cansız düşmesi bir oldu. Sürücünün rengi uçtu. Ne yapacağını bilemedi. Kapıyı açıp dışarı çıkmak istedi, yüreği yetmedi. Elleri titriyordu. Aracın ön camını tuz buz eden yaratık, kargaya benzer bir kuştı. Ama o bildiğimiz kara kargalardan değildi. Kırılan gagasından tutun da kanadının her bir teleğine kadar hepsi ayrı bir renkteydi.

Bir kara acı çöreklenmiş görenlerin içine. Neler olup bitmişti bu kadar

"Ne oluyor baba?" diye sordu Cem. "Yoksa bunlar Bremen Mızıkacıları mı?"

kısa zamanda! Elde değildi kayıtsız kalabilmek. Yerlerinden fırladıkları gibi kendilerini sokakta oynamakta olan çocukların arasında bulmaları bir oldu babayla oğlun.

"Babacığım," dedi Cem. "Ne kadar güzel bir kargaymış bu. Şu renklerine bak hele! Sarısından beyazına, yeşilinden mavisine kadar ne kadar parlak ve güzel renk varsa üzerinde toplamış."

"O bir saksığan, yavrucuğum," dedi babası.

Bu adı ilk kez duyuyordu Cem. Yine de ölen kuşa mı, yoksa ezik köpek yavrusuna mı bakacağını bilemedi. Şaşırıp kaldı. Bir anda ana baba gününe döndü bütün çevre. Bir yandan kuşlar, öte yandan köpek ve kediler sarıverdiler aracın çevresini. Havlamalar, miyavlamalar, gak gaklar birbirine karıştı. Korkunç bir sesteki çevreyi kuşatan.

"Ne oluyor baba?" diye sordu Cem. "Yoksa bunlar Bremen Mızıkacıları mı?"

"Ne mızıkacıları yavrum," diye yakındı babası. "Bunlar ölülerinin katilini arayan dayanışmacı hayvanlar. Katili bir bulurlarsa yok mu ya..."

"Ne yaparlar? Öldürürler mi?"

"Ne bileyim, kuzum. Ben köpek, saksığan değilim ki."

"Biz de o masaldaki hırsız gibi kaçalım öyleyse. Ne olur ne olmaz."

"Kaçalım kaçmasına da, bırakırlarsa..." demeye kalmadı, uçuşmakta olan kargalardan biri ani bir çivileme yaptı Cem'in üzerine doğru.

Nereden geldiği belli olmayan iki, üç el silah sesi duyuldu aynı anda. "Paaat!" diye düşüverdi o karga da ölen saksığanın yanına.

Bu sesin yarattığı ürkü, sokağın

ötelerinde saklambaç oynayan çocukları da içine aldı. Onlardan biri boyundan büyük bir çığlık attı. İlk irkilen de başkası değil Cem'in annesiydi. Yere sarkan eteğini beline çekti. Varıp dineldi sokağın orta yerine. "Bana bakın hele!" diye haykırdı oradakilere. "Ölenlerin birer hayvan olduğuna bakıp önemsemelik etmeyin. Onlar da canlı. Dahası ana babaları var hepsinin de."

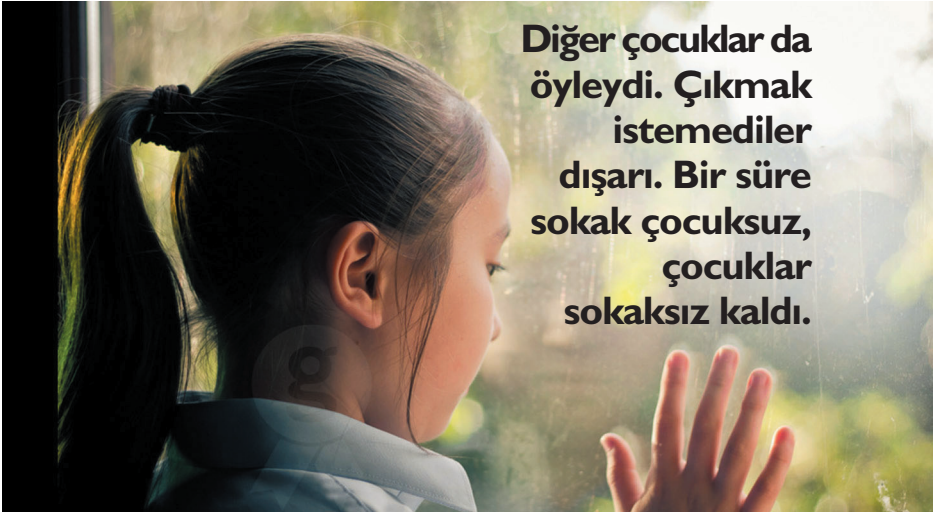
Sesi binaların duvarlarından yansıyor kulakları çınlatırken o, elleri, kollarıyla kendi evladını, Cem'i, bağrına basmış, her yanını örtmeye çalışıyordu. Yavrusuna bir şey olmasından korkuyordu besbelli. Ortalığı saran bu dehşetle ilk uyanan rüzgâr oldu. Toz-toprak, çör-çöp, çalı-çırpı ne bulduysa yanda belde, önce önüne katıp havalandırdı. Sonra uğursuz bir bulut gibi yere indirip dört bir yana savurmaya başladı. Onun etkisiyle ağaçlar hareketlendi bu kez de. Dallarını, yapraklarını bir o yana, bir bu yana sallamaya başladılar. Yerlere kadar eğilip kalktılar. Köpeklerin ve

kuşların çaresizliğine bakıp varlıklarından utanmışlardı belki de.

Bu arada olan, saklambaç oynayan çocuklara olmuştu. Gördükleriyle sarsılmışlar, önlenemez bir paniğe kapılmışlardı. Bozmak zorunda kaldılar oyunlarını. Evlerine döndüler isteksizce. Oynadıkları yerin adının Kuşkonmaz Sokağı'na çıkacağını bilmeden kapılarından içeri girdiklerinde geç kalmışlardı yemeğe.

Cem, babasına değil de annesine, "Ben ne bu köpekleri, ne de kargaları seviyorum artık. Oyunumuzu bozdu pis şeyler," dedi.

Diğer çocuklar da öyleydi. Çıkmak istemediler dışarı. Bir süre sokak çocuksuz, çocuklar sokaksız kaldı. Onların olmadığı yere de bırakın kediyi köpeği, kuşlar bile uğramaz oldu. Yanda yöndeki çiçekler açmayı unuttu. Bu duruma en çok üzülenler de ana babalardı. Çünkü yavrularının yemeksiz, uykusuz kalabildiklerini ama oyunsuz duramayacaklarını biliyorlardı. Beklediler ister istemez.

Diğer çocuklar da öyleydi. Çıkmak istemediler dışarı. Bir süre sokak çocuksuz, çocuklar sokaksız kaldı.

Bir köpek yavrusuyla bir minik kedi birlikte oynayıyordu.

Öte yandan çocuklar da sandılar ki, o gözlerinde tüten sokakta her gün bir başka yavru hayvan ölecek ve onların anneleri yas tutup çevrelerinde dört dönecekler, geceleri acı acı ötüşüp, uluyacaklar. Kulakları tırmalayan çığlıklar atacaklar. Azgın fırtınalar, arsız bulutları üstlerine salacaklar.

Öyle olmadı ama. Yaşam sürüp gidiyordu öyle ya da böyle. Onlar da durdular durdular duramadılar. Birer ikişer boy göstermeye başladılar cümle kapılarının önünde.

Aklına ne düşüyse, yolları ezberleyen ayaklarının sakın adlarıyla sokağa ilk çıkan Cem oldu. Bir sağa, bir sola baktı. Gözlerine inanamadı. Bir köpek yavrusuyla bir minik kedi birlikte oynayıyordu. Sokağın ulu orta yerinde hem

de. Saksığanlar dallara, yollara inip kalkıyor, çocukların yokluğuna inat ötüşüp duruyordu. Onları gören ve bu terkedilmişliğin yarattığı sessizliğe dayanamayan Cem, kendini dışarı attı ve avazı çıktığıınca bağırdı:

"Heeey arkadaşlar! Haydi gelin. Saklam-

baş oynayacağız."

Gülümsemeleri yanaklarını doluduran çocuklar koş koş gelip dolusuverdiler sokakta unuttuklarına bir an önce kavuşmak için. Onları gören kediler köpekler yanaştı yanlarına kuyruk sallayarak. Kırlangıçlar, karatavuklar uçuştur havada. Kimisi teğet geçti, kimisi de süzülüp kondu yanlarına. Ağaçlar yeşillığe durdu bir biri ardından. Dallar çiçeklerine kavuştu. Yeni bir canlılıkta buluştu hepsi.

Sevinç bu! Bunları görür de durabilir mi bir başına beklediği yerde? O da karıştırdı aralarını. Cıvıl cıvıl taze bir mutluluk havası doldurdu Kuşkonmaz Sokağı' nı.

"Ne güzel.," dedi onları gören yaşlı biri. "Hayat dediğimiz de bu değil mi, işte?" •

bekirozgen@butundunya.com.tr

KÜÇÜK HESAP

Küçük çocuk bakkala öfkeyle sordu: "Neden hep küçük yumurta veriyorsun?" Taşınması kolay olur da ondan." Çocuk eksik para verip, yumurtaları alıp giderken bakkal seslendi: "Ama sen eksik para verdin." Çocuk gülererek: "Sayması kolay olur..."

Göçmen Kuşlar

Dünya kültürleri arasında özel ve özgün bir yere sahip olan kuşlar için söylenmiş ve söylenecek sözler, şarkılar, türküler ve öyküler sonsuza dek sürüp gidecektir.

Yazan: YAHYA AKSOY

Kuşların tarihi ile ilgili özel kütüphaneler kurulmalı ve müzeler açılmalıdır. Son baharın ters esen rüzgârları arasında savrulan sararmış yapraklar arasında mavinin kırk tonu arasında, rengârek kanatları, gağaları ve tüy gibi ipeksi gövdeleri ile bir disiplin içersinde dizi dizi sıcak bölgelere uçan kuşların yolculuğu başladı. Göçmen kuşların bu yolculuklarını, derin bakışlarla ve hayranlıkla izleyen insanların; "Uçun kuşlar uçun silaya doğru /Anadan, babadan, yarden bir haber yok mu?" diye seslenmekteler. Özlemleri, duyguları ve sevgileri gönülden gönüle dağlar, ovalar, çöller, denizler ve okyanuslar ötesine taşıyan Turnalar'ı gören insanların; "Turnalar

uçun, sıldadan geçin, yarimi seçin..." diye mırıldanmaktalar.

Yalnız gönülden gönüle değil, kentlerden kentlere, ülkelerden ülkelere de Nuh Tufan'ından sonra sevgiyi, barışı, dostluğu ağızlarında zeytin dalı ile taşıyan güvercinler dünya barış sembolü olmuşlardır.

Bir doğa ve tarih harikası olan ülkemizi, doğa harikaları kuşlar 490'a varan çeşitleri ile süslemekte ve kuş cennetine çevirmekteler. Farklı olanı fark eden insanlar bunları görmekte ve kuşlar üzerine öyküler, türküler, şiirler, şarkılar ve deyişler söylemekteler. Ülkemizin dört yanında doğanın gerçekleri ile uyum içersinde yaşayan dünya harikası kuşların huzurunu, yuvasını

ve obasını insanlar bozmaktalar. Bu en büyük insanlık suçudur. Çocuklarımızın ve ülkemizin geleceğine indirilmiş en büyük darbedir. Hayali darbeler yerine, ülkemizin doğa kültürüne ve insanlığın geleceğine en büyük darbeyi vuran bu darbecilerden hesap sorulmalıdır.

Avcı kahvelerinde toplanan avcılar, atar tutarlar, öyküler öyküleri kovalar ve fırtınalı havalarda gök yüzünü

Bir doğa ve tarih harikası olan ülkemizi, kuşlar 490'a varan çeşitleri ile süslemekte ve kuş cennetine çevirmekteler.

den sürüler halinde nehir, çay kenarlarına ve göllere inmeye çalışan kuş sürüleri için şöyle derlermiş:

"Kurban olayım fırtınaya-tipiye, sürdü getirdi bizim kapıya..."

Yıllardır avcılar, iki gram etleri için, kuş sürülerini yok ettiler, tükettiler, torunlarına dünya harikası kuşlar yerine, acıklı, renkli ve düşündürülen avcı öyküleri bıraktılar... Söyle söyle dinle, dinle dinle ve ahvah ile ağla, çırpın ve dizlerini döv. Soyuları tükenen kuşları tekrar kimse getiremez. Fotoğrafları kalan kuşlar ancak düşlerde yer alır...

"Dedelerimiz koruk üzüm yediler torunlarının dişleri kamaştı" atasözünü tekrarla. Dün yapılan yanlışlığın, bugüne ve yarına hep yansıtacağını unutma. Herşeyi sineye çeken, vurdumduymaz insanların oluşturduğu toplumlarda kuşların önemi pek anlaşılmamakta. Yıllar önce ünlü öykü yazarımız Sait Faik Abasıyanık, "Son Kuşlar" öyküsünde, kuşların yok olmaya yüz tutmakta olduğuna dair acı gerçekleri dile getirmiş ve okul kitaplarında bu öykü yer almıştır.

Bodrum Tuzla Koyu'na yaz aylarında konuk olan Flamingoları tüfekle vuran bir vatandaşı yargılayan hakim, vatandaşa önemli bir ders vermiş ve şöyle demiş:

"Flamingolar ülkemize kısa süreyle konuk olmaktadır, ülkemize değer katmaktadır."

"Flamingolar ülkemize kısa süreyle konuk olmaktadır, ülkemize değer katmaktadır. İnsan misafirine ateş açar mı? Bir daha bu suçu işlersen sana iki kat ağırlaştırılmış ceza vereceğim..."

Derlediğim pek çok avcı öyküsünde, turalara, flamingolara, keklıklere, yaban kazlarına, leyleklere, ördeklerle, bildircinlara, bağırtıklara, kelaynaklara, kanaryalara, binbir çeşit balıklarla ve daha yüzlerce kuşa yersiz, keyfi, bilgisiz ve saygısızca yapılan haksızlıkların hesabı sorulsa mahkeme dosyaları depolara sığmaz.

Bodrum koyularında güneşin doğu-

şu ve batışı ile martuların, turnaların uçuşu ve flamingoların dostluğunu gördükçe şiirsel gerçeği ve güzelliği ben de zaman zaman dizelere aktardığım olmuştur :

"Bodrumda güneş ve turna olsam / Egenin ılık rüzgârını begonvillerle donatıp / Ortadoğu'ya katar katar uçan turnalarla / barış ve dostluk dileğiyle uçursam!..."

Kuşlara değer vermesini bilemeyenler, kendisine, yaşadığı topluma ve ülkeye karşı sorumluluktan kurtulamazlar.

Kafası çalışmayanlara "Kuş beyinliler" diyerek aşağıladığımız, ne yaptığını ve ne yapacağını insanlardan çok daha iyi bilen ve değerlendiren, o güzelim akıl kutusu göçmen kuşların, getirdiğini ve götürdüğünü göremeyecek kadar gözleri kapalı, kuşların güzelleştirdiği dünyayı kan gölüne çeviren zavallı insancıklar; "Dağlar ile taşlar ile, seherdeki kuşlar ile çağı-

rayım Mevlâm seni..." ve "Malsahibi mülk sahibi, hani bunun ilk sahibi, sevelim sevelelim dünya kimseye kalmaz" ve "Düşmanımız kindir bizim..." diye seslenen, sevgi ve hoş görü ustası Yunus Emre'nin düşüncelerini bayrak yapın. Kuşlarla dünyaya salıverin...!

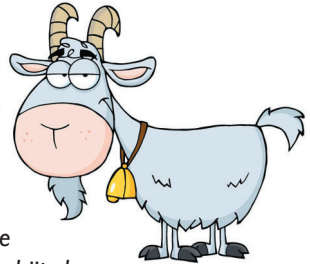
Kuşlara değer vermesini bilemeyen insanlar, kendisine, yaşadığı topluma ve ülkeye karşı sorumluluktan kurtulamazlar. •

Boynuzlu Köpek

Ev hayvanların dışında her türlü hayvanın girişi yasak olduğu bir ülkenin gümrüğünde adam, gümrük görevlileriyle tartışıyordu. Görevli, taşıma kutusundaki keçi yavrusunun gümrükten geçmesinin yasak olduğunu bildiriyordu. Yolcu ise bu hayvanın keçi değil, köpek olduğunu ileri sürüyordu. Sonunda gümrük görevlisi yolcuya sert bir biçimde çıkıştı:

"Siz beni kandırmaya çalışıyorsunuz, bayım" dedi ve keçinin boynuzlarını işaret edip, sordu: "Siz hiç boynuzlu köpek gördünüz mü?" Birden sinirlenen yolcu da, aynı sert biçimde gümrükçüye çıkıştı:

"Lütfen biraz terbiyeli olur musunuz?" dedi. "Siz hangi hakla köpeğimin özel yaşamına karışyorsunuz?"

Tatlı Bir Öyküdür Yaşam
Yücel Aksoy

Çocuk ve Baloncu

Bir süredir mahalleye bir baloncu geliyordu. Hemen hemen hergün ve aşağı yukarı aynı saatlerde, elinde kocaman bir balon kümesiyle köşeden görünür ve “Balonlar!... Renk renk balonlar!” diye bağıarak ağır adımlarla sokağı boydan boya geçer ve öteki köşeden dönüp görünmez olurdu. Küçük çocuk, onun gelişini hergün heyecanla bekliyordu. Baloncuyu büyülenmiş gibi şaşkınlıkla izlerken “Bizim eve sığmaz” dediği çok sayıda balonun adamı nasıl olup da havaya kaldırmadığını çok merak ediyordu.

Baloncu önde, küçük çocuk arkada mahalleyi baştan sona birlikte geçiyorlardı. Baloncu ara sıra dinlenmek için durduğunda, o da duruyor ve sonra yine izlemeyi sürdürüyordu.

Yine bir gün, baloncu dinlenmek için durduğunda,

küçük çocuk bütün cesaretini toplayarak yanına gitti. Önce balonları yakından bir süre izledikten sonra “Baloncucu amca” dedi “Biliyor musun benim hiç balonum olmadı.”

Adam çocuğu şöyle bir süzdükten sonra “Paran var mı?” diye sordu.

“Bayramda vardı” diye atıldı çocuk “Önümüzdeki bayram yine olacak”...

“Öyleyse bayramda gel. Acelem yok ben beklerim.”

Çocuk sessizce adamın yanından ve renk renk balonlardan uzaklaştı. Gözlerinden yaşlar boşanıyordu ve sanki yürümeye gücü kalmamıştı.

Henüz on adım atmıştı ki geri dönüp balonlara bakmak istediğinde gözlerine inanamadı. Balonlar, her nasılsa adamın elinden kurtulmuş ve yolun kenarındaki büyük ağacın dallarına takılıp kalmıştı. Çocuk, gördüğü manzara karşısında donup kalmış, ağaçtaki balonlara bakarken, baloncucu

ona seslendi:

“Küçük, balonları ağaçtan kurtarırsan, birini sana veririm.”

Baloncunun önerisini duyan küçük çocuk, önce kulaklarına inanamadı, sonra yıldırım gibi ağacın altına geldi, ayakkabılarını son sürat ayağından çıkarıp ağaca tırmanmaya başladı. Hedefine adım adım yaklaşırken duyduğu heyecan, bacaklarına batan,

canını yakan, akasya ağacının dikenlerini duyumsatmıyordu bile.

Nihayet balonlara ulaşmıştı. Bir süre onları izledi. Sonra, dikkatlice balonları ağacın dikenlerinden koruyarak dallara dolanmış ipleri çözüp baloncuya uzattı. Sadece bir balon, diğerle-

rinden ayrılıp biraz daha yukarı çıkmış ve dalların arasında sıkışıp kalmıştı. Çocuk onu da kurtarmaya çalışsa, biliyordu ki ağacın dikenleri balonu patlatacaktı. İster istemez ağaçtan aşağı indi, ayakkabılarını giyip, adamın kendisine vereceği balonu heyecanla beklemeye başladı.

Ama baloncu hiç oralı değildi. İpleri sıkıca eline doladıktan sonra yavaş yavaş sokağın sonuna doğru yürümeye başladı.

Çocuk şaşırды “Hani balonlardan

“Seninki ağaçta kaldı evlât” İstersen çık al...”

birini bana verecektiniz?” diye sordu. Adam, elinin tersiyle burnunu sildikten sonra “Seninki ağaçta kaldı evlât” dedi “İstersen çık al”...

Çocuğun ayakta duracak gücü kalmamıştı. Kaldırım kenarına çöktü. Bir dönüp köşede kaybolmak üzere olan baloncuya ve balonlarına , bir de ağacın tepesindeki kıpkırmızı balona baktı ve “Olsun!” diye mırıldandı “Olsun! Ağacın üzerinde kalsa da, bir balonum var ya artık.” •

yucelaksoy@butundunya.com.tr

Densiz Papağan

Omuzunda bir papağanla eczaneye gelen adam konuşmaya gerek duymadı, kendi yerine papağanı konuştu:

“Bir kutu aspirin rica edeceğim” dedi. Eczacı önce papağana, sonra da ağzını bile açmayan adama hayretle bakarken papağan bu kez, aspirinin fiyatını sordu. Eczacı hayretten dili tutulmuş bir biçimde bakarken aspirinin fiyatını söyledi, adam da elini cebine attı, eczacıya borcunu ödedi.

Papağan teşekkür ettikten sonra eczacı kendini tutamadı, büyük bir merakla adama sordu:

“Nereden buldunuz bunu, Allah aşkına?” dedi. Papağan, yine sahibinden önce davrandı ve onu işaret ederek şöyle yanıtladı eczacıyı: “Bizim oralarda bunlardan çok vardır.”

İnsanlar Yaşadıkça
Mehmet Ünver

Pencere Kenarında

Kent, kış geceleri ne kadar da çekilmez oluyor. Rüzgârsız havalarda her yanı kaplayan geniz yakıcı is kokusu Firdavs'in iyice azalmış olan yaşama sevincini adeta eritiyor.

Bu yüzden, son günlerde, kurs-tan dönerken bindiği belediye otobüsünde gözlerini kapatıp, başka bir yerde olduğunu düşünme alışkanlığını geliştirdi.

Bir zamanlar konusu Paris'te geçen bir film izlemişti; o filmde en çok aklında kalan görüntüyse; evdeki

şöminenin yanında rengârenk cam küreler ve mumlarla süslenmiş olan yılbaşı çamıydı. Tiklım tıkıs otobüste her akşam o görüntüleri anımsamaya çabılıyor ve bu sayede üstüne yüklenenlerin ağırlığını pek hissetmiyordu. Normalde dışarıda kalmasına asla izin vermezdi babası. Ağabeyi askerden

iki ayağı eksik olarak dönünce işler değişmişti. Gece devriyesinde patlayan bir mayın ve bilek hizasından kopan ayaklar. Devlet çok iyi olmasa da bir çift protez ayak vermişti.

Şu an evde tek maaşa bakan dört boğaz vardı. Bir an önce kursu bitirip bir iş bulmalıydı. "Hiç değilse Aksaray' da, meydana bakan bir binada otursaydık" diye düşünürdü bazen. Günün neredeyse üçte ikisini pencere kenarında geçiren ağabeyi geleni, geçeni seyrederek, daha az sıkılırdı.

İşte yine bir kurs çıkışı, lambaları yanmayan, puslu, karanlık sokağıyla karşı karşıyaydı. Ayakları geri geri giderek eve girdi. Bu kez annesi, hiç değişmeyen görünümlüyle karşılandı. İçinden soğan ve yağ kokuları yükselen bir tencereyi tahta kepeyle karıştıran şişmanca, bezgin yüzlü bir kadıncağız.

"Ne yemek var anne?"

"Şehriye çorbasıyla, patates yemeği. Bir avuç kıyma vardı. Kattım içine."

Ağabeyi saatlerdir oturmaktan uyuştuğu pencere kenarından zorlukla toplanıp gelince hep beraber sofraya oturdular. Şu kurs bir an önce bitse.

Söz verdikleri gibi iyi bir iş bulabilse. Hiç değilse elleri biraz rahatlasaydı. Ağabeyinin hiç kız arkadaşı olmamıştı. Eskiden de içine kapanıktı. İlk günler herkes "geçmiş olsun"a gelmişti. Şimdiyse mahalleden delikanlılar bile uğramaz olmuşlardı. Onun için bir şeyler yapmak istiyordu. Örneğin, gidip televizyonu uydudan altmış kanal yayını çeken komşu Fehamet hanıma rica etse, belki kendi evlerine de bir kablo uzatıp o güzelim

İçinden soğan ve yağ kokuları yükselen bir tencereyi tahta kepeyle karıştıran şişmanca, bezgin yüzlü bir kadıncağız.

yabancı kanalları seyretmelerini sağlardı. Koca uydu anteni iki eve de yeterdi herhalde. Belki maçlar da vardır. Böylelikle ağabeyi daha az sıkılırdı. Oysa Fehamet Hanım, yağmurlu günde adama bir kaşık su vermeyen cinstendi. Babasının emekli maaşı ile elektrik ve su faturaları ancak ödeniyordu, yeni bir masraf kapısı açamazlardı.

Allah'tan ağabeyinin sabahdan akşama kadar nöbet tutar gibi oturduğu cam kenarından bakıldığında sokağın ana caddeyle birleştiği yerdeki otobüs durağı görünüyordu. En azından vasıtalara binip, inen kalabalıkları seyrederek vakit öldürme şansı vardı.

Şu kurs bir an önce bitse. Söz verdikleri gibi iyi bir iş bulabilse. Hiç değilse elleri biraz rahatlasaydı.

İyi de nereye kadar. Mevsim kıştı. Bunun yazı var, baharı var... Akranları gezmelerde, kız peşinde koşarken, o, hep cam kenarında pinekleyecek miydi? Henüz askerdeyken helal süt emmiş bir kız bile aramıştı anası. Tezkere aldığı anda hemen baş göz edecekti oğlunu. Ayaklarını bir mezrada bırakıp geleceğini bilemezlerdi o sıralar. Şimdilerde “evlilik” kelimesi bile konuşulmuyordu evde. Onun için bir şeyler yapmalı, gün boyu pencere kenarında pinekleyen aslan gibi delikanlıyı yeniden canlandırmalıydı. Ağabeyinin zorlanmadan yapabileceği

bir iş bulabilselerdi hiç değilse. Bazı şirketler özürülere ve gazilere öncelik tanıyorlarmış. Nereden bulacaklar? Nasıl başvuracaklar? Sağa, sola uygun bir iş çıkar diye söylemişlerdi işte.

Akşam yemeği sonrası hep aynı şeyler tekrarlanıyor. Annesi yine mut-

fakta, ağabeyi elinde sigarasıyla cam kenarında, babası ise divanda oturmuş televizyondaki hava durumunu izliyor. Canı sıkkın. Banyonun suyu alt kata sızıyormuş. Şikâyet etmişler. Bir de bu masraf çıktı. Bütün bunlar ona çok fazla geliyor. İçi daralıyor. Ayrı bir odası olsa kapanıp saatlerce ağlayacak. Geceleri salondaki çekyatı açıp orada yatıyor. Ağabeyiyse küçük sandık odasında. Hepsisi birlikteyken ortama hâkim

olan suskunlukta televizyonun sesi daha belirgin duyuluyor. Kent haberlerini veren spiker tane, tane konuşuyor:

İstanbulculara müjde: Önümüzdeki ay temeli atılacak olan hızlı tramvay hattının en geç on dört ay içinde bitirilerek en uzak semtlerde yaşayan vatandaşlarımızın çağdaş bir toplu ulaşım hizmetine kavuşması planlanmaktadır. Ayrıca bölgeye bir Disneyland Eğlence Parkı yapılması da gündemde...”

Firdevs birden gözlerini sevinçle

televizyona dikti. Söz konusu raylı sistemin güzergâhında kendi muhitleri de vardı. Ekranda görünen tramvay maketi belediyenin bu hatta çalıştıracağı modern araca aitti. Gördükleri gözlerini kamaştırmıştı. Demek ki yakında sokağın başından kırmızı, beyaz renkleriyle modern bir tramvay geçecekti. Birdenbire içi aydınlandı. Kendisini, on dört ay sonra o tramvaya kurulmuş olarak eve dönerken düşledi... Aydınlık ve havadar bir ulaşım aracındaydı. Kimse ter kokmuyor, kimse üstüne abanmıyordu. Cam kenarındaki koltuklardan birine oturmuş, sevdiği dekorasyon dergisini okuyordu. Bu arada tramvay ışıl, ışıl caddelerde ilerliyor, yolcuların yüzleri gülüyordu. Muhitlerine geldiğinde inip gösterişli sokak lambalarının gündüz gibi aydınlattığı parke taşı döşenmiş sokaktan eve doğru ilerliyor, içeri girdiğinde annesini halinden memnun, babasınıysa

dergide gördüğü yama desenli koltukta oturmuş ağabeyiyle birlikte dev ekran televizyonda futbol maçı izlerken buluyordu. Üstelik ellerinde birer şişe bira vardı. Ağabeyinin ayakları yine eksikti ama o kadar da olsundu. Modern bir cadde tramvayı neredeyse kapılarına kadar gelmişti. Artık otobüs, minibüs korkusu yüzünden evde tıklıp kalmıyor, köşe başından tramvaya binip Taksim’de iniyor,

özürlü asansörünü kullanmaya bile gerek duymuyor çünkü protezleri tıklar, tıklar yürüyordu. İstiklal caddesinde kızılı erkekli arkadaş grubuyla buluşuyor, hep beraber önce bir sinemaya sonra da eğlence yerine gidiyorlardı. Artık cam kenarında suskun oturmuyor, sigara dumanları ve tavla takırtılarıyla dolu olan o pis mahalle kahvesinin kapısından bile geçmiyor, kendisini unutan arkadaşlarına yüz

Birdenbire içi aydınlandı. Kendisini, on dört ay sonra o tramvaya kurulmuş olarak eve dönerken düşledi...

vermiyor, dertli, dertli sigara içip uzaklara dalıp gitmiyordu. Onun yerine inci dişli, ipek saçlı kız arkadaşıyla parklarda el ele dolaşıyorlardı. Kendisiyse onların mutluluğunu uzaktan izleyip bugünlerine şükrediyordu.

Ama o da ne? Babasının kızgın ve isyankâr sesi bir anda bu güzelim düşlerden sıyrılıp gerçeğe dönmesine neden oluyor:

"On dört ayda zor bitirirler o tramvay hattını. Daha on senedir kanalizasyonları yapamadılar.

"On dört ayda zor bitirirler o tramvay hattını. Daha on senedir kanalizasyonları yapamadılar. Lağımalar ortalığa akıyor. Hem paraları Disneyland'lara filan harcayacaklarına halk ekmeğin fiyatını düşürsünler. Millet ekmek derdinde."

İşte yine o bildik kırgın, öfkeli, karamsar babası. Ağabeyi yine cam kenarında sigara içiyor, annesi yine mutfakta. Gerçekte dekorasyon dergisine verecek parası da yoktu. Arkadaşlarından ödünç alıyordu. Bu durumda bütün o düşledikleri silinip gidecek miydi yani? Hayır!! Yağma yok. Güzelim düşlerinin yıkılmasına asla izin vermeyecekti.

Ertesi gün, öğle yemeğinden hemen sonra, kursa gitmek için sokağa çıktığında, ilk iş olarak caddede kazı yapan işçilerin yanına gidiyor Firdevs:

"Kolay gelsin."

"Hoş geldin bacım."

"Bu çalışma tramvay hattı için değil mi?"

"Yok, bacım, buralara ana kanalizasyon borusu döşenecek de onun için kazıyoruz."

"Belki sizin kazı çalışmanızdan

sonra tramvay hattını döşemeye başlarlar."

"Valla ben tramvay filan bilmem. Zaten müteahhit paramızı vermedi. Yakında biz de bira-

kırız. Ondan sonra ne olur bilmem. Para yok ki belediyede."

Hayır... Cahil bir amele güzelim düşlerini yıkamazdı. Koskoca yöneticiler, televizyon kanalları yalan söyleyecek değillerdi herhalde. Eğer on dört ayda bitecek dedilerse bir bildikleri vardı muhakkak.

Kiş mevsiminin iç karartıcı öğleden sonraları, insanın suratına vuran sulu karları, bacalardan çıkan geniz yakıcı dumanlarıyla iyice yerleştiği günlerden birinde kurs çıkışı yine aynı belediye otobüsüyle eve döndü. Annesi yine mutfakta, babası yine divanda, ağabeyi yine elinde sigarayla cam kenarındaydı. Gözü televizyonda akşam haberlerini veren spikere ilişti. Tok ve güzel bir sesle kent haberlerini sunuyordu:

"İstanbul'lulara kötü haber: ... Tramvayı Hattı Projesi kentin tarihi dokusuyla uyumadığı için iptal edildi. Bu gelişme üzerine Büyükşehir Belediyesi, tramvay hattı için Anıtlar Kurulunun da kabul edeceği başka bir güzergâh bulunana kadar çalışmaların durdurulduğunu açıkladı..." • mehmetunver@butundunya.com.tr

2 **Şey yanlış yapmanı engeller:**

- 1- Şahıs ve olayları akıl ve kalp süzgecinden geçirmek
- 2- Hak yememek

Yazarak Söyleyerek

Sadi Bülbül

Benim Derdim Bana Yeter mi?

Bazı insanlara rastlarsınız. Kendileriyle biraz ilgilenirseniz, hatta sadece merhabalaşsanız, hemen size diğer insanlardan yakınirlar. Durmadan kendi derterini sıralarlar. Teselli etmek için onlara, herkesin bir derdi olduğunu anlatmaya çalışmanız boşunadır. Asıl dertli olanın kendileri olduğunda ısrarcıdırlar ve sık sık da; “Benim derdim bana yeter, kimsenin derdini çekemem” diye yineler dururlar.

“Benim derdim bana yeter diyorum. Niye anlamıyorsunuz?”

Dünyanın en dertlisi ve en talihsizi onlardır. Eşinden, çocuklarından, arkadaşlarından, akrabalarından, herkesten ama herkesten şikayetleri vardır. Dertlerin en büyüğü onlardır. Hiç kimse onları anlamamaktadır... İşte bu nedenlerle insanlara birşey anlatmamaktadırlar. Çünkü onlara inanmamakta ve güvenmemektedirler. Sağ gözden sol göze fayda yoktur. Kime inanacaklardır?

Bu insanlara sadece şikayet etmekle, diğer in-

sanlara kızmakla, hatta onları “defterden silmekle” kalmaz, karamsarlıklarını size de geçirmek isterler ve daha ileri giderek, sizi bu defa başka bir türlü eleştirirler.

Sizi, başkalarını uzun uzun dinlemekle, onlar için koşturarak yanlış yapmakla, onları şımartmak ve kendinizi de saf yerine koydurmakla suçlarlar. “İnsanlar işi bitince artık senin kapını çalmıyorlar ve seni kullanıyorlar, ama sen bunların hiç birinin farkında değilsin” derler.

Siz de onlara dersiniz ki: “Ben o insanları dinliyor, işlerini yapıyor ve onlara iyi davranıyorsam, bunun bana ne zararı olabilir? Hem sonra ben bunu bir tercihte bulunduğum için yapmıyorum ki... Onlara kötü davranırsam ben kötü ve mutsuz olurum. Onları dinlediğim, derterine ortak, bazen de çare olabildiğim zaman, kendimi daha iyi yani bir işe yaradım hissediyorum.”

“Ve görüyorum ki” dersiniz: “Hayat hikayesini (ve derdini) dinlediğiniz

Siz ne dersenez deyin, size dertlenen ‘kronik karamsar’ o kişiyi tatmin etmeniz olası değildir. Siz anlatırken çok defa o sizi dinlemez bile.

zaman, sevilmececek ve kendisine hak verilmeyecek insan yoktur.”

Siz ne dersenez deyin, size dertlenen ‘kronik karamsar’ o kişiyi tatmin etmeniz olası değildir. Siz anlatırken çok defa o sizi dinlemez bile. Dinlemeyince anlamaz, hak vermek şöyle dursun, kendisine karşı çıkılmışlık duygusuyla, size de kızar ve bir süre sonra, defterden silinecekler listesine sizi de dahil edebilir.

E, peki, o kişinin sizi dinlemesi nasıl mümkün olacak? Bunun hiç mi

bir yolu yok?

Eğer o kişi sizi bir parça dinleyecek gibi olursa ona, dünyada kendisinden daha kötü durumda insanlar olduğunu anlatmak acaba bir yol olur mu?

“Bak yatağa bağlı şu komşuna, evden hiç çıkamıyor. Sokağa çıkabilmek için dünyaları vermeye hazır... Bak şu gazetedeki insana. Kalp nakli bekliyor... Kötü bir tanının korkusuyla labarotuar sonuçlarını bekleyen şu gencin yerinde olmak ister miydin? Ya, eşini ve iki çocuğunu trafik kazasında kaybeden kadının şu perişan haline ne dersin? Senin derdin onlardan da mı çok?

Ne dersiniz deyin, ne örnekler verirseniz verin bu kişilerin bir kısmının sizi dinle-

mesi bazen hiç mümkün olmayabilir. İçlerinde gazete, kitap okuyanlar da vardır, okumayanlar da...

Okumayanlar, öylece sızlanmaya devam ederler. Okuyanlar ise bir kez kendilerine karamsarlığın köy kuyusuna kaptırılmışlarsa, okuduklarından bir teselli çıkaramaz, “demek dertli olan sadece ben değilmişim” dedirtecek kendilerine bir avuntu yaratamazlar.

Hatta izledikleri dizide, duydukları kaberede, okudukları kitapta, dertlerine deva olacak ibretleri bile tersine anlayabilir; “O öyle ama benimkisi çok farklı” diyerek yine kendilerini

haklı çıkarabilirler.

Onları, dünyada en dertli olanın kendileri olduğunu sanmaktan kurtaracak bir çıkış yolu gerçekten, hiç mi yok acaba?

Çarenin basit(ya da sihirli) anahtarı nerededir dersiniz? “Çare sizsiniz” sözü burada işe yaraya bilir mi? Bu insanlar, diğer insanların kendisine

**Bu insanlar,
diğer insanların
dertlerini dinler
ve paylaşırlarsa,
bir süre sonra
hayretle,
sıkıntılarının
azaldığını
göreceklardır.**

muhtaç olduğunu düşünür, onların dertlerini dinler ve paylaşırlarsa, bir süre sonra hayretle, sıkıntılarının azaldığını göreceklardır. "Başkalarının dertlerine çare olabilmem için önce benim kendi derdimi çare bulmam yani önce benim mutlu olmam gerekmez mi?" diyen-

lere de; "Hiç de değil. Bunu mutsuz insanlar da yapabilir. Çünkü mutluluk, bizde olmayıp da başkalarına verebileceğimiz bir duygudur." yanıtını verebilir miyiz?

Başkalarının dertlerini dinleyip onlara ortak ola ola "benim derdim bana yeter" sözünü de zamanla unuttur, ya da daha az hatırlar oluruz. Çünkü birinin sorunu, diğer insanların sorunlarının bir parçasıdır. Başkasının sorununu çözerken, farkında olmadan kendi sorunumuzun bir parçasını da çözmüş oluruz. **Diyebilir miyiz? •**

sadibulbul@butundunya.com.tr

Gözle Gönül Arası
Mehmet Uhri

Kağıt ve Kelebek

Açık pencereden içeri süzülen kelebek camın önündeki kalemiğe kondu. Güneşin sıcaklığını daha iyi hissedebilmek için kanatlarını birkaç kez açıp kapadı. Çevresine bakındı. Üzerinde yazı ve çizgiler yanı sıra kat izleri bulunan kağıt parçasına uzun uzun bakıp “çok acıyor mu?” diye sordu.

Kağıt soruyu anlamadı. Katlanan yerlerin canını yakmış olmalı diye üsteledi kelebek.

"Ha onlar mı? Onlar benim kat yerlerim. Bizimki beni şekilden şekile sokmaya bayılır. Katlayıp küp yapar sonra açar piramit yapar yetmez kuş veya kurbaga yapar. Çalışırken not aldığı kağıtları işi bitince hemen atmaz. Bir süre oynar sonra bir bakarsın uçak olmuş havada uçuyorsun. Canımın yandığını da nereden çıkarıyorsun?"

"Kanatlarıma benzettim seni. Az önce sıkıştığım yerden kurtulmak için kanat uçlarımı katlamak zorunda kaldım. Çok canım yandı. Uçarken hâlâ acıyor ve uçlarını kullanamıyorum. Kozadan çıkarken de aynı acıyı yaşamıştım o zaman kanatlarım küçük ve esnekti, kurtarabilmişim. Şimdi seninkiler gibi kat iziyle kalacaklar sanırım."

Kağıt kelebeğe dikkatlice baktı. Üzerindeki yazı ve işaretleri kimin yazdığını ve anlamını sordu. Kelebek güldü.

"Kimin yazdığını bilmiyorum doğrusu anlamı olması gerektiğini de hiç düşünmedim. Onlar dostlarımla sevenlerin beni tanıyıp diğerlerinden ayırabilmesi veya dikkat çekmemem, düşmanlarımla beni seçmemesi için."

Kağıdın cevap vermesini beklemeden kalemlikteki kalemlerden biri dayanamadı; "Anlamadım o şekil ve yazılar kalemle yapılmadı mı? Kim yaptı öyleyse?" diye sordu. Kelebek kanatlarına tekrar baktı sonra boynunu büktü.

"Dedim ya ben yapmadım. Onlar hep vardı. Kanatlarım büyüdükçe şekerler de değişti renkleri de farklılaştı ama onlar hep vardı. Beni böyle tanırlar."

Kalem üsteledi. "Tamam benim de üzerimde hep bir yazı var ama o beni kimin yaptığını ne renk yazdığımı filan anlatıyor. Seninkilerin hiç mi anlamı yok? Böyle saçmalık olur mu?"

"Bilmem belki vardır. Ama ben bilmiyorum. Belki de o anlamı bilen bulan birine görünene kadar uçmayı sürdürmem gerekecek. Ama o işaretler olmasa bir daha sefer buraya geldiğimde beni diğer kelebeklerden ayıramazsınız ki. Hem arkadaşlarına bakıyorum da hepinizin üzerinde aynı yazı ve şekiller var. Kuzum siz birbirinizi nasıl ayırıyorsunuz?"

Kağıtla kalem birbirine baktı. Soruyu kalem yanıtladı.

"Zor ayırıyoruz, hepimiz aynıyız. Aynı işi görüp işimiz bittiğinde atıyoruz ama birimizin diğerinden farkı yok. Şu eskidikçe boyları kısalan

"Buna cam derler. İnsanlar hem kuş gibi özgür olmak hem de hep kafeste yaşamak isterler..."

kurşun kalemler bu açıdan daha şanslı. Bizi yapanlar kullananlar böyle olmamızı istiyor."

"Kim onlar? Onlar birbirinden farklı mı?" diye sordu kelebek.

Kalem soruyu yanıtlamaya çalışırken kağıt kalemin gevezeliğinden yakındı, kalem duymazlıktan geldi.

"Çok farklı olduklarını sanıyorlar ama bence hep aynılar. Şurada kaç kağıt eskittiler ama değiştirecek de olsa hep aynı şeyleri yazıyorlar. Arada kenara şekil çizenler veya kağıdı katlayıp bir şeylere benzetmeye çalışanlar olmasa hiç farkları olmayacak. Onların kanatları yok ama hepsi kağıttan uçak yapmayı biliyor, siz kelebekleri kıskanacak kadar uçma düşkünü olduklarından endişe ediyorum."

Kelebek eğilip kalem uzun uzun inceledi. Kağıt bu bakışmadan rahatsız oldu. Kelebek anlam veremedi. "Birbirinize hiç benzemiyorsunuz ama çok iyi geçiniyor gibisiniz." diye ısteledi kelebek.

Kalem kağıda baktı gülüştüler.

"Öyledir, iyi geçiniriz. Arada görev icabı sürtüşmelerimiz de olur ama birbirimizin bu hallerine alışkınız" diye cevap verdi kalem.

Kağıt "Ne kadar dalga geçersen

geç üzerimde yazılanlar kadar bile anlamın hiç bir zaman olamayacak. İşi bitip atılan kalemlere karşın bir kısmımız kitaba dönüşüp yaşayacak" diye yanıtladı. Kelebek kavga çıkmanın diye araya girmek istedi, açık pencereden esen rüzgar dengesini bozunca havalanıp odayı turladı. Pencereye yönelip dışarı çıkmak istedi ama cama çarptı, masaya kondu. Ne olduğunu anlamamıştı. Kalem sakin olmasını söyleyip çıkabileceği yönü gösterdi.

Buna cam derler. İnsanlar hem kuş gibi özgür olmak hem de hep kafeste yaşamak isterler. Cam olunca dışarıyı görüp az önce senin yapmaya çalıştığın gibi çıkıp gidebileceklerini sanıyorlar. Geceye kalırsan daha da ilginç şeyler görebilirsin." dedi.

Kelebek gecenin anlamını sorunca şaşırma sırası kalem ve kağıttaydı.

"Kozadan çıktığımda hava pek aydınlık değildi. Gün bitmeden de aranızdan ayrılacağım. O kadar zamanım yok sanırım."

"Ama bu haksızlık." dedi kağıt. Kalem hüzünlenmişti. "Haksızlık filan değil gerçeğin ta kendisi." dedi kelebek. "Gitmeliyim, sizleri tanıdığımı sevindim, geriye hanginizden ne kalacağımı tartışacağınız zaman beni hatırlayın olur mu?" diyerek açık pencereye yöneldi. Kanatlarını açıp ışığa tuttu. Kanatlarından süzülen ışık farklı renk ve şekiller olarak kağıdın üzerine düştü. Masadakilere son kez baktı sonra rüzgara karışıp uzaklaştı. •

mehmetuhri@butundunya.com.tr

EKİM AYI ÇÖZÜMLER SAYFASI

“Sudoku'nun Yanıtları”

2	1	5	6	7	8	4	3	9
7	3	6	2	9	4	8	5	1
9	8	4	1	3	5	6	2	7
4	5	7	8	1	2	3	9	6
1	2	9	3	4	6	5	7	8
8	6	3	7	5	9	1	4	2
3	7	2	4	6	1	9	8	5
5	4	1	9	8	2	2	6	3
6	9	8	5	2	3	7	1	4

Sudoku yapamayanlar için

2	1	9	5	7	8	6	4	3
3	4	6	9	2	1	7	5	8
8	5	7	6	4	3	9	1	2
5	8	4	2	3	7	1	6	9
6	3	2	4	1	9	5	8	7
7	9	1	8	6	5	2	3	4
1	2	8	3	9	6	4	7	5
4	6	5	7	8	2	3	9	1
9	7	3	1	5	4	8	2	6

Sudokusuz yapamayanlar için

“Bilginizi Denetleyin”

- 1-(d) Charlie Chaplin 10-(a) Erol Evgin
 2-(b) Zürafa 11-(d) Okaliptüs
 3-(b) Muğla 12-(c) 86400 sn
 4-(a) Birey 13-(b) Atel
 5-(c) Ahlat 14-(b) Çoruh
 6-(c) Periskop 15-(a) 4
 7-(b) Indianapolis 16-(d) Pervane
 8-(d) Cura 17-(a) Afyonkarahisar
 9-(a) Hollanda 18-(c) 1871

Satranç Çözümleri

PROBLEM: V.Zamanov, 2013 2 # 1.Vc8!
 Tehdit: 2.Vc3+# (1...Axd5 2.Kxd5+#, 1...Ac5
 2.Vxc5+#, 1...Axc8 2.b5+#, 1...Axa4 Vxc4+#,
 1...Kg3 Ke4+#)

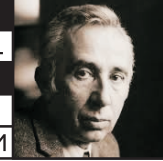
OYUN SONU: Shirov-Recebov, Linares,
 2004 1.Vg4+ Şf7 2.Vxd4 a6 3.g4 Kg8 4.f3
 Kf6 5.Şf2 Ke8 6.Vc4+ Şg7 7.Vxa6 Kef8 8.Vd3
 c5 9.a4 Ka8 10.Vc3 Şg6 11.Vxc5 +- 1-0

İlk dersimiz Türkçe

1-(b) 2-(b) 3-(a) 4-(d) 5-(c) 6-(b)- 7-(a) 8-(a)
 9-(d) 10-(d) 11-(c) 12-(a) 13-(b) 14-(c) 15-(c)

Kare Bulmaca

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	C	U	M	A	L	I		B	A	L	A	B	A	N	
2	E	L	E	M		R	E	A	Y	A		O	Z	A	N
3	V	A	S	A	T		T	R	A	V	M	A		M	
4	A	K	A	R	E	T		B	R		A		E	Z	A
5	T		İ	N	S	U	Y	U		İ	C	A	Z	E	T
6	F	E		A	T	A		T	A	B	A		İ	T	A
7	E	T	İ		İ	N	İ		L	A	R	A	N		B
8	H	A	M	İ		A	V	D	E	D		K	E	N	E
9	M		R	A	S		A	K	S	E	K	İ		E	Y
10	İ	L	A	N		T	N		T	A	R	A	Z		
11	B	O	L	E	R	O		M	A	N	D	A	R	İ	N
12	A	K	I		O	R	A	N		A	R		A	H	İ
13	Ş	U		E	M	İ	R		A		A	M	Y		S
14	K	M	E	R		N	A	R	M	A	N		İ	R	A
15	U		K	O	R	O		İ	A	N		İ	Ş	İ	N
16	T	İ		S	E		A	Y	N						
17		T	E		V	E		A	O	L					
18	K	A	Z	A	N		A	K	S						
19		A	M	B	A	R		A		İ					
20	A	T	E		K	A	V	R	A	M					
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15

YARININ BÜYÜKLERİ

Gönderi adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok, Kat: 3,

Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul

e-posta: butundunya@butundunya.com.tr

(e-posta ile göndereceğiniz fotoğrafların 150 KB'den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)

Arda ve Mehmet Cenk Haberal, Ankara

Irmak Haberal, Ankara

Miyase Pirim, Hacapit Rize

Pınar Pirim, Hacapit Rize

Suğra Çıkoğlu, Antalya

Gülşen Türkyılmaz, Hacapit Rize

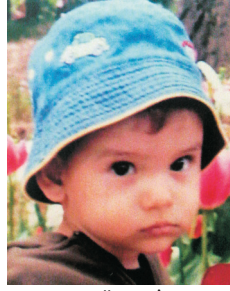
Ülkem Türkyılmaz, Hacapit Rize

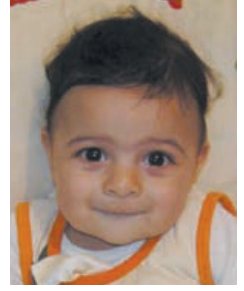
Oya İbiş, Tokat

M.Emre Demir, *Antalya*

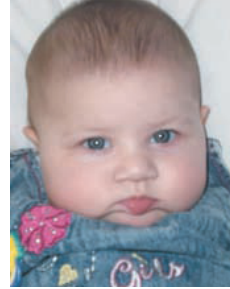
Metehan Ülkü, *İstanbul*

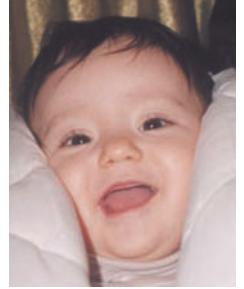
Göktuğ Aksu, *Artvin*

Hazar Çınar, *Kocaeli*

Öykü Can, *Eskişehir*

Nisa Duru Özdemir, *Ankara*

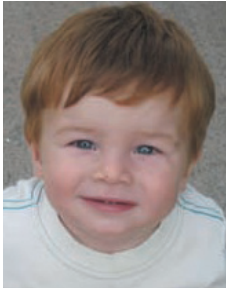
Can Özüney, *İstanbul*

Elif Sevinç, *Bartın*

Hamdi Yıldırım, *Kırşehir*

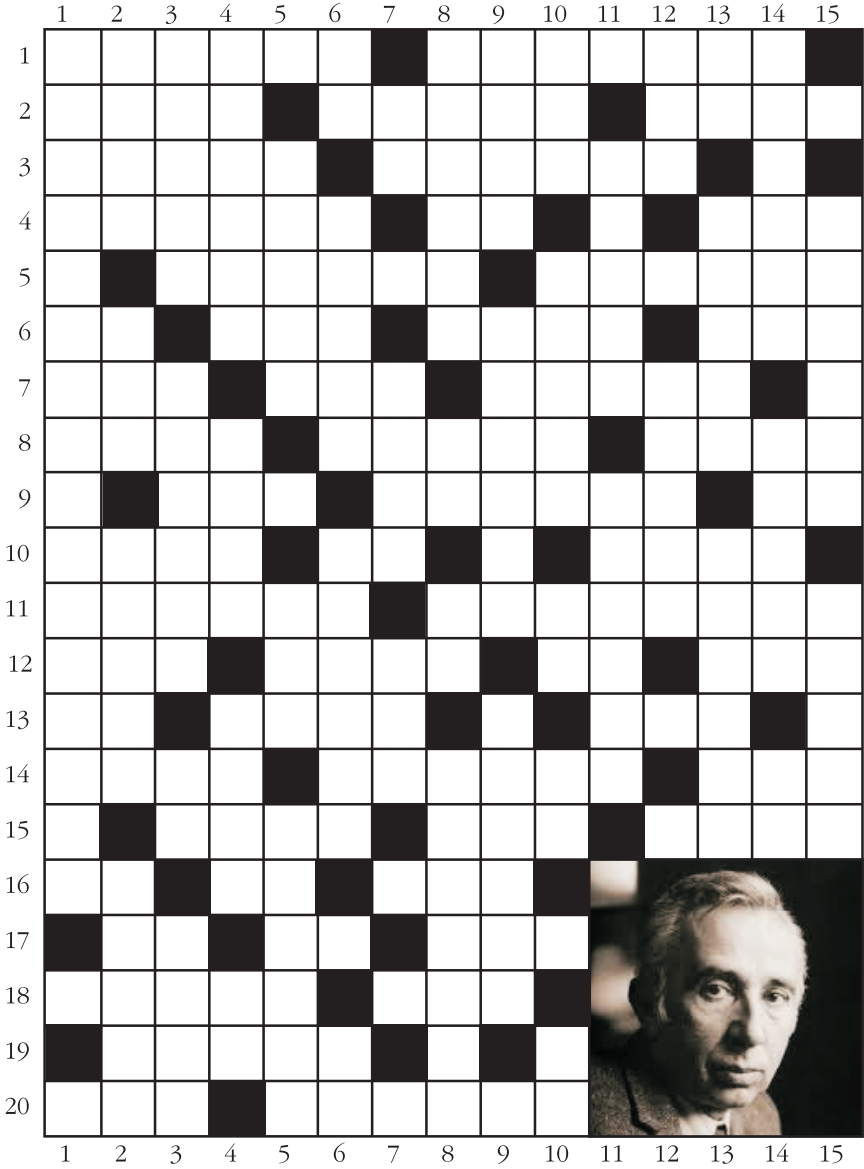
Deniz Şahin, *Antalya*

Mehmet Arıtürk, *İstanbul*

Özgür Can Kaygısız,
İstanbul

Bulmacanın çözümü 151. sayfadadır.

Bulmaca

Filiz Leloğlu Oskay

SOLDAN SAĞA: 1- 'Necati ' (Fotoğrafta görülen edebiyatçımız).- Şişman, gürbüz çocuk. 2- Tasa, keder.- Bir padişahın koruması altında olan halk topluluğu.- Şair. 3- Orta seviyede olan.- Canlı üzerinde beden ve ruh açısından önemli ve etkili yaralanma belirtileri bırakan durum. 4- Gelirler.- Bromun simgesi.- Üzme, sıkıntı verme. 5- Burdur'da bulunan bir mağara.- İzin, onay. 6- Demirin simgesi.- Ced.- Kuru tütün yaprağını andıran kızılımsı kahverengi.- Verme, ödeme. 7- Hitit.- Eski dilde kayınbirader.- İyi huylu, temiz. 8- Koruyucu, kayırcı kimse.- Eski dilde dönüş, geri gelme.- Asalak olarak yaşayan, kan emici bir zararlı. 9- Habeş soylusu.- Antalya'nın bir ilçesi.- Bir seslenme ünlemi. 10- Duyuru.- Tunus'un plaka işareti.- Arıza. 11- Ravel'in ünlü bir yapıtı.- Çincenin en çok konuşulan lehçesi. 12- Cömert.- Cezayir'de bir liman kenti.- Güzel sanat.- Fütüvvet şeyhi. 13- Saka'ların ünlü destanı.- Buyruk.- '.... Winehouse' (2011'de hayatını kaybeden ünlü İngiliz pop sanatçısı). 14- Kamboçya'da yaşayan bir halk.- Erzurum'un bir ilçesi.- Karakter. 15- Tek veya çok sesli olarak yazılmış bir müzik eserini uygulamak için bir araya gelen topluluk.- '.... Fleming (James Bond karakterinin yaratıcısı).- Şua. 16- Boru sesi.- Tavlada bir sayı.- Eski dilde göz.- 17- Bir cetvel türü.- Bir bağlaç.- ABD'nin ve dünyanın en büyük internet servis sağlayıcısı. 18- Asya'da bir başkent.- Dingil. 19- Belli eşyaların saklandığı, kümelendiği ve dağıtıldığı depo. 20- Tanrı tanımaz.- Nesnelere ya da olayların ortak özelliklerini kapsayan ve bir ortak ad altında toplanan genel tasarım.

YUKARIDAN AŞAĞIYA: 1- 1905-1971 yılları arasında yaşamış olup, 'Büyük Şehir', 'Kadıköy İskelesinde' adlı yapıtları da bulunan oyun yazarı ve gazetecimiz. 2- Haberci.- İspanya'nın Bask bölgesinde faaliyette bulunmuş bir örgüt.- Çok şekerli geleneksel bir Türk tatlısı.- Söz dinleme, boyun eğme. 3- Çalışma, emek.- Marmara denizinde bir ada.- İlave.- Acılı bir meze türü. 4- Yeni Krallık döneminde Antik Mısır yönetimi ve Kenan ile Amurru'daki temsilcileri arasında gerçekleşen yazışmaların arşivi.-Yardım.- Yunan mitolojisinde aşk tanrısı.-Eski dilde su. 5- Geniş gövdeli, dar boğazlı, su kabı.- Sert bir içki.- Parlaklık, göz alıcılık. 6- Şarkı, türkü.- Cennet bahçesine düşen ilk yağmur damlası.- İtalya'da bir kent.- Radyumun simgesi. 7- Bir gıda maddesi.- 'Korkunç ' (Sergey Eisenstein'in yönetmenliğini yaptığı bir film).- Fasıla. 8- Zarla oynanan bir oyun.- Danimarka'nın plaka işareti.- Manganezin simgesi.- İkiyüzlü. 9- Altın, gümüş gibi madenlerden yapılmış şeylerin saflık derecesi.- Hazır durumda bulunan.- Akdeniz'de Torosların uzantısı olan sıradağlar. 10- Yanardağ püskürtüsü.- Pamuklu kumaştan yapılan kolsuz, uzun hırka.- Sodyumun simgesi.- Tarla sınırı.- İşaret. 11- Avrupa'da yaşayan bir halk.- Saat, pusula gibi araçlarda, üzerinde yazı, rakam veya başka işaretler bulunan düzlem.- 12- İri ve zehirli bir yılan türü.- '.... Kurosawa' (Ünlü Japon yönetmen). 13- Yetmez miktarda.- Çanakkale'nin bir ilçesi.- Özdemir Asaf'ın bir şiiri. 14- Aday.- Temiz, lekesiz.- Endonezya'nın plaka imi. 15- Selçuklularda şehzadelerin eğitimi ile görevli vezir.- Bir ay adı.

filizoskay@butundunya.com.tr

Satranç

Mustafa Yıldız

GÜNÜMÜZÜN USTALARI: 20
Alexei SHIROV

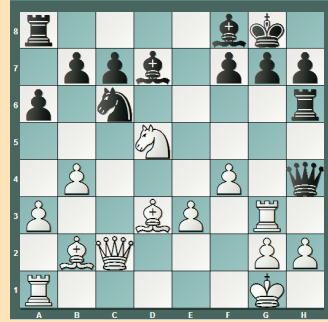
Alexei SHIROV

Sovyet okulunun yetiştirdiği satranç ustalarından dır. 1972 Letonya doğumludur. Sovyetler Birliği'nin dağılmasında sonra İspanya'ya yerleşti ve uluslararası karşılaşmalarda İspanya adına oynadı. Ama şimdilerde doğduğu ülkeye, Letonya'ya dönmüştür. 1988'de 16 Yaş Dünya Satranç Şampiyonu oldu. Birçok büyük turnuva kazanan Shirov, 1990 yılından buyana Dünya'nın önde gelen büyükustalarındandır. ELO rating sıralamasında 4. sıraya yükseldiği 1998 ve 2000 yıllarında Dünya Şampiyonluğu karşılaşmalarında finale kadar yükseldi. 2002'de İspanya şampiyonu oldu. Saldırgan ve yaratıcı oyun tarzı ile geniş bir hayran kitlesi oluşturmuştur.

Shirov-Hou, Dünya Kupası, 2013

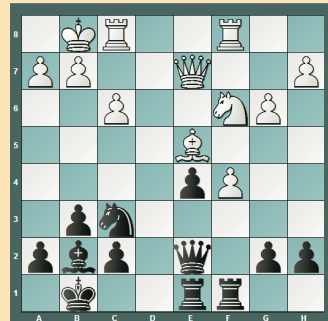
Shirov, siyahın ağır alet saldırısına aldırış etmiyor ve karşı saldırıya geçiyor.

22.Vc3! Vxh2+ 23.Şf2 f6? 24.Axf6!! Kxf6
25.Kh1!! Vxg3+ (25.Vxf6 Vxg3+ yanlış olurdu.)26.Şxg3 h6 27.Vc4+ Fe6 28.Vc2 Siyah terk etti. 1-0

Ivanchuk-Shirov, 2009

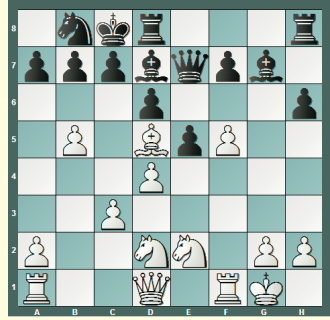
17...Ae4! Şimdi bu durağan konumda birden bir hareketlilik.18.Ve3 Axc5!(18.fxe4 dxe4, "d" dikeyindeki baskıyı artırdığı için iyi değil.)19.Kcd1 Fxd4 (Beyaz, niye 19.Fxc5 yapamadı?) 20.Kxd4 Vc6 21.Ae2 (Çifte saldırıdan kaçıyor.) 21...Ae6 22.Kd2 d4! 23.Axd4 Vb6 24.Kfd1 Kd5 Beyaz terk etti. Çünkü d dikeyindeki yoğunlaşmadan at kaybederek çıkacak. 0-1

İZMİR AÇIK

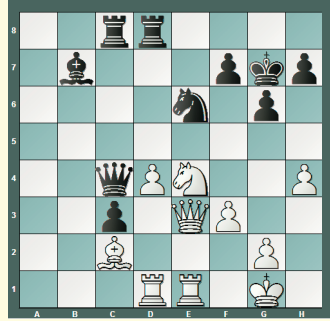
Fier, A.-Rozum, I. İzmir, 2013, 8,2.

17.f6! Çok kuvvetli bir sürüş, f hattını tamamen açıyor. 17...Fxf6 18.Ae4 Fg5 19.Kxf7 Ve8 20.Vb3 Fg4? Siyah, vezir kanadındaki saldırıdan kuşkulanmıyor. 21.b6!axb6 22.Vxb6!! Vxf7 Vezir fedasına vezirini meydana sürerek karşılık veriyor ama artık çok geç. 23.Vxb7+ Şd7 24.Fxf7 Fxe2 25.Vd5 Siyah terk etti. 1-0 Brezilyalı Fier, bu turnuvada birinci oldu.

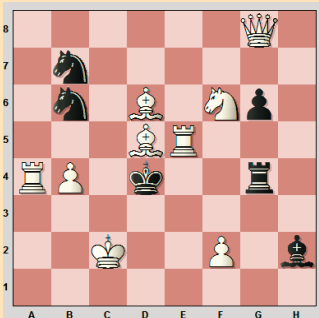
Mirzoev-Javakhadze, İzmir, 2013, 8,3.

33.Ad6! Kxd6 34.Ve5+ Şg8 35.Vxd6 Kd8 Siyahın gözünden kaçan bir çatal ve çifte vuruşla beyaz, kalite kazanıyor. 36.Vb6 Kd7 37.Fb3 Vc8 38.Kxe6! fxe6 39.Fxe6+ Şg7 Şış. 40.Fxd7 Vxd7 41.Vc5 Açık bir üstünlük. Siyah terk etti. 1-0

PROBLEM

V.Zamanov, 2013

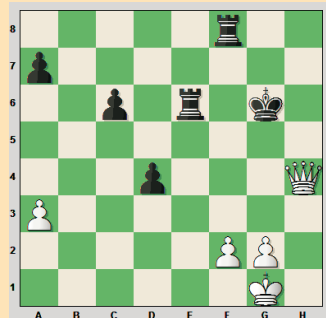

2 #

myildiz@butundunya.com.tr

OYUN SONU

Shirov-Recebov, Linares, 2004

Beyaz Kazanır

Çözümler 151. sayfadadır.

Bize Gönderilen Kitaplardan

Berberer Yürüdük Biz Bu Yıllarda

Yılmaz Özdil

Doğın Kitap

Yılmaz
Özdil

Berberer Yürüdük
Biz Bu Yıllarda

DOĞIN KİTAP

Toplumsal ve bireysel hafızanın giderek zayıfladığı insanların belleklerinin balık hafızasına dönüştüğü ortamda Son 10 yılda yaşadığımız her şeyi yeniden anımsatıyor, Yılmaz Özdil: “Beş gazetesinin arşivinden 460 bin sayfa taradım. Sırf arşiv taraması 1.5 senemi aldı. İsim Şehir Hayvan ve İsim Şehir Bitki gibi köşe yazılarımdan derleme değil... Sıfırdan yazıldı. 3 Kasım 2002’de başlıyor. Bugüne kadar geliyor. Çıraklık, kalfalık, ustalık diye üç bölümden oluşuyor.” “Bir tablo hayal edin. Sanat eseri. Miras. Size ait. Tuvali, Türkiye coğrafyası. Boyası, şehit kanı, alın teri. Her sabah yanıyorsunuz. Gururla seyrediyorsunuz. Ama, birileri her sabah sizden önce uyanıp o tablonun başına geçiyor ve orasına burasına minik minik fırça darbeleri atıyor. Her sabah bir minik fırça darbesi. Usta işi. Küçük küçük değişiyor tablo. Aniden değil. Milim milim. Alıştıra alıştıra.

Yedire yedire. Aradan yıllar geçiyor. Tablo, o tablo olmaktan çıkmış! Komple değişmiş. Dedim ya, kanıksamışsınız. Bakıyorsunuz bakıyorsunuz... Tablo, hâlâ aynı tablo zannediyorsunuz. Peki ne yapılabilir? Fark, nasıl fark edilebilir? Orijinal’in aslında ne kadar değiştiği... Ne hale getirildiği... İlk bakışta nasıl anlaşılabilir? Tek çare var. Kıyas. Tablonun ilk haliyle... Son halini yan yana koymalı.” Eskilerin “tekrar da yarar vardır!” dediklerinden yola çıkarsak bu Yılmaz Özdil’in kitabı hem başucu hem de tekrar tekrar okunmalı.

Herkesten Bir Şey Öğrendim

Emre Kongar
Feridun Andaç

Remzi Kitabevi

Sorumluluk; ilkelerine bağlılık; aile sevgisi; kafasının dikine giderken aynı zamanda kendini herkesten çok eleştirme cesareti. Bilgiye ulaşma, edindiği bilgiyi sindirip zihnini ve hayatını zenginleştirerek daha üst aşamaya çıkarma becerisi. Bu duygularla bürokrasinin tepe kademeleri dahil, hayatında edindiği bilgi ve tecrübeleri yazarak paylaşılan Kongar’la yapılan bir söyleşi kitabı. Usta bir

yazarın, Feridun Andaç'ın elli saati aşan otuzüç görüşmenin notlarından seçerek hazırladığı nehir söyleşi, Emre Kongar odaklı Dünya'nın, Türkiye'nin, üniversite, basın ve siyasetin tarihsel ve sosyolojik analizleriyle yüklü bir tanıklığı, tarihi. Kongar: "Türkiye'nin durumuna çok üzülüyorum. Demokrasi ve insan hakları açısından sanki daha iyiye değil, daha kötüye gidiyoruz gibi. Sanki herkes demokratik, laik ve sosyal hukuk devletinin korunmasını ve geliştirilmesini başkasından bekliyor... Burada totaliter bir dinci karanlık, gittikçe ülkenin bütün mahallelerini denetime alıyor.(...) Öğrencilerimden, okurlarımdan, izleyicilerimden, çocuklarımdan, torunlarımdan öğrenmeye devam ediyorum. Çalışıyorum. Okuyorum, yazıyorum, ders veriyorum... Seviyorum, seviyorum. (...)

Devrim Ayetleri

**Egemenlerin
İslam'ı Değil
Ezilenlerin İslam'ı**

Eren Erdem

Kırmızı Kedi
Yayınevi

İki yıldır üzerinde çalıştığı "Devrimci Peygamber" adlı kitabının yayınlanması beklenen "Devrimci Müslümanlar"ın önde gelen adlarından, Eren Erdem, yeni kitabı Devrim Ayetle-

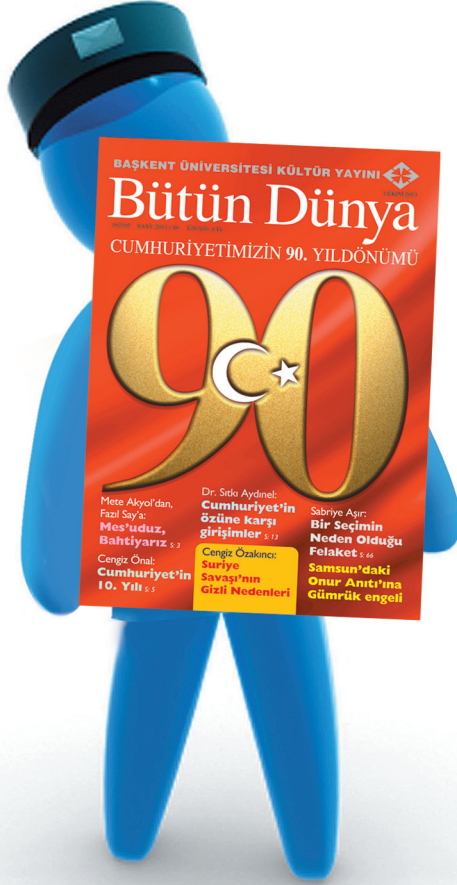
ri'nde gündemdeki sorulara yanıtları Kuran-ı Kerim'den gösteriyor. Abdestli Kapitalizm, Şeytan Evliyalrı ve Nurjuvazi ... kitaplarıyla bilinen Erdem, Devrim Ayetleri'nde yine ezber bozuyor. Dinin özü "eşitlenmektir" diyen Erdem din elbisesi giyerek siyaset yapan ya da servet edinenlerin uykularını kaçırarak gerçekleri aktarıyor. Devrim Ayetleri, kulaktan dolma bilgilerle yaşanan İslam anlayışını tümenden dönüştürme iddiasıyla geliyor. "Peki kim bu Devrimci Müslümanlar? İslam'a, siyasete, iktidara, insan ilişkilerine ve gündelik hayata bakışları nasıl? Neye dayanarak İslam'ın devrimci olduğunu söylüyorlar? Ezilenlerin İslam'ı derken neyi kastediyorlar? Neden sürekli padişahlardan, sultanlardan değil de "yalnız yaşayan ve yalnız ölen" Ebu Zer'den Habeş bir köle olan Bilal'den bahsediyorlar?" Bu sorulara yanıtlar veren Eren Erdem: "Özgürlük kavramı egemenlerin gözünden okunduğunda, ortada bugünün siyasal konjonktürü çıkıyor. Ezilenlerin sorunu, egemenlerin gözünden hayatı anlama çabasına dahil olmalarıdır. Ama aslı itibarıyla özgürlük, insanın sahip olduğu en önemli kavramlardan biridir... Özgürlüğü anlamak için, "birey toplum ilişkisini el almak gerekiyor. Örneği üretim ve emek üzerinden hareket ettiğimizde karşımıza meseleyi idrak edebilmemiz için belirgin bir tablo çıkacaktır."

Bir Fotograf Bin Sözcüğe Bedeldir

Gönderi: YAVUZ POYRAZ, ANKARA

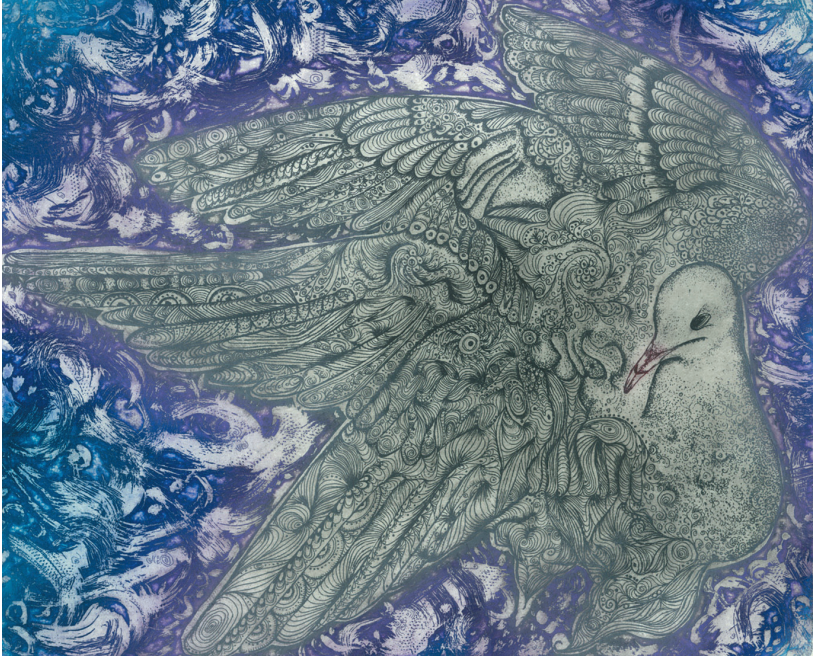
Bütün Dünya'ya Abone Olun Derginiz Kapınıza Gelsin

Bütün Dünya derginize abone olmak şimdi çok kolay.
Artık bir telefonunuz veya e-posta mesajınızla abonelik işlemlerinizi
yaptırabilir ve derginizi her ay kapınızdan alabilirsiniz.

Bütün Dünya Abone Servisi:
Tel: (0312) 215 51 27 - 28 Dahili: 313
Gsm: (0536) 634 35 97
E-posta: abone@butundunya.com.tr

Bütün Dünya

T Ü R K S A N A T Ç I L A R I
M E D İ H A D İ D E M T Ü R E M E N

Kanatlarıyla kullandığı ışık ve rüzgarla uçan, yüzen, koşan, dans eden martıların, ayrıca yaşamın çetin koşullarına karşı direnen ve savaştan özgürlük simgesi özelliklerini sanatının odağı yapan Mediha Didem Türemen, bu ilgisini sanatsal yeteneğiyle birleştirerek çektiği martı fotoğrafları ve gravürlerini

Arnavutköy, Dere Sokak'taki Galeri Selvin'de sergiliyor.

Sanatçı, İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde Uluslararası İlişkiler Bölümü'nü bitirdikten sonra eğitimini Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sinema TV Yüksek Lisans Bölümü'nde sürdürdü; bu süreçte yurtiçinde ve yurtdışında, aralarında Venedik Bienali'nin Venedik Film Festivali ve Venedik Tiyatro Festivali olmak üzere pekçok kurumdan sinema, fotoğraf ve oyunculuk eğitimi aldı.

Martılara olan ilgisini 2011 yılından sonra amcası ressam Ali İsmail Türemen'den öğrendiği gravürlere de yansıtan sanatçının 25 Eylül'de açılan "Martının Peşinde" adlı sergisi 10 Ekim'e değin sürecek.

ISSN 1301-7608

9 771301 760320